ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΤΕΧΝΗ

Αἱ μὲν ἡδοναὶ θνηταί,
αἱ δὲ ἀρεταὶ ἀθάνατοι.

ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ

ΕΤΟΣ 16ον ΤΕΥΧΟΣ 90

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1971

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» (Δραγατσανίου 6)

(Δευτέρα - Τετάρτη - Παρασκευή 10 - 12)

			Δρχ.
H. P. Blavatsky	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας,	ὃδ. 60, δεμ.	80
»	Στὴ χώρα τῶν Γολάζιων Βουνῶν		20
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως	ὃδ. 50, δεμ.	70
»	Πρὸς τὴν Μύησιν		20
»	Μετενσάρκωση		10
»	Κάρμα		10
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν		10
Besant-Leadbeater	Ὁ Ἀστρικὸς Κόσμος		10
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας		30
Th. Pascal	Ἡ θεοσοφία εἰς ὀλίγα κεφάλαια		10
J. van der Leeuw	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ		10
C. Jinarajadasa	Ἀπόκρυφος ἐξέλιξις Ἀνθρωπότητος		100
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα		30
»	Αἱ βαθύτεροι ὄψεις τῆς Ζωῆς		30
∴ ∴	Φῶς στὴν Ἀτραπό		15
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἔκδ. 1966)		15
»	Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας (1926)		20
»	«Δελτίον Ἀστέρος» Τόμ. 1931 - 34 ἕκαστος		30
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Β' σειρά)		70
»	Ἐκπαίδευσι καὶ σημασία ζωῆς	ὃδ. 45, δεμ.	65
Ἰω. Βασιλῆς	Τὸ σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου		60
Κ. Κιτρινιάρης	Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς		40
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια		50
Κ. Μελισσαρόπουλος	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς	ὃδ. 25, δεμ.	40
»	Μ ε λ ε τ ή μ α τ α	ὃδ 50, δεμ.	70
»	Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία	ὃδ. 60, δεμ.	80
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας	ὃδ. 50, δεμ.	70
»	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας)	δεμ.	70
»	Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισναμοῦρτι	ὃδ. 50, δεμ.	70
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)		30
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»		10

«ΙΛΙΣΟΣ», Ἐπιλογὴ ἐτῶν 1956 - 58 καὶ 1959 - 61, ἑκάστη χρυσόδ. 90

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἐσωτερικοῦ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» 70

Περιοδικὸν «ΙΛΙΣΟΣ», Τόμοι 1960, 64, 65, 69, 70, χαρτόδ. δρχ. 60

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον, διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 12

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμῶνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντὴς ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητὴς ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 16ον ✱ Νοέμβριος — Δεκέμβριος 1971 ΤΕΥΧΟΣ 90

Δρέποντας ἄνθη...

Σήμερα πάλι καθὼς ξημερώνει
τ' ἄνθη αὐτὰ ἡ ψυχή μου Σοῦ ἀφιερώνει:
Τὸν λόγο τὸν ἀληθινό, τὴν ἀγαθὴ φωνή,
τὴ δίκαιη σκέψη ἀπὸ ψυχὴ ἁγνή,
τὴ γρήγορη βοήθεια, τὴν προσβολὴ λησμονημένη,
τὸν πόνο τὸν κρυμμένο καὶ τὴ χαρὰ τὴ μοιρασμένη.

Σήμερα πάλι καθὼς ξημερώνει
τ' ἄνθη αὐτὰ ἡ ψυχή μου Σοῦ ἀφιερώνει:
Ἐλπίδα νέα κάθε πρωὶ ν' ἀνθίζῃ
καὶ θέλησι καλὴ στὸν κόσμο νὰ σκορπίζῃ,
Ἀγάπη πρὸς τὰ πάντα, ποὺ νὰ ζητᾶ τὸ Ἕνα,
Καὶ πίστι πρὸς τὸ μέλλον, μὲ τὰ δεινὰ ὅλα περασμένα.

Κ. ΖΙΝΑΡΑΓΙΑΝΤΑΣΑ

’Αγαπητοί μας φίλοι!

Μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν ὑποστήριξί σας, κυκλοφοροῦμε τὸ τελευταῖο τεῦχος τοῦ 16ου ἔτους.

Διὰ τὸ ἐπὶ θύραις 1972, τὸ 17ον ἔτος τοῦ περιοδικοῦ ΣΑΣ, ἔχομε ἀνάγκη ζωηροτέρας ὑποστηρίξεως, ἀφ’ ἑνὸς μὲν διὰ τὴν κάλυψιν τῶν, ἐν τῷ μεταξύ, αὐξηθέντων ἐκδοτικῶν ἐξόδων, καὶ ἀφ’ ἑτέρου διὰ τὴν περαιτέρω πρόοδο τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ», ποὺ ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸ καὶ τὴν προσδοκία ὅλων μας.

Εἶσθε ἥσυχος ὅτι ἐκάματε ὅ,τι μπορούσατε γιὰ νὰ γνωρίσουν οἱ φίλοι σας τὸν «ΙΛΙΣΟ»; Καὶ ἐὰν ναί, ἔχετε τὴν δυνατότητα νὰ κάμετε κάτι καλύτερο ἀκόμη, διότι ὑπάρχουν πάρα πολλοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι θὰ εὕρισκαν τὴν πνευματικὴ ψυχαγωγία, ποὺ ἀπολαμβάνετε καὶ σεῖς. Εἴμεθα πάντοτε εἰς τὴν διάθεσί σας γιὰ τὴν ἀποστολή, ἐξ ὀνόματός σας, δωρεάν, τευχῶν-δειγμάτων εἰς φίλους σας.

Ὡς πρὸς τὴν συνδρομὴ τοῦ ἔτους, εἴμεθα ἀναγκασμένοι, παρὰ τὴν λύπη μας, νὰ τὴν αὐξήσωμεν εἰς 70 δραχμὰς (καὶ εἰς 15 δραχμὰς τὴν τιμὴ ἑκάστου τεύχους) διὰ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ εἰς 3 δολλ. διὰ τὸ ἐξωτερικό. Μολοντοῦτο, ἡ αὔξησις θὰ ἰσχύσῃ **μόνον ἀπὸ 1ης Μαρτίου. Μέχρι καὶ τῆς 29ης Φεβρουαρίου 1972, θὰ παραμείνῃ ἐν ἰσχύϊ ἡ συνδρομὴ τῶν 60 δραχμῶν διὰ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ $ 2,50 διὰ τὸ ἐξωτερικό.**

Εἶναι εὐνόητον ὅτι ἡ ταχεῖα πληρωμὴ τῆς μειωμένης συνδρομῆς θὰ ἀπαλλάξῃ τὸ περιοδικὸ ἀπὸ τὰ ἔξοδα τῶν ὑπομνήσεων καὶ τὴν προμήθεια τοῦ εἰσπράκτορος, ὥστε θὰ ἀνακουφίσῃ ἐν μέρει τὴν διαχείρισιν.

Περιμένομε καὶ εὐχαριστοῦμε.

Εἶναι ἐπίκαιρος ὁ Χριστιανισμός;

Τοῦ Αὐστραλοῦ καθηγητοῦ L. G. Geering

Ταιριάζει στὸν σύγχρονο ἐγκόσμιο ἄνθρωπο ὁ Χριστιανισμός; Ἡ Ἐκκλησία ἔχει νὰ ἐπιτελέση καθῆκον στὸν σημερινὸ κόσμο; Καὶ ἂν ναί, ποιό εἶναι αὐτό;

Ἡ Πρεσβυτεριανὴ Ἐκκλησια μὲ προσεκάλεσε νὰ συζητήσω αὐτὰ τὰ θέματα καὶ ἄλλα σχετικὰ σὲ μιὰ σειρὰ δημοσίων συναθροίσεων στὴν περιοχὴ Μπρίσμπαιην. Τὸ ἄρθρο μου αὐτὸ εἶναι μιὰ συνοπτικὴ ἔκθεσις τῶν συζητήσεων.

Ὑπάρχει σήμερα ἕνα χάσμα ἀνάμεσα στὶς ἐκκλησίες καὶ τὴν λαϊκὴ κοινότητα. Ὁ χείμαρρος τῶν λέξεων ποὺ χύνονται ἀπὸ τοὺς ἄμβωνες δὲν φαίνεται νὰ γεμίζη τὸν ψυχικὸ κόσμο τῶν πιστῶν, μᾶλλον τὸν ἀδειάζει περισσότερο. Ἡ Ἐκκλησία κατὰ μέγα μέρος εἶναι ἐκτὸς ἐπαφῆς μὲ τὸν νεώτερο κόσμο. Ὁλοένα καὶ περισσότερο κλείνεται μέσα σ' ἕνα «γκέττο». Ἐκεῖ μέσα, ὅσοι διαμένουν, ἐθελοντικὰ ἔγκλειστοι κι αὐτοὶ στὸν κόσμο τους, ἀντιλαμβάνονται τὸ λεξιλόγιο τῆς Ἐκκλησίας, μὰ γιὰ τὶς διαδοχικὲς γενεὲς εἶναι θλιβερὸ καὶ ἐστερημένο νοήματος.

Μερικοὶ τῆς Ἐκκλησίας εὐχαριστοῦνται μαστιγώνοντας τὸν κόσμο γιατὶ εἶναι τόσο ἁμαρτωλὸς καὶ δὲν ἀνταποκρίνεται στὸ ἄχρονο Εὐαγγέλιο. Δὲν νομίζουν ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξετάσουν γιὰ ποιό λόγο ὁ σύγχρονος κόσμος δὲν κατανοεῖ τὴν Χριστιανικὴ πίστη στὸ λεκτικό της καὶ τὴν παραδοσιακή της μορφή. Δὲν τὸ καταλαβαίνουν. Ἐπὶ τόσους αἰῶνες ἡ ἐκκλησία κατεῖχε μιὰ θέση αὐθεντίας, ὑπαγορεύοντας στὸν κόσμο τὸ πρέπον. Μονολογοῦσε. Διότι στὸν ὁμιλοῦντα ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος δὲν τίθενται ἐρωτήσεις, πολὺ λιγώτερο ἀντιρρήσεις. Ἔμοιαζε νὰ λέγη: Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι αὐτός. Θὰ τὸν δεχθῆτε ἢ δὲν θὰ τὸν δεχθῆτε. Καὶ τώρα φαίνεται ὅτι ἕνα αὐξανόμενο μέρος τοῦ λαοῦ διαλέγει τὴν μὴ ἀποδοχὴ καὶ τὴν ἀποχή. Ἔτσι τὸ χάσμα ἐδημιουργήθηκε. Γιὰ νὰ γεφυρωθῆ, χρειάζεται πρωτοβουλία τῆς ἴδιας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, ὅμως, δὲν εἶναι παρασκευασμένη γιὰ διάλογο μὲ τὸν κόσμο, δὲν ξέρει τὴν τεχνικὴ τοῦ διαλόγου καὶ ἐπὶ πλέον τὸν φοβᾶται, διότι μειονεκτεῖ. Ἀλλά, ἐὰν ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐπιδιώξη τὸν διάλογο, θὰ καταστῆ περισσότερο ἀταίριαστη στὴν ἐποχή μας, ἐνῷ, στὴν πραγματικότητα, ὁ κόσμος ἔχει τὴν ἀνάγκη της, δεδομένου ὅτι, παρὰ τὰς προόδους τῆς τεχνολογίας, παραμένουν ἐ-

ρωτήματα ἀναπάντητα γιὰ τὸν σκεπτόμενο ἄνθρωπο. Τὸ πρόβλημα ἔγκειται στὴν ἱκανότητα καὶ τὴν διάθεση τῆς Ἐκλησίας νὰ κατανοήση τὸν κόσμο καὶ τὴν τοποθέτησί του ἔναντι τῶν ἀξιῶν.

Ἡ ἐκκλησία ὀφείλει νὰ παύση νὰ θεωρῆ τὸν κόσμο ὡς ἕνα ἐχθρό, ποὺ πρέπει νὰ κατατροπώση ἢ νὰ παραμερίση. Ἕνας γνήσιος διάλογος ἀπαιτεῖ διάθεση ν' ἀκούσης, ὄχι μόνο νὰ μιλᾶς ἐσύ. Ἡ ἐκκλησία ὀφείλει ν' ἀκούση τὸν κόσμο μετὰ προσοχῆς. Τὸ ἐκκλησιαστικὸ οἰκοδόμημα εἶναι ἐκτὸς μόδας, φυσικῶς, ὀργανωτικῶς, θεωρητικῶς. Πρέπει νὰ συγχρονισθῆ. Ἰδίως πρέπει ν' ἀποκτήση κάτι ποὺ τοῦ λείπει ἐμφαντικά: τὴν ἀγάπη.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, καὶ ὁ κόσμος ὀφείλει ν' ἀκροασθῆ τῆς Ἐκκλησίας. Διότι, παρ' ὅλα της τὰ σφάλματα, ἔχει ἀγωνισθῆ γιὰ νὰ προστατεύση τὶς πνευματικὲς ρίζες τοῦ δυτικοῦ μας πολιτισμοῦ. Γιὰ νὰ ὑπάρξη ἔντιμος διάλογος, πρέπει νὰ πέσουν τὰ προσωπεῖα. Ἐμεῖς τῆς Ἐκκλησίας ἂς θυμηθοῦμε τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Ἄγγλου ποιητοῦ καὶ φιλοσόφου Κόλεριτζς, ὁ ὁποῖος εἶχε πῆ: «Αὐτὸς ποὺ ἀγαπάει τὸν Χριστιανισμὸ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, θὰ καταντήση σύντομα νὰ ἀγαπᾶ τὸ δόγμα του πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸ καὶ στὸ τέλος δὲν θ' ἀγαπᾶ παρὰ τὸν ἑαυτό του».

Ἡ Μόνικα Φέρλονγκ ἔθεσε τὸ ζήτημα κτυπητά: «Ἀνάμεσα ἀπ' τὴν παράξενη, ἐξαπλωμένη καὶ ἐρίζουσα μᾶζα τῶν Ἐκκλησιῶν, μὲ τὴν ἀποπνικτική της στενότητα, τὴν ἀμάθεια, τὴν ἀναισθησία, τὴν βλακεία καὶ τὸν φόβο τους γιὰ τὶς αἰσθήσεις καὶ τὴν ἀλήθεια, διακρίνω μιὰν ἄλλη Ἐκκλησία ἐν πορείᾳ στὸν κόσμο, ποὺ θὰ εἶναι πραγματικὰ Χριστιανική».

Ἂς μὴν ξεχνοῦμε — ἢ ἂς παραδεχθοῦμε — ὅτι στὸν σημερινὸ κόσμο ὑπάρχει πλῆθος ἀνθρώπων ποὺ συγκινοῦνται ἀπὸ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ· εὑρίσκονται ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν ἐκκλησιῶν, μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν μὴ Χριστιανῶν. Εἶναι ἄνθρωποι καλῆς θελήσεως, μὲ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον, ὄχι πρωταρχικὰ γιὰ τὴν δική τους σωτηρία, μὰ γιὰ τὴν εὐημερία τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς καὶ γιὰ τὸ μέλλον της. Ἀτενίζουν πρὸς ἕνα νέα πολιτισμὸ ἐπὶ πλανητικῆς βάσεως. Αὐτὸς ὁ νέος πολιτισμὸς θὰ ἔλθη μόνον μέσῳ τοῦ θανάτου τῶν προηγουμένων «θρησκευτικῶν» πολιτισμῶν, Χριστιανικοῦ, Ἰνδικοῦ, Μουσουλμανικοῦ ἢ Βουδδιστικοῦ. Ἀλλὰ ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς θὰ γεννηθῆ νεκρός, πλὴν ἐὰν διατηρηθοῦν καὶ ἐκφρασθοῦν νωπὰ ὅλες οἱ βαθύτερες ἀξίες καὶ ἀλήθειες ἀπὸ τοῦ ἀπωτέρου ἱστορικοῦ παρελθόντος τοῦ ἀνθρώπου ἕως σήμερα.

Φυσικά, δὲν ὑπάρχει ἐγγύησις ὅτι αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς θὰ ἔλθη. Πιθανόν, μάλιστα πιθανώτατον, προτοῦ ἔλθη, νὰ ἐξαφανίση τὸν ἑαυτόν της ἡ ἀνθρώπινη φυλὴ μὲ πυρηνικὲς βόμβες ἢ μὲ μαζικὸν λιμὸν ἢ καὶ ἐπιδημίες ὡς συνέπεια τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ ἢ μὲ δηλητηρίασι τῆς βιοσφαίρας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἡ ζωὴ ἐξαρτᾶται.

Ἡ ἀποφασιστικὴ ἐκλογή, τὴν ὁποίαν ἡ Ἀνθρωπότης καὶ ἕκαστον ἄτομον ἀντιμετωπίζει, εἶναι σήμερα περισσότερο παρὰ ποτὲ ἐγγύς. Ἐπαληθεύει ἡ Βιβλικὴ προσφορά: «Θέτω ἐνώπιόν σας σήμερον τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον· ἐκλέξατε».

***

Αὐτὴ εἶναι μιὰ συνοπτικὴ ἔκθεσις τῶν ὁμιλιῶν μου. Ὁ τύπος καὶ ἡ τηλεόρασις ἔκαμαν ἀρκετὰ σχόλια. Καὶ ὑπῆρξαν ἐρωτήσεις πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῶν παραδοσιακῶν Χριστιανικῶν δοξασιῶν, ὅπως ἡ παρθενογένεσις, ὁ ὑπερφυσικὸς χαρακτὴρ τοῦ Ἰησοῦ, ἡ φυσικὴ ἀνάστασις, ἡ μετὰ θάνατον ζωὴ κ.ἄ.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι πολλοὶ νομίζουν ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς συνίσταται κυρίως στὶς πίστεις αὐτὲς ἐπὶ μεταφυσικῶν θεμάτων. Ὡστόσο, τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ἕνας αὐξανόμενος ἀριθμὸς Χριστιανῶν διανοητῶν ἐγκαταλείπουν, στὸν αἰῶνα μας, τὶς πίστεις αὐτὲς ἢ τὶς ἐκφράζουν ἀλλιώτικα. Βέβαια, πολλοὶ ἀπὸ τὸν λαὸ ἐρωτοῦν, ἐὰν πρόκειται νὰ ἐγκαταλειφθοῦν οἱ παραδοσιακὲς πίστεις, τί θ' ἀπομείνη ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό. Ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι μία σύνοψις ἀλαθήτου γνώσεως, ἀλλὰ ἕνας δρόμος ζωῆς. Ὅταν αἱ μὴ ἀπαραίτητοι σήμερα ἀποσκευαὶ τῶν αἰώνων ἀπορριφθοῦν, ἡ οὐσιαστικὴ πορεία θὰ εἶναι καθαρώτερη.

Ὁ ἄνθρωπος ζῇ διὰ τῆς πίστεως, ὄχι διὰ τῆς γνώσεως. Στὸν Χριστιανικὸ δρόμο βασικὸν εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ Σταυροῦ. Κηρύσσει τὸ μήνυμα, ἔστω καὶ χωρὶς λέξεις. Ὁ Ἰησοῦς μᾶς ἐδίδαξε ὄχι μόνον τὸν τρόπο τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ θανάτου.

Ἕνας ἄνθρωπος δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐνθαρρύνεται νὰ γίνη Χριστιανὸς μόνον ἀπὸ προσδοκία κέρδους στὴ ζωὴ ἢ μετὰ θάνατον. Ὁ ἀληθινὸς Χριστιανὸς μαθαίνει καθημερινὰ νὰ ἐγκαταλείπη τὴν ἰδιοτέλεια καὶ νὰ ζῇ φιλάλληλα, χωρὶς κἂν νὰ νοιάζεται νὰ τιτλοφορῆται Χριστιανός.

Ὁ Χριστιανικὸς δρόμος δὲν εἶναι εὔκολος. Καὶ ὁ ἀληθινὸς Χριστιανὸς δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν προσωπική του σωτηρία, ἀλλὰ γιὰ τὴν σωτηρία τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς. Ἡ ἀνθρώπινη φυλὴ θὰ ἔχη πάνω στὸν πλανήτη μας ἕνα ἄξιο μέλλον, ἐὰν ἐπαρκὴς ἀριθμὸς ἀνθρώπων κάμουν Διδάσκαλό τους τὸν Χριστό, ἐγκαταλείποντας τὴν ἰδιοτέλεια καὶ ζῶντας γιὰ τοὺς συνανθρώπους των. Αὐτὸ εἶναι, στὸν πυρῆνα του, τὸ Χριστιανικὸ μήνυμα.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΡΜΑ

Τοῦ Ἀμερικανοῦ συγγραφέως
G. F. Penn - Anthony

Πρὶν μερικὰ χρόνια εἶχα ἕναν ἐνδιαφέροντα διάλογο. Ὁ συνομιλητής μου ὑπεστήριζε ὅτι ἡ θεωρία τοῦ Κάρμα εἶναι ὅλως ἀσυμβίβαστη πρὸς τὴν Χριστιανικὴ διδασκαλία· ὅτι ὁ Θεὸς τῆς Ἀγάπης εἶναι πάρα πολὺ μακρυὰ ἀπὸ ἐκείνη τὴν ψυχρή, ἀσυγκίνητη καὶ ἀνελέητη θεότητα ποὺ ἐθέσπισε τὸ Κάρμα· ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ θαύματα ποὺ ἐπετέλεσε ἀνατρέπουν τὴν μηχανική, ἄψυχη καὶ μοιραία Καρμικὴ θεωρία. Τὸ Κάρμα, ἔλεγε, ἀρνεῖται κάθε ἐλπίδα, κάθε ἀγάπη, κάθε ἔλεος, στὸ ἀναπόφευκτο τῆς λειτουργίας του. Ὁδηγεῖ σ' ἕναν ἀπέλπιδα φαταλισμό, ὁ ὁποῖος ὑπονομεύει κάθε προσπάθεια, ὅταν ἡ Καρμικὴ «δικαιοσύνη» εἶναι ἀλύγιστη καὶ δὲν λογαριάζει τὶς ἀδυναμίες τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Ἀκόμη ἔλεγε ὅτι μιὰ τέτοια θεωρία, ποὺ ἀρνεῖται τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, θὰ μποροῦσε νὰ χαρακτηρισθῆ καὶ βλάσφημη.

Ἐμένα, ποτὲ δὲν μοῦ φάνηκε ὅτι ἡ διδασκαλία ἢ ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ ὁδηγοῦν στὴν ἀπόκρουσι τῆς Καρμικῆς θεωρίας ἢ ὅτι ἡ ἀντίληψις περὶ Θεοῦ τῆς Ἀγάπης ἔρχεται σὲ τέλεια ἀντίθεσι μὲ τὴν αὐστηρὴ ἀπαίτηση τῆς Καρμικῆς αἰτιότητος. Πρέπει, κατὰ τὴ γνώμη μου, νὰ ἐμφιλοχωρῆ παρεξήγησις ἢ σύγχυσις. Ἡ συζήτησίς μας ἐκάλυψε τρεῖς διαδοχικὲς φάσεις: τὴν θεωρία, τὴν διδασκαλία, τὴν πρακτική. Τὸ σχῆμα αὐτὸ θ' ἀκολουθήσω στὸ ἄρθρο τοῦτο.

Σχετικὰ μὲ τὴν θεωρία: Πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ Θεὸς τῆς ἄπειρης ἀγάπης, ὁ συγχωρῶν καὶ ἐλεήμων Θεός, ὁ Θεὸς ὁ ἀποβλέπων στὴν σωτηρία τῆς Ἀνθρωπότητος, νὰ συμβιβάζεται μὲ τὸ Κάρμα, ποὺ ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἀποκλείει τὴν συγχώρησι καὶ τὸ ἔλεος; Τὸ Κάρμα, κατὰ τὴν ἄποψι τοῦ φίλου μου, ἐκφράζει τὶς θολὲς ἀντιλήψεις τῶν πρώτων πολιτισμῶν τῶν ἀφώτιστων ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τὸν νόμο «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος» ἀντικατέστησε ὁ νόμος τῆς θείας ἀγάπης. ἑπομένως ἀπεγύμνωσε τὴν θεωρία τοῦ Κάρμα καὶ τὴν ἀπέρριψε στὸν σκουπιδοσωρὸ τῆς φιλοσοφίας!

Ὡραία ρητορική, ἀλλὰ μὲ ἀφετηρία τὴν ἄγνοια τοῦ περιεχομένου τοῦ Καρμικοῦ νόμου. Καὶ πρῶτα - πρῶτα, τί θὰ πῆ ν ό μ ο ς; Εἶναι ἡ σχέσι αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος. Ἡ σχέσις αὐτὴ ὑπάρχει σ' ὅλη τὴν ἔκτασι τῆς ἐκδηλωμένης ζωῆς, σὲ κάθε ἐπίπεδο, ἀπὸ τὴν ἐνέργεια μέχρι τὸ ὕψιστο πνεῦμα. Στὴ φυσικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ νόμος ἔχει ἀποστολὴ νὰ περιορίζη τὶς

προθέσεις τοῦ ἀτόμου μέσα σὲ ὡρισμένες κατευθύνσεις καὶ πλαίσια, πρὸς τὸν σκοπὸ διατηρήσεως μιᾶς ἐπιθυμητῆς κοινωνικῆς καταστάσεως. Οἱ νόμοι αὐτοὶ διαφέρουν κατὰ ἐποχὴ καὶ τόπο. Ἀκόμη καὶ στὴν ἴδια ἐποχὴ καὶ στὸν ἴδιο τόπο συμβαίνει ἡ κοινωνία νὰ τροποποιῆ τοὺς νόμους. Στὸ κοσμικό, ὅμως, ἢ φυσικὸ ἐπίπεδο ἐν γένει δὲν παρατηρεῖται τέτοια ἀσυμφωνία. Ὁ νόμος εἶναι ἀναλλοίωτος, ἠθικὰ οὐδέτερος. Ὑφίσταται γιὰ νὰ ρυθμίζη τὶς σχέσεις, ἄσχετα ἀπὸ τὴν «καλωσύνη» ἢ «κακωσύνη» τοῦ ἀτόμου. Μὲ τὴν ἄνοδο στὴν ἐξελικτικὴ κλίμακα, ὁ ἄνθρωπος ἐκδηλώνει ὁλοένα καὶ μεγαλύτερη δραστηριότητα εὐγενική, ὁπότε, βάσει τῆς σχέσεως δράσεως καὶ ἀντιδράσεως, αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, ἀποκτᾶ ὁ ἴδιος περισσότερη καὶ βαθύτερη πεῖρα. Αὐτὴ ἡ πεῖρα μεταβάλλεται σὲ κίνητρο νέας δράσεως, νέας αἰτίας ποὺ θὰ φέρη περαιτέρω ἀποτελέσματα. Ἔτσι πλαταίνουν οἱ ὁρίζοντες τῆς πείρας, ἡ συνειδησιακὴ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἠθικὴ ἡλικίωσις. Εἶναι σαφὲς ὅτι δὲν ὑπάρχει κάποια μηχανικὴ αἰτιοκρατία, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος γίνεται ρυθμιστὴς τῆς ἰδικῆς του αὔριον. Καὶ τὸ Κάρμα δὲν εἶναι τυφλὰ καὶ μηχανικὰ αἰτιοκρατικό. Συνδέει μόνον τὴν αἰτία μὲ τὸ ἀποτέλεσμα, τὴν πρωτοβουλία μὲ τὴν συνέπεια. Ἠθικὰ εἶναι οὐδέτερο. Ἡ ἠθικὴ παρεμβαίνει κατὰ τὴν ἐξελικτική μας πορεία, ειδικὰ ὅταν, στὰ πεδία τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ἡ ὑπεύθυνη ἐκλογή μας γίνεται δυναμικὸς παράγων σὲ μιὰ δράσι ὁλοένα καὶ πιὸ πολὺ αὐτοδιευθυνόμενη καὶ σκόπιμη. Τότε ἡ αἰτία γίνεται περισσότερο σημαντική. Ἀλλὰ τὸ Κάρμα δ ὲ ν εἶναι αἰτία· ἡ λαϊκὴ ἀντίληψις περὶ ἀμοιβῶν καὶ ποινῶν, καὶ περὶ δυνατότητος ἢ συγγνώμης, εἶναι ἐσφ... Τὸ Κάρμα οὔτε σώζει, οὔτε καταδικάζει, δὲν τιμωρεῖ, οὔτε ἀμείβει. Ἑπομένως τὸ νὰ ἀποδίδωμε στὸ Κάρμα ἀνελέητο πνεῦμα εἶναι δίχως ἔννοια. Κατὰ ἴδια λογική, θὰ μποροῦσε κα νὰ μαστιγώση τὸν νόμο τῆς βα-

Ἐνῶ ὅμως τὸ Κάρμα δὲν παροτρύνει οὔτε καὶ ἀναχαιτίζει τὴν ἄσκηση πρωτοβουλιῶν, βεβαίως συσχετίζει τὶς δράσεις μὲ τὰ ἀποτελέσματά τους.

Βάσει ὅλων αὐτῶν, ὑπεστήριξα ὅτι εἶναι ἀβάσιμο καὶ παράλογο νὰ θεωρῆται τὸ Κάρμα ὡς ἀσυμβίβαστο πρὸς τὴν Χριστιανικὴ διδασκαλία ἢ καὶ βλάσφημο γιὰ τὸν Θεὸ τῆς ἀγάπης, τοῦ ἐλέους, τῆς συγγνώμης. Εἶναι ἁπλῶς ἕνας νόμος, ὅπως τῆς θερμότητος, τοῦ φωτός, τοῦ ἤχου, τοῦ μαγνητισμοῦ. Ὡς πρὸς τὸν Θεὸ τοῦ μεγάλου ἐλέους, τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀγάπης, γιατί νὰ μὴν δεχθοῦμε ὅτι ἀκριβῶς ἔχει θέσει ἕνα γενικὸ νόμο, ἐπανορθωτικό, ἐκπαιδευτικὸ καὶ τελικὰ ἐξευγενιστικό; Διδασκόμεθα ν' ἀποφεύγωμε τὸ κακὸ λόγῳ τῶν ὀδυνηρῶν του ἀποτελεσμάτων καὶ καταλήγει νὰ τὸ ἀποφεύγωμε, διότι τὸ καλὸ καθίσταται περισσότερο ἐπιθυμητὸ καθ' ἑαυτό. Τὸ Κάρμα δὲν ἀξιώνει ἀτέλειωτη

δοκιμασία, μοιρολατρεία ἀνέλπιδη καὶ χαύνη, διότι εἶναι τὸ διαβατήριο πρὸς τὸ πνευματικὸ ἀνέβασμα, ὅπου ὁ ἄνθρωπος μαθαίνει — ἴσως καὶ μέσῳ τοῦ σκληροῦ δρόμου τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀνταποδόσεως — νὰ κατευθύνη τὶς πρωτοβουλίες του πρὸς τὴν ἀνιδιοτέλεια καὶ τὴν ἀγάπη. Τὸ Κάρμα εἶναι ὄργανο τοῦ Θεοῦ καὶ μόνον μιὰ στρεβλὴ ἄποψις θὰ τὰ ἐθεώρει ἀσυμβίβαστα μεταξύ των.

Ὡς πρὸς τὴν διδασκαλία, ὅταν τὸ Κάρμα ἀντιμετωπίζεται σαφῶς, δὲν εἶναι σὲ ἀντίθεσι ὄχι μὲ τὸν Χριστιανισμό, ἀλλὰ μὲ ὁποιαδήποτε θρησκεία. Ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, ὅπως καὶ καθενὸς Μεγάλου ἐκπαιδευτοῦ, διευθύνεται στὸ νὰ ἐμπνεύση ὀρθὲς πρωτοβουλίες, βαθεῖς πνευματικοὺς προσανατολισμούς, μὲ τὴν στέρεη διαβεβαίωσι ὅτι θὰ λάβουν τὴν ἀνταμοιβή των. Οἱ καλὲς πρωτοβουλίες συνδέονται ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων μὲ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα, ἤτοι μὲ τὸν φυσικὸ νόμο. Ἡ λαϊκὴ ἀντίληψις θεωρεῖ τὰ ἐγκόσμια εὐεργετήματα, ὅπως τὴν εὐπορία καὶ τὴν ἄνεσι ἢ τὴν οἰκονομικὴ ἀσφάλεια, ὡς τὰ μόνα κριτήρια περὶ «ἀμοιβῶν» γιὰ τὶς καλὲς πρωτοβουλίες τοῦ παρελθόντος. Ἡ γαλήνη τοῦ νοῦ, ἡ πνευματικὴ ἠρεμία, ἡ μακαριότης τῆς ψυχῆς — αὐτὰ τὰ ἀληθινὰ ἐπιτεύγματα συχνὰ θεωροῦνται πολὺ ἀφηρημένα καὶ ἀσύλληπτα, ὥστε νὰ θεωροῦνται ὡς εὐλογία κερδισμένη. Δυσνόητη γιὰ τὴν λαϊκὴ ἀντίληψι εἶναι καὶ ἡ συμβουλὴ τοῦ Χριστοῦ: «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην Αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσονται ὑμῖν» (Ματθ. 6:33).

Μολαταῦτα, ἂν καὶ παρὰ τὸ ὅτι τὸ Κάρμα δὲν εὑρίσκεται σὲ ἀντίθεσι μὲ καμμία θρησκεία, ἡ λαϊκὴ ἀντίληψι, ἀπὸ ἐσφαλμένη τοποθέτησι, θεωρεῖ μερικὲς διδασκαλίες ὡς ἀντιφατικές, εἰδικὰ ὡς πρὸς τὴν «καρμικὴ δικαιοσύνη» καὶ τὰ «καρμικὰ χρέη». Ἂς δοῦμε.

Ἡ «δικαιοσύνη» συνδέεται μὲ ἕνα «δικαστήν», μὲ μιὰ πρωτοβουλία «κρίσεως». Ἀλλά τὸ Κάρμα, ὅπως εἴπαμε, δὲν ἀποτελεῖ πρωτοβουλίαν. Ἄρα, δὲν ὑπάρχει αὐτὸ ποὺ λέγουν «καρμικὴ δικαιοσύνη». Ὑποτίθεται ὅτι αὐτὴ ἡ ἀνύπαρκτη «καρμικὴ δικαιοσύνη» εἶναι τυφλή, ἀνένδοτη, ἄσπλαχνη. Ἀδιάφορο πόσος καιρὸς θὰ περάση, ἡ ποινὴ γιὰ τὸ κακὸ θὰ ἐκτιθῆ, καὶ τὸ Κάρμα θὰ ἐπιβλέψη ὥστε ἡ ἔκτισις νὰ εἶναι πλήρης, πλῆγμα ἀντὶ πλήγματος. Μιὰ ἀγαθὴ δράσις ἐπὶ Γῆς θὰ λάβη τὴν «καρμικὴ ἀμοιβή» ἐπὶ Γῆς! Αὐτὴ ἡ στρεβλωμένη περὶ Κάρμα λαϊκὴ ἀντίληψις εἶναι ποὺ θεωρεῖται ἀσυμβίβαστη μὲ τὶς διδασκαλίες τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὁ φίλος μου ὑπενθύμισε τὴν παραβολὴ τοῦ κυρίου τοῦ ἀμπελῶνος (Ματθ. 20:1—6), ὁ ὁποῖος διέταξε νὰ ἀμείψουν ἐξ ἴσου τοὺς ἐργάτας, ἀσχέτως ἐὰν ἐργάσθηκαν λίγες ἢ περισσότερες ὧρες. Βεβαίως αἱ παραβολαὶ τῶν Εὐαγγελίων ἐπιδέχονται πολλὲς ἑρμηνεῖες. Ἡ ἑρμηνεία τοῦ φίλου μου ἤθελε νὰ δείξη ὅτι ἡ δικαιοσύνη

τοῦ Θεοῦ δὲν ἦταν ἡ αὐστηρὴ ἀναλογία, ἡ μαθηματικὴ ἀκρίβεια, ὅπως εἶναι ἡ Καρμικὴ δικαιοσύνη. Οἱ ἐργάται τοῦ ἀμπελῶνος ἔλαβαν ὅλοι ἀπὸ ἕνα δηνάριον, ἐνῶ μερικοὶ ἐργάσθηκαν ἀπὸ τὸ πρωῒ καὶ ἄλλοι ἔπιασαν δουλειὰ κατὰ τὸ ἀπόγευμα. Ἐὰν μελετηθῇ αὐτὴ ἡ παραβολή, θὰ καταλήξη νὰ ἐνισχύση τὴν θεωρία τοῦ Κάρμα. Διότι τὸ νόημά της δὲν εἶναι στὴν ἀξία τοῦ δηναρίου, ἀλλὰ στὴν ἐκτίμησι τῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν. Εἶναι σημαντικοὶ ἐν προκειμένῳ οἱ στίχοι 2, 4 καὶ 7 τῆς παραβολῆς. Ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος εἶχε συμφωνήσει μὲ τοὺς πρώτους ὅτι θὰ εἰργάζοντο ὅλη τὴν ἡμέρα ἀντὶ ἑνὸς δηναρίου, γι' αὐτὸ καὶ ὅταν παραπονέθηκαν ὅτι ἐπῆραν τὴν ἴδιαν ἀμοιβὴ μὲ τοὺς ἐσχάτως προσελθόντας, τοὺς ἀπήντησε: «Ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ἆρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε». Ἐνῶ μὲ τοὺς ἄλλους δὲν ἔκαμε ρητὴ συμφωνία. Εἶπε νὰ πᾶνε καὶ αὐτοὶ στὸν ἀμπελῶνα πρὸς ἐργασίαν καὶ «ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον», αὐτὸ θὰ ἐλάμβαναν. Οἱ πρῶτοι ἐργάται, ἔχοντας συμφωνήσει τὸ ἡμερομίσθιον, δὲν θὰ ἔδειξαν ζῆλον, ἀφοῦ δὲν θὰ ἐκέρδιζαν τίποτε ἐπὶ πλέον, ἐνῶ οἱ ἄλλοι, ἐξαρτώμενοι ἀπὸ τὴν ἐκτίμησι τῆς ἐργασίας των, θὰ τὴν προσέφεραν ἐντατικά. Ὑπῆρξε λοιπὸν κάποιο μ έ τ ρ ο ν δικαιοσύνης. Τὸ μέτρον αὐτὸ εἶναι τὸ Κάρμα. Σὲ κάθε περίπτωσι, οἱ ἐργάται ἔλαβαν τὸ πράγματι ἀνῆκον εἰς αὐτούς. Δὲν ἔλαβαν ἕνα δηνάριον γιὰ διαφορετικὸ ποσὸν ἐργασίας, ἀλλὰ ἔλαβαν ὅλοι τὴν δίκαιη ἀμοιβὴ γιὰ ἐργασία ἑνὸς δηναρίου!

Ὡς πρὸς τὰ καρμικὰ χρέη, ὁ φίλος μου διάλεξε τὴν παραβολὴ τοῦ ὀφειλέτου δούλου (Ματθ. 18:23—35), ἀλλὰ ἐπέμεινε στὸν στίχο 27, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ κύριος τοῦ δούλου «σπλαγχνισθείς, ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ», ἀντὶ νὰ τὸν πωλήση πρὸς εἴσπραξιν τοῦ δανείου. Ἡ ἄποψίς του ἦταν ὅτι ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἀγάπῃ του δίδει πλήρη παραγραφὴν τῶν χρεῶν τὴν στιγμὴ ποὺ θὰ ζητήση κανεὶς ἔλεος καὶ συγχώρησιν· δηλαδή, ἡ εἰλικρινὴς συντριβὴ ἀκυρώνει τὶς ἐπιπτώσεις τοῦ Κάρμα.

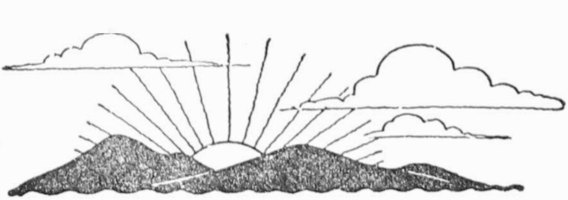
Δὲν φθάνει κανεὶς σ' ἕνα τέτοιο συμπέρασμα, ἐὰν ἐξετάση τὸ σύνολον τῆς παραβολῆς καὶ δὴ τοὺς στίχους 28—35. Καὶ πάλι ἀποδεικνύεται ὅτι παίζει ρόλο ἡ π ρ ω τ ο β ο υ λ ί α, ἡ δρᾶσις τοῦ ἰδίου τοῦ χρεώστου. Ὁ ὀφειλέτης δοῦλος, μετὰ τὴν ἀπαλλαγήν του ἀπὸ τὸ χρέος, ἐπεδίωξε τὴν εἴσπραξι τῶν δικῶν του ἀπαιτήσεων ἀπὸ ἄλλους δούλους καὶ διὰ προσωπικῆς κρατήσεως, ὁπότε ὁ κύριος παρέδωσε τὸν ἔναντι αὐτοῦ ὀφειλέτην εἰς τοὺς βασανιστάς, ἕως ὅτου πληρώση τὰ ὀφειλόμενα. «Δοῦλε πονηρὲ — τοῦ εἶπε — πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγὼ σὲ ἐλέησα;». Ἐδῶ, ἡ τιμωρία τοῦ πονηροῦ δούλου στερεώνει, ἀντὶ νὰ κλονίζη, τὸ Κάρμα!

Τέλος, ὡς πρὸς τὴν πρακτική. Ὁ φίλος μου ἐπέμενε ἐπὶ τοῦ ὅ-

τι κάθε θεραπευτικὸ θαῦμα τοῦ Ἰησοῦ παρεμέριζε ἢ ἀκύρωνε τὴ θεωρία τοῦ Κάρμα. Ἡ ἀντίληψις αὐτὴ ξεκινάει ἀπὸ τὴν παρεξήγηση ὅτι κάθε ἀσθένεια ἢ δοκιμασία τοῦ σώματος ἢ ἀναπηρία εἶναι καρμικὴ τιμωρία ἀπαγγελθεῖσα ἀπὸ τὴν Καρμικὴ δικαιοσύνη. Εἴδαμε, ὅμως, ἕως τώρα ὅτι τὸ Κάρμα δὲν κρίνει, δὲν τιμωρεῖ, δὲν ἀνταμείβει. Συνδέει μόνον τὴν αἰτία μὲ τὸ ἀποτέλεσμα, χωρὶς νὰ εἶναι ἐνεργῶς ὑπεύθυνον οὔτε γιὰ τὴν αἰτία, οὔτε γιὰ τὸ ἀποτέλεσμα. Ἑπομένως, τὸ θαῦμα δὲν ἀκυρώνει τὸ Κάρμα. Τοὐναντίον, τὸ ἐπιβεβαιώνει, ἀπὸ τὴν ἄποψι ὅτι καὶ τὸ θαῦμα εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς αἰτίας, ἐν προκειμένῳ τῆς πίστεως. Τοῦτο προκύπτει σαφέστατα ἀπὸ τὰ εὐαγγελικὰ κείμενα. Ἡ προσωπικότης τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀκτινοβολοῦσα ἀγάπη Του καὶ τὸ ἐνδιαφέρον Του γιὰ τὰ συνανθρώπινα ὄντα, ζωογονοῦσε μέσα τους τὴν ἑστία τῆς πίστεως. Ὁ βαθμὸς τῆς πίστεως ἦταν ζήτημα ἀτομικῆς των ἀντιδράσεως. Καὶ ὁ βαθμὸς τῆς πίστεως ἦταν σχετικὸς μὲ τὸν βαθμὸ τῆς θεραπείας. Ἀλλά, σὲ κάθε περίπτωσι ἐγίνετο ἀναφορὰ στὴν πίστη. «Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε» (Ματθ. 9:22). «Εἰ δύνασαι πιστεῦσαι πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι» (Μάρκ. 9:23), «Πιστεύω Κύριε, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ» (Μάρκ. 9:24). «Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γεννηθήτω ὑμῖν» (Ματθ. 9:29).

Ἡ ἰσχυρὴ πρωτοβουλία τῆς πίστεως σχηματίζει μιὰ διώρυγα χάριτος: τὴν κατευθύνει πρὸς ἐκείνους ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἐγένετο ἡ πρᾶξις τῆς πίστεως. Ὁ ἰσχυρὸς δυναμισμὸς τῆς πίστεως φέρνει ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα. Τὸ Κάρμα τὰ συνδέει ἀμφότερα καὶ τὰ συσχετίζει κατ᾽ ἀναλογίαν. Ὁ Χριστὸς ἐπέσυρε τὴν προσοχὴ ἐπὶ τῆς πίστεως σὲ κάθε περίπτωσι θαύματος. «Ὕπαγε καὶ ὡς ἐπίστευσας γεννηθήτω σοι» (Ματθ. 8:13). Ἡ ἐπίμονος ἀναφορὰ εἰς τὴν πίστιν δὲν εἶναι συμπτωματική, ἀλλὰ σημαίνει — τὸ μ ό ν ο ν ποὺ δύναται νὰ σημαίνῃ — ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν κατήργησε τὸ Κάρμα, ἀλλὰ τὸ ἐ χ ρ η σ ι μ ο π ο ί η σ ε. Ἐνέπνευσε πίστιν καὶ διὰ τοῦ δυναμισμοῦ τῆς ἰσχυρῆς αὐτῆς πρωτοβουλίας ἔκαμε τὴν θεραπεία δυνατή.

Ὥστε, τὸ Κάρμα ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἀντιθετικὸ πρὸς τὴν Χριστιανικὴ διδασκαλία, ἀλλὰ ἦτο τὸ ὄργανον τοῦ Θεοῦ, ἐδιδάχθη καὶ ἐπανειλημμένως ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ ἐνοικῶν Χριστὸς

Τοῦ Geoffrey Hodson
Ἀντιπροέδρου Θεοσοφ. Ἑταιρίας

Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ἀρχίζει τὴν διογραφία τοῦ Ἰησοῦ μὲ μία δεδαίωση περὶ τῆς ὑπάρξεως μιᾶς παγκοσμίου κοσμικῆς Δυνάμεως καὶ Παρουσίας, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ἑκάστη ἀνθρωπίνη ὕπαρξις ἀποτελεῖται ἢ συντίθεται:

Ἰω. 1:1. Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος.
4. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων.
14. Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν...
8:58. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμί.

Τὰ ἐδάφια αὐτὰ ἐναρμονίζονται μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Θεοσοφίας, ὅτι ἡ Ὅλη Οὐσία τοῦ Σύμπαντος (τὸ Π α ρ α μ ά τ μ α) ἐκδηλώνεται ὡς ὁ μυχιαίτατος Ἑαυτὸς τοῦ ἀνθρώπου (τὸ Ἀ τ μ α) καὶ ὄχι ὡς δυὸ Ἀρχαί, ἀλλὰ μία καὶ μόνη. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε (Ἰω. 14:20): «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρί μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν». Καὶ ὁ Παῦλος ἐδεδαίωσεν (Κολοσσ. 1:27): «Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης». Ἐπίσης (Γαλάτ. 4:19): «Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν».

Ἡ Ἕλενα Πετρόδνα Μπλαβάτσκυ ἔγραψε (Μυστικὴ Διδασκαλία, III σ. 311): «Μία καὶ Ὑπερτάτη, ἡ ἀγέννητος καὶ ἀνεξάντλητος πηγὴ πάσης ἐκδηλώσεως, ἡ ροὴ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ αἰωνίου φωτός, μία Ἀκτίνα ποὺ ὁ καθένας μας φέρει μέσα του σ' αὐτὴ τὴ Γῆ».

Βεβαίως, αὐτὲς οἱ ἰδέες εἶναι πολὺ ὑψηλές, δύσκολο νὰ κατανοηθοῦν καὶ ἀκόμη περισσότερο νὰ πραγματοποιηθοῦν, σὰν συνειδησιακὴ ἐμπειρία. Ὡς ἀνθρώπινα ὄντα ἀδυνατοῦμε νὰ σ κ ε φ θ ο ῦ μ ε πρὸς τὴν ἐσωτερικὴ Θεία Παρουσία, τὸν Ἐνοικοῦντα Χριστόν. Ἡ ἐμπειρία ἐπέρχεται μόνον νοητικῶς σὲ νοητικὴ ἠρεμία, ὁπότε γίνεται μέρος τῆς ἰδίας τῆς ζωῆς μας. Ἔτσι, ὁ Χριστὸς εἶναι κάτι πλέον ἀπὸ ἕνα ἱστορικὸ πρόσωπο ἢ προσωπικότης, εἶναι ἡ πάντοτε παροῦσα Χριστὸς - Ἀρχή, τὸ οἰκουμενικὸ Πνεῦμα - Οὐσία, ἔμφυτος σὲ κάθε ἀνθρώπινον ὄν. Ἂς θυμηθοῦμε καὶ τὰ τελευταῖα του λόγια πρὸς τοὺς μαθητάς Του, πρὸ τῆς Ἀναλήψεως (Ματθ. 28:20): «Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος». Τὰ λόγια αὐτά, περισσότερο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ - ἱστορικὸ πρόσωπο ἀναφέρονται, καὶ ἴσως καθολοκλη-

ρίαν, στὸν ἐντός μας Χριστόν - Ἀρχή, τὸ ἁγνὸ καὶ τέλειο Πνεῦμα, Ἀγάπη, Σοφία. Δὲν εἶναι, πράγματι, μαζί μας σ' ὅλη τὴν αἰωνιότητα;

Ἀπὸ τὴν θεία καὶ τελεία ἀγάπη Του (Ἰω. 13:1: «Ἀγαπήσας τοὺς ἰδικούς του, τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς»), ὡς ὁ πάντοτε - ζῶν Χριστός, ὁ Μέγας Ἐκπαιδευτὴς τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς θεωρεῖ ὅλα τὰ ὄντα ὅπως ἡ μητέρα ἀγαπᾶ κάθε παιδί της, ἄρα καὶ ἐνδιαφέρεται δι' ὅλα. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ προστασία Του γιὰ ὅλη τὴν Ἀνθρωπότητα οὐδέποτε θὰ παύσῃ, οὐδέποτε θὰ χαλαρωθῇ, ἀλλὰ θὰ ἐντείνεται μέχρι τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου. Ὁ Μεγάλος Κύριος τῆς Ἀγάπης δὲν θ' ἀπέλθῃ τοῦ κόσμου προτοῦ κάθε ἀνθρώπινον ὂν φθάσῃ στὴν Χριστότητα ἢ σωθῇ. Μὲ τὸ τέλειο φῶς καὶ τὴν ζωή Του βοηθεῖ τὸ ἀνθρώπινο γένος γιὰ τὴν μυστικὴ «γέννησι» καὶ τὴν ἐπίτευξι τῆς ἐν Χριστῷ πληρότητος ἢ τὴν συμβολικὴ Ἀνάληψι πρὸς τὸ δεξὶ χέρι τοῦ Θεοῦ. Ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τοὺς Ἐφεσίους (4:13): «Μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ».

Θὰ τελειώσω μὲ τοὺς στίχους τοῦ Γερμανοῦ μυστικοῦ Ἀγγέλου Σιλεσίου (1624—1677):

Χίλιες φορὲς στὴ Βηθλεὲμ κι ἂν
γεννηθῆ ὁ Χριστὸς
χαμένες εἶναι, ἂν δὲν γίνῃ φάτνη κι ἡ καρδιά σου.
Καὶ μάταιος ὁ Σταυρὸς τοῦ Γολγοθᾶ
ἂν πάλι δὲν στηθῇ μέσ' στὴν καρδιά σου...

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Τί εἶναι εὐτυχία;

Ὑπὸ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Π. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ
Φιλολόγου-Γυμνασιάρχου

1. Ο ΜΥΣΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΛΟΙ

Ὁ ἄνθρωπος, ὡς λογικὸν ὄν, ὀφείλει, ἀνεπηρέαστος ἀπὸ δεισιδαιμονίας, προλήψεις καὶ πάθη, νὰ ἀφήνῃ ἀπολυτρωμένην τὴν ψυχήν του ἀπὸ τὰ γήινα, νὰ φωτίζεται ἔσωθεν ἐκ τοῦ ἀφθόνου πνευματικοῦ φωτός της καὶ νὰ τρέπεται πρὸς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἀρετῆς.

Τὸ φωτεινὸν τοῦτο ἔργον ἐπιχειρεῖ ἐπιτυχῶς μόνον ὁ ἀληθὴς μύστης φιλόσοφος· αὐτός, κατεχόμενος ἀπὸ πλήρη μυστηριακὴν ἔξαρσιν καὶ βαθυτάτην ψυχικὴν συγκίνησιν, θερμαίνεται, ὅπως ὁ Ἀριστοτέλης διεπίστωσεν, ἀπὸ «τὸ φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγεσθαι» (δηλ. ἀπὸ ἐσωτερικὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν πρὸς μάθησιν καὶ γνῶσιν)· σχεδὸν μόνον τούτου, τὸ ἐ γ ώ του, κατὰ τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας, ἀναρριπίζεται ἀπὸ τὴν θεουργίαν ἐνθέου μύστου καὶ ὑψώνεται νὰ ἐντρυφᾷ μακάριον εἰς αἰθερίους ὁρίζοντας, ἀπὸ ἄπλετον φιλοσοφικὸν φῶς καταυγαζομένους.

Ὁ ἀληθὴς φιλόσοφος περιπίπτει εἰς περισυλλογήν, εἰς ἔκστασιν, εἰς ἐνοραματισμοὺς καὶ διὰ τῶν ὑπερφυῶν τῆς ψυχῆς αἰσθήσεων δέχεται ἀνταυγείας καὶ ἀπολαμβάνει τὸ θεσπέσιον τῆς δημιουργίας κάλλος.

2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως ζωῆς ἐπὶ τοῦ πλανήτου μας πᾶν ἐνόργανον ὂν καταβάλλει προσπαθείας ὄχι μόνον νὰ ἐπιβιώσῃ ἀλλὰ καὶ νὰ ζήσῃ, ὅσον τὸ εἶδος του τοῦ ἐπιτρέπει, ἐπὶ μακρότερον χρόνον καὶ ἀνετώτερον· διὰ τὸν λογικὸν ἄνθρωπον ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἀποβαίνει ἀγωνιώδης καὶ διὰ τὸν «νοῦν ἔχοντα» προβάλλεται ὡς ἀδυσώπητον καὶ ἄλυτον πρόβλημα ὑπὸ τὰ ἐρωτήματα: «πῶς ἡ ἐπιτυχία; τί εἶναι εὐτυχία; πῶς ἐπιτυγχάνεται ἡ εὐδαιμονία; ὑπάρχει μετὰ θάνατον μακαριότης;»

Κατὰ τὸν μεγάλον Σοφοκλέα (Ἀντιγ. στ. 582): «Εὐδαίμονες οἷσι κακῶν ἄγευστος αἰών»˙ (δηλ. εὐτυχισμένοι εἶναι ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ πέρασε χωρὶς νὰ γευθοῦν τὴν πικρίαν, τὸν πόνον, τὰς θλίψεις, τὰς συμφοράς).

Ἡ λέξις εὐτυχία εἶναι σύνθετος ἀπὸ τὰς εὖ (=καλῶς, ὀρθῶς) καὶ τύχην, ἔννοιαν μὲ σημασίαν οὐδετέραν, ἤτοι μὲ τὸ εὖ μὲν σημαίνει καλὴν τύχην ὁδηγοῦσαν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ μακαριότητα, μὲ τὸ δυσ- δὲ κακὴν τύχην φέρουσαν πρὸς τὰς ἀθλιότητας, τὰς στενοχωρίας, τὰς καταστροφάς.

3. ΘΕΩΡΙΑ ΠΕΡΙ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

Εἰς τοὺς ἐνδόξους προγόνους μας Ἕλληνας καὶ τοὺς ἁγίους τῆς Χριστιανικῆς μας πίστεως ἀνήκει ἡ τιμὴ ὅτι πρῶτοι ἐμελέτησαν βαθύτερον, ἠρεύνησαν ἀναλυτικώτερον καὶ ἔδωκαν τὰς περισσότερον ἱκανοποιητικὰς ἀπαντήσεις ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἐρωτημάτων.

α΄) Ἡδονικὴ (θεωρία): Αἱ γνῶμαι τῶν ἀνωτέρω δύναται νὰ συνοψισθοῦν εἰς τρεῖς κυρίως θεωρίας: εἰς ἐκείνους, πρῶτον, ποὺ παραδέχονται ὅτι σκοπὸς τοῦ βίου εἶναι ἡ ἐπιδίωξις καὶ ἐπιτυχία τοῦ ἡδέος, δηλ. τῆς χαρᾶς, τοῦ ἀπολαυστικοῦ, καὶ ἡ ἀποτροπὴ καὶ ἀποχὴ τοῦ λυπηροῦ. Εὐτυχέστερος ἐκεῖνος ποὺ ἐπιτυγχάνει περισσοτέρας ἀφορμὰς διὰ χαρὰν καὶ ἀπόλαυσιν. Οἱ θιασῶται τῆς θεωρίας αὐτῆς ὀνομάζονται ἡδονικοὶ καὶ τὸ ἀξίωμά των εἶναι: θήρευε (=προσπάθει νὰ πιάσῃς) ὅ,τι παρέχει ἡδονὴν (βλ. Βορέα: Εἰσ. εἰς τὴν Φιλ., σελ. 379).

β΄) Χρησιμοθηρική: Προβάλλουν οἱ ὀπαδοί της τὸ ἀξίωμα: «θήρευε τὸ χρήσιμον» (ἐννοεῖται διὰ τὴν ζωήν σου).

γ΄) Ἡ τῆς τελειώσεως: Ταύτης οἱ ὑποστηρικταὶ διδάσκουν ὅτι προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ του τελείωσις˙ τὸ ἀνέβασμα, κατὰ τὸ δυνατόν, ὑψηλότερον εἰς τὴν κλίμακα τῆς ἀνελίξεως καὶ προόδου.

Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται προσπάθεια, ἐνέργεια, ἀγών, κόπος διὰ τὴν ἄνοδον˙ ἐκ τούτου καὶ ἐνεργητικὴ καλεῖται. Τὸ ἀξίωμά της εἶναι: «δίωκε τὴν κατὰ λόγον ἐνέργειαν: σπεῦδε τὴν τελείωσιν τὴν ἰδικήν σου καὶ τὴν τῶν ἄλλων». Ἰδεῶδες αὐτῆς: Τὸ ἐνεργεῖν καὶ πράττειν ὅπως ὁ λόγος, δηλ. ἡ Σοφία (πεῖρα, γνῶσις, ὀρθὴ κρίσις, διείσδυσις εἰς τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων, τὴν ἀλήθειαν) καὶ ἡ Ἠθικὴ βούλησις κατευθύνουν.

4. ΣΟΦΙΣΤΑΙ˙ ΑΡΙΣΤΙΠΠΟΣ˙ ΗΔΟΝΙΚΟΙ

Οἱ σοφισταὶ πρῶτοι καὶ ὁ Ἀρίστιππος (435—355 π. Χ.) ὁ Κυρηναῖος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, συστηματικώτερον δὲ οἱ μαθηταὶ τούτου, τὴν ἡδονικὴν θεωρίαν εἰς φιλοσοφικὸν σύστημα ἀναδεικνύουν.

Κατὰ τὸν Διογένη τὸν Λαέρτιον (ΙΙ, 86—88) «Οἱ Κυρηναϊ-

κοί... ἐδίδασκον «εἶναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν κἂν ἀπὸ τῶν ἀσχημοτάτων γένηται... μηδέν τε εἶναι φύσει δίκαιον ἢ καλὸν ἢ αἰσχρὸν ἀλλὰ νόμῳ καὶ ἔθει» (Σημ. ἀσχημότατα = εὐτελέστατα, ἔθος = συνήθεια).

Ὁ ἴδιος ὅμως ὁ Ἀρίστιππος ἐδίδασκε νὰ ἀποφεύγεται ἡ κατάχρησις διότι εἶναι καταστροφὴ καὶ συνίστα λελογισμένην χρῆσιν τῆς ἡδονῆς. (Ἀνθολ. Στοβαίου, 17, 18). «Κρατεῖ ἡδονῆς οὐχ ὁ ἀπεχόμενος ἀλλὰ ὁ χρώμενος (=ὁ μετέχων) μέν, μὴ παρεκφερόμενος δέ, ὥσπερ (=ὅπως ἀκριβῶς) καὶ νεὼς (=πλοίου) καὶ ἵππου οὐχ ὁ μὴ χρώμενος ἀλλὰ ὁ μετάγων (=ὁ κατευθύνων) ὅποι βούλεται (=ὅπου αὐτὸς θέλει).

5. ΧΡΗΣΙΜΟΘΗΡΙΚΗ· ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

Τὴν ἡδονικήν, τὴν ὀνομασθεῖσαν καὶ εὐδαιμονικήν, ὁ Ἐπίκουρος (341-270 π. Χ.) καὶ οἱ ὀπαδοί του εἰς χρησιμοθηρικὴν μετατρέπουν. Διδάσκουν: «Ὅταν οὖν λέγωμεν ἡδονὴν τέλος ὑπάρχειν (=ὅτι ὡς σκοπὸς ὑπάρχει ἡ τέρψις), οὐ (=ὄχι) τὰς τῶν ἀσώτων ἡδονὰς καὶ τὰς ἐν ἀπολαύσει κειμένας λέγομεν... ἀλλὰ τὸ μήτε ἀλγεῖν (νὰ πονοῦν) κατὰ τὸ σῶμα μήτε ταράττεσθαι κατὰ τὴν ψυχήν». (Ἐπικ. Ἐπιστ. πρὸς Μενοικέα 129, 132).

Ὡς ἀρχὴν καὶ μέγιστον ἀγαθὸν παραδέχονται τὴν φρόνησιν διδάσκοντες: «Διὸ (=διὰ τοῦτο) καὶ φιλοσοφίας τὸ τιμιώτερον (=πολυτιμότερον) ὑπάρχει ἡ φρόνησις, ἐξ ἧς αἱ πᾶσαι πεφύκασι (=πηγάζουν) ἀρεταί, διδάσκουσαι ὅτι οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως, οὐδὲ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως ἄνευ τοῦ ἡδέως».

Ὅθεν οἱ ὑποστηρικταὶ τῶν θεωριῶν αὐτῶν φιλόσοφοι δὲν παραδέχονται ὅτι ἡ εὐτυχία κατορθώνεται μὲ τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ζῳώδους ὑλιστικῆς ἡδονῆς, τῆς ἀσώτου καὶ ἀπερισκέπτου καὶ ἀδίκου, ἀλλὰ τῆς συνετῆς καὶ δικαίας καὶ ὠφελίμου, τῆς προερχομένης καὶ ἐξ ὑλικῶν καὶ ἐκ πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν προσέτι ἀφορμῶν καὶ αἰτίων.

6. ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ· ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ· ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ

Τῆς τρίτης θεωρίας, ἐκείνης δηλ. διὰ τῆς ὁποίας ὑποστηρίζεται ὅτι ὁ πρὸς τὴν εὐτυχίαν δρόμος ταυτίζεται πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς τελειοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπου, οἱ θιασῶται φιλόσοφοι εἶναι καὶ οἱ μέγιστοι καὶ οἱ πλεῖστοι. Ἡ τῆς τελειώσεως ἀποτελεῖ τὴν πίστιν καὶ τὸ ἐπιδιωκτέον ἰδανικὸν τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ μέγας μύστης φιλόσοφος Πυθαγόρας ταυτίζει τὸν εὐδαίμονα βίον πρὸς τὸν ἐνάρετον. Ἀταραξίαν καὶ ἁρμονίαν ψυχῆς ἀποκαλεῖ τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν· τὸ δὲ κατ' ἀρετὴν ζῆν ὁδηγεῖ πρὸς τὸν μὲ εὐδαιμονίαν καὶ μακαριότητα βίον.

Μὲ τὸν θεουργὸν Πυθαγόραν συμφωνεῖ καὶ ὁ περίφημος τῆς

θεωρίας τοῦ ἀτόμου ἐπινοητὴς Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης (460-370 π. Χ.). Κατὰ Στοβαῖον (ΙΙ 6, 3): «Τὴν δὲ εὐδαιμονίαν καλεῖ καὶ εὐθυμίαν καὶ εὐεστὼ (ὑγείαν ψυχικὴν καὶ σωματικὴν) καὶ ἁρμονίαν καὶ συμμετρίαν καὶ ἀταραξίαν» καὶ δογματίζει ἀποφθεγματικὰ ὁ Δημόκριτος μὲ τὸ Χριστιανικόν: «Ἀγαθὸν οὐ τὸ μὴ ἀδικεῖν, ἀλλὰ τὸ μηδὲ ἐθέλειν», δηλ. καὶ ἡ ἁπλῆ ἐπιθυμία ἀδικίας βλάπτει τὸ ἀγαθόν, τὴν ἁγιότητα.

Ὅμοιον τὸ τοῦ Σωκράτους κατὰ Πλάτωνα: «Εἰ ἀναγκαῖον εἴη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἑλοίμην ἂν (θὰ προτιμοῦσα) ἀδικεῖσθαι (νὰ ἀδικηθῶ) μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν» καὶ προσθέτει: «διότι ἡ ἀδικία εἶναι ὁπωσδήποτε καὶ ὑπὸ οἵας δήποτε συνθήκας ἁμάρτημα, ἄρα κολάσιμον καὶ αἴτιον θλίψεων».

7. ΔΙΑΤΙ Η ΤΗΣ ΤΕΛΕΙΩΣΕΩΣ ΑΝΩΤΕΡΑ;

Μετὰ τὴν βραχεῖαν παρουσίασιν τῶν περὶ εὐτυχίας θεωριῶν ἂς προσπαθήσωμεν νὰ ἴδωμεν πῶς πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζεται φιλοσοφικὰ τὸ περὶ εὐτυχίας πρόβλημα.

Ὁ ἄνθρωπος, περιβεβλημένος τὸ θνητὸν ὑλικὸν σῶμα, παρουσιάζεται ὡς ὂν ἀτελές, διότι κινεῖται καὶ ζῇ εἰς περιωρισμένον χρόνον καὶ χῶρον. Ὡς πρότυπον, ὡς ἰδανικὸν εἰς τὴν ἀπόπειραν, εἰς τὴν διαρκῆ προσπάθειαν τελειοποιήσεώς του ἔχει τὸν Ἄχρονον καὶ Ἄχωρον Δημιουργόν του. Ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν», κατὰ τὴν Ἁγίαν μας Γραφήν. Αὐτὸ φανερώνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐν σπέρματι, ἐν δυνάμει, ἔχει τὴν ἱκανότητα τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνόδου. Εἰς τὴν ἱκανότητα αὐτήν, εἰς τὴν δυνατότητα τῆς ἀνελίξεως ἐπὶ τὸ καλλίτερον εὑρίσκεται τὸ λάμπον φῶς ποὺ φωτίζει τὸν πρὸς τὴν εὐτυχίαν δρόμον.

Ὅσον λοιπὸν εἰς ἀνωτέραν βαθμίδα εὑρίσκεται ἕκαστος, τόσον καὶ εὐτυχέστερος εἶναι· ὅσον εἰς κατωτέραν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τόσον καὶ δυστυχέστερος.

8. ΥΛΙΚΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΙΑ

Τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἀπόλαυσις δὲν ἀποτελοῦν εὐδαιμονίαν. Ἀντιθέτως βυθίζουν βαθύτερον εἰς τὴν χονδροειδῆ ὕλην καὶ καθυστεροῦν τὴν διὰ τοῦ πνεύματος γνῶσιν καὶ τὸν τῆς ψυχῆς ἐξαγνισμόν.

Βεβαίως, ὁ ἄνθρωπος ἔχει καὶ ὑλικὸν σῶμα μὲ ὑλικὰς ἀνάγκας (περιβολήν, τροφήν, κατοικίαν κλπ.)· δὲν δυνάμεθα νὰ τὰ ἀγνοήσωμεν διότι δι' αὐτῶν τὸ σῶμα συντηρεῖται. Αὐτὰ ὅμως εἶναι τὸ μέσον καὶ ὄχι ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι καὶ μὲ περιωρισμένα ὑλικὰ μέσα ὁ ὀλιγαρκὴς εἶναι εὐτυχέστερος τοῦ σπατάλου καὶ ἀσώτου μὲ δεξαμενὰς χρυσοῦ καὶ ἀπεράντους ἰδιοκτησίας.

Ἡ ἀπόλαυσις τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἡ μετρία μὲν εἶναι ἀπαραίτητος καὶ χρήσιμος, ἡ ὑπερ-

βολικὴ δὲ φέρει κορεσμὸν καὶ ἀηδίαν καὶ ἀντὶ χαρᾶς δυσφορίαν καὶ πόνους.

Ἡ προσπάθεια συγκεντρώσεως πλούτου καὶ ἡ ἀπόκτησις ἀφθόνων οἰκονομικῶν μέσων δὲν ὁδηγοῦν εἰς τὴν εὐτυχίαν. Ὁδηγοῦν εἰς πάθη, π. χ. τῆς πλεονεξίας ,τῆς ἀπληστίας, τῆς ἁρπακτικότητος καὶ ἀδικίας, τῆς ἀσωτείας, τῆς ἀκολασίας, τῆς φειδωλίας (φιλαργυρίας, τσιγκουνιᾶς)˙ συχνὰ προκαλοῦν ἐγκλήματα ὅπως κλοπῆς, ληστείας, δολοφονιῶν.

Ἡ ἐπιδίωξις κατακτήσεως τῆς εὐτυχίας μόνον διὰ τοῦ πλούτου εἶναι κάτι τὸ μάταιον καὶ ἀδύνατον, ὅσον καὶ τὸ «ἀντλεῖν εἰς πίθον Δαναΐδων» (= μὲ τρύπιο πιθάρι νὰ μεταφέρῃ ὑγρόν). Ἡ διὰ τούτου χαρὰ εἶναι στιγμιαία ἢ φευγαλέα ἢ καὶ ἀνύπαρκτος διὰ τοὺς ἱσταμένους εἰς ἀνώτερα πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ πεδία.

Ἡ γνώμη «ὅποιος ἔχει τὸ χρῆμα τὰ ἔχει ὅλα» δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἡ λέξις «ὅλα» περικλείει καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν. Ὁ μῦθος περὶ τοῦ Μίδα, τοῦ βασιλέως ὅ,τι ἤγγιζε νὰ γίνεται χρυσός, καὶ τοῦ Κροίσου μὲ τὰς ἀποθήκας χρυσοῦ δὲν τοὺς ἐχάρισαν τὴν εὐτυχίαν ἀλλὰ ἀντιθέτως εἰς δυστυχίαν ἀπέραντον τοὺς ἐβύθισαν. Ὁ Μίδας ἤγγισε τὴν κόρην του καὶ μετεβλήθη εἰς σῶμα ἀκίνητον χρυσοῦ καὶ ὁ βασιλεὺς Κροῖσος ἐξ αἰτίας τῶν θησαυρῶν του ἔχασε καὶ ἐλευθερίαν ὑπηκόων του καὶ θησαυροὺς καὶ τὴν ζωήν του.

9. ΑΝΑΛΑΜΠΗ ΝΟΜΙΖΟΜΕΝΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

Τὰ οἰκονομικὰ μέσα, ἡ ὑγεία, ἡ ἀρτιμέλεια, ἡ σωματικὴ ἀνθηρότης, ἀσφαλῶς, ἐὰν γίνεται ὀρθὴ αὐτῶν χρῆσις, ὑποβοηθοῦν εἰς βίον ἀνώδυνον καὶ παρέχουν ἀναλαμπὰς εὐτυχίας. Δὲν ἀποτελοῦν ὅμως τὴν εὐδαιμονίαν διότι καὶ χωρὶς μερικῶν ἐξ αὐτῶν ἢ καὶ ὅλων ἔζησαν ἄνθρωποι ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὴν ζωήν των, ἐνῷ μὲ ὅλα αὐτὰ ἄλλοι ὑπῆρξαν ἀπογοητευμένοι καὶ δυστυχεῖς.

Ταῦτα, ὡς ὑλικά, ὑπόκεινται εἰς φθορὰν καὶ ἀπώλειαν, δηλ. εἰς ἀστάθειαν καὶ ἀβεβαιότητα. Ὅσον περισσότερον ὁ ἄνθρωπος συνδέεται πρὸς τὰ ὑλικὰ πράγματα τόσον καὶ ἀγωνιωδέστερος ὁ βίος του, τόσον συγκλονιστικώτερον καὶ ὀδυνηρότερον τὸ ἄγχος του.

Ἰδοὺ διατί ὑπεστηρίχθη καὶ ὑποστηρίζεται ὅτι πλεονάζει τὸ κακὸν καὶ ἡ δυστυχία καὶ σπανίζει τὸ καλὸν καὶ ἡ εὐτυχία. Ἰδοὺ διατί ὀλίγοι ἐξ ὅσων ἔζησαν καὶ ζοῦν (οἱ σοφοὶ καὶ ἅγιοι μόνον), ἀπολυτρωθέντες τῶν ἐγκοσμίων, ἀνῆλθον εἰς ὑψηλοτέρας βαθμίδας προόδου καὶ δὲν τοὺς ἐκράτησε δούλους ὁ δεσμὸς πρὸς τὴν ἀποκτηθεῖσαν ὕλην καὶ δὲν τοὺς ἐβάρυνε τὸ φορτίον τῆς παχυλῆς ἀμαθείας καὶ δὲν τοὺς ταράσσουν αἱ τύψεις ἐκ τῆς τρικυμιώδους ἠθικῆς ἀκολασίας.

Οἱ «θηρευταὶ» τῶν ἡδονῶν

καὶ ὑλικῶν ἀπολαύσεων (οἱ ὑλισταὶ) πελαγοδρομοῦν καὶ ταράσσονται καὶ θλίβονται καὶ ἀγωνιοῦν καὶ ἀσφυκτιοῦν καὶ θρηνοῦν καὶ κλαίουν διότι ἀσθμαίνοντες κυνηγοῦν τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας καὶ τὸ τέλμα τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸν ἀπύθμενον κορεσμὸν σωματικῶν ἐπιθυμιῶν.

10. Η ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΤΥΧΙΑΝ ΑΤΡΑΠΟΣ

Ὅσοι ἀτενίζουν τὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς γνώσεως μετὰ ἁγιότητος καὶ ἀρετῆς ἀνέρχονται τὸν ἀνηφορικὸν καὶ κοπιώδη καὶ μὲ προσκόμματα φρασσόμενον δρόμον· βοηθούμενοι δὲ ἀπὸ ἐσωτερικὴν ἔντονον παρόρμησιν καὶ ἀκολουθοῦντες τὰς αἰωνίας ἠθικὰς ἀξίας κατευθύνονται σταθερὰ πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἰδανικῶν των καὶ ἱκανοποιημένοι χαίρονται καὶ ἀγάλλονται.

Ἔχουν ὁδηγοὺς τὰς ἠθικὰς ἀξίας αἱ ὁποῖαι εἶναι τὸ κατασταλαγμα πείρας χιλιετηρίδων. Πορίσματα παρατηρήσεων καὶ ἐρευνῶν φωτεινῶν σοφῶν ἀνθρώπων· πίστεις ὑπὸ ἐνθέων μυστῶν ἐμπνευσθεῖσαι· διὰ τῶν ἀδήλων τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἑδραιωθεῖσαι· ὑπὸ Ἁγίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων καθιερωθεῖσαι. Αὐταὶ ἀποτελοῦν τὰ στερεὰ βάθρα ἐπὶ τῶν ὁποίων, ἐὰν δὲν κλονίζωνται, στηρίζεται ἡ ἁρμονικὴ συμβίωσις καὶ συνεργασία τῶν ἀνθρώπων· ἐπικρατεῖ γαλήνη, ἠρεμία, ἀλληλεγγύη, ἀγάπη καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι κοινωνικαὶ καὶ προσωπικαὶ ἀρεταί· ἀποτελοῦν αἱ ἀξίαι αὐταὶ ἀκτῖνας πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ φωτός, ὁδηγοὺς πρὸς τὴν εὐτυχίαν διὰ τὸν ταλαίπωρον πελαγοδρομοῦντα ἄνθρωπον.

Ὄχι μόνον ἡ προσέγγισις εἰς τὸ στερεὸν τῆς γαλήνης ἔδαφος ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἡ ἐνατένισις τοῦ λιμανιοῦ τῆς εὐτυχίας, ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, δὲν κατωρθώθη, ἂν καὶ αἱ ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαι ἠθικαὶ ἀξίαι μὲ ἄπλετον φῶς φωτίζουν τὴν πρὸς τὰ ἐκεῖ πορείαν.

Μεγάλαι κατὰ τὸν αἰῶνα μας καὶ ἐντυπωσιακαὶ αἱ κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας.

Κατέστησαν ὅμως τοὺς ἀνθρώπους ἐν τῷ συνόλῳ των εὐτυχεστέρους;

Τοὺς δίδουν περισσότερα μέσα ζωῆς· ἀλλὰ καὶ ἄγχος καὶ ἀγωνίαν ψυχικὴν καὶ ἀβεβαιότητα ἂν θὰ δύνανται νὰ τὰ ἔχουν τὰ ὑλικὰ αὐτὰ μέσα.

Καταπληκτικαὶ καὶ ἴσως αὔριον καταπληκτικώτεραι τῶν ἐπιστημῶν, κυρίως τῶν θετικῶν, αἱ ἐπινοήσεις· εἶναι ὅμως πρὸς εὐτυχίαν;

Ἀναφέρονται εἰς τὸν ἔξω τοῦ ἐγὼ κόσμον καὶ τὴν ἐκ τούτου, ὅσον εἶναι δυνατόν, ἀπὸ τὸν καθένα, ὠφέλειαν.

Ἔχομεν καὶ ἰσόρροπον ἔρευναν καὶ ἀντιστοίχους παροχὰς καὶ διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου ἑνὸς ἑκάστου ἀνθρώπου; Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι αἱ συγκινήσεις, δηλ. τὰ συναισθήματα (ἡ χαρὰ ἢ ἡ

λύπη), τὰ προτερήματα, τὰ ἐλαττώματα, ἡ ἀξιοποίησις τῶν μὲν καὶ ἡ καταστολὴ τῶν δὲ καὶ γενικὰ αἱ ἔσωθεν παρορμήσεις καὶ ἐμπνεύσεις ἀποτελοῦν τὰ αἴτια καὶ κίνητρα τῆς δράσεως· ἐκ τῆς δράσεως προκύπτουν ἐπιτυχῆ ἢ ἀτυχῆ ἀποτελέσματα. Ἰδοὺ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. Ἰδοὺ ἡ ἀφετηρία, ἡ ὀρθὴ διὰ τὴν πορείαν πρὸς τὴν ἀρετήν, ἤτοι «τὸν μὲ εὐτυχίαν, κατὰ Πυθαγόραν, καὶ εὐδαιμονίαν βίον».

Τὸ κλειδί, ὅθεν, τῆς θύρας διὰ τῆς ὁποίας διερχόμενοι κατευθυνόμεθα πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν εὑρίσκεται εἰς τὸ μυστηριακὸν Δελφικὸν ρητόν: «Γνῶθι σαυτόν».

Ὀρθότατα ὁ φιλόσοφος αὐτοκράτωρ Μᾶρκος Αὐρήλιος εἰς τὰ «Εἰς ἑαυτὸν» (κεφ. VII, 59) διδάσκει:

«Εἰς ἑαυτὸν συνελοῦ (=συγκεντρώσου)... ἔνδον (= μέσα σου) βλέπε· ἔνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς»· ἡ πηγὴ δηλ. τοῦ ἀγαθοῦ, ἡ ἀρχὴ τῆς εὐτυχίας ξεκινᾶ ἀπὸ μέσα μας, ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας· ἀπ᾿ ἐδῶ ἐὰν πάντοτε τὴν καλλιεργῶμεν καὶ τὴν ἀνασκάπτωμεν, πάντοτε καὶ θὰ ἀναβλύζῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν.

Καὶ ὁ σύγχρονος Ἰνδὸς μύστης καὶ φιλόσοφος Κρισναμοῦρτι διδάσκει: «πρέπει νὰ εὕρῆτε τὸ κλειδὶ ποὺ ἀνοίγει ὅλας τὰς πύλας τοῦ Οὐρανοῦ, ὅλους τοὺς κήπους τῆς ἐκστάσεως· αὐτὸ τὸ κλειδὶ εἶναι ἡ ἰδική σας ἡ ἐσωτέρα φωνή, αὐτὸ τὸ κλειδὶ εἶναι ἡ ἐνόρασίς σας...» (Πηγὴ τῆς Σοφίας, σελ. 5 ἔκδ. 1930).

Ἀλλὰ ἡ αὐτοκυριαρχία καὶ αὐτογνωσία δὲν εἶναι κάτι τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ εὔκολον διότι παρεμβάλλονται τὰ πάθη του, δηλ. ἰσχυραὶ ἐπιθυμίαι ποὺ κυριαρχοῦν τῆς θελήσεώς του κα τὸν κρατοῦν εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας, εἰς τὸ τέλμα τῶν προλήψεων καὶ εἰς ψυχικὴν τύφλωσιν.

Τὰ πάθη τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ κατανικήσῃ εἶναι: ἡ φιλαυτία, ἡ ἐγωπάθεια, ἡ ὑπεροψία, ἡ ὑπερηφάνεια, ὁ φθόνος, τὸ μῖσος, ἡ ἀμάθεια, ἡ ἐπιμονὴ εἰς προλήψεις, τὰ ζῳώδη σωματικὰ ἔνστικτα (ἀκολασία, ἀκράτεια, σκληρότης, πλεονεξία, ἁρπακτικότης, ἀσπλαγχνία κλπ.).

Ἡ ἀπολύτρωσις ἐξ ὅλων τούτων μᾶς χαρίζει πνευματικὸν φῶς, ἠθικὸν ἐξαγνισμὸν καὶ ψυχικὴν ἀνάτασιν καὶ μακαριότητα.

Ὁ ἄνθρωπος προνομιακὰ εἶναι προικισμένος μὲ τὸν ΝΟΥΝ, ὅπλον δραστικώτατον κατὰ τῶν παθῶν, ἀρκεῖ νὰ καθοδηγῆται καὶ κατευθύνεται ἀπὸ ἰσχυρὰν ἠθικὴν βούλησιν.

«Ὁ νοῦς, λέγει ὁ Κρισναμοῦρτι, εἶναι ὁ ἀληθινὸς Κυβερνήτης, ὁ ἀληθινὸς βοηθός, ὁ ἀληθὴς ὁδηγός· ἀλλ᾿ ὁ νοῦς εἶναι ἐπίσης καὶ καταστροφεύς, ἐὰν δὲν τὸν χρησιμοποιῇ ὅπως πρέπει. Ὀρθὰ χρησιμοποιούμενος εἶναι ἡ ὁδηγήτρια δύναμις...».

Ὁ νοῦς ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον ἵνα δύναται νὰ διακρίνῃ τὸ

ἀληθὲς καὶ τὸ ψευδές, τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον, τὸ ὠφέλιμον καὶ τὸ βλαβερόν, τὸ χρήσιμον καὶ τὸ περιττόν, τὸ ὡραῖον καὶ τὸ ἄσχημον καὶ ἐν συνόψει τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν.

Εἰς τὴν διάκρισιν αὐτὴν γνώμονα, μέτρον καὶ ὁδηγὸν ἔχει τὴν ἠθικήν, ἡ ὁποία πάλιν βασίζεται ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀνοχῆς καὶ ἀγάπης. «Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν» καὶ «ὃ σὺ μισεῖς ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς»· ἰδοὺ τὰ ἀδιάσειστα βάθρα ἐπὶ τῶν ὁποίων θεμελιοῦται ἡ ὑγιὴς ἠθική.

Ἡ ὑγιής, λοιπόν, ἠθικὴ πρέπει νὰ φωτίζῃ τὴν διάνοιαν, αὕτη δὲ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἠθικῆς νὰ περιστέλλῃ καὶ ἐξαφανίζῃ τὰ πάθη. Ἡ ἀπελευθέρωσις ἐκ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος παρέχει εἰς τὸ ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου: διαύγειαν σκέψεως, ἠρεμίαν νοήσεως, νηφαλιότητα στοχασμοῦ, ἀταραξίαν μετὰ συνέσεως κατὰ τὴν δρᾶσιν, ἁγνότητα προθέσεων, σκέψεων, λόγων, πράξεων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀνευρίσκει τὴν σταθερὰν πορείαν πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὸ ἰδανικόν, τὸ ὑψηλόν, τὸ ὡραῖον, τὸ ἠθικόν, τὸ ἐνάρετον, τὸ τέλειον. Ταῦτα ὁδηγοῦν πρὸς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας, τῆς ὅσης εἶναι δυνατόν, καὶ δεικνύουν τὴν μέθοδον διὰ τῆς ὁποίας θὰ βαδίσῃ πρὸς τὸ καθῆκον καὶ τὸν ἐνάρετον βίον, τὰς προϋποθέσεις εὐτυχίας.

ΜΟΝΟΙ ΕΥΔΑΙΜΟΝΕΣ

Ὀλίγοι, ὅπως εἴπομεν, οἱ Ἅγιοι καὶ οἱ ἀληθεῖς φιλόσοφοι, κατώρθωσαν νὰ ἀπολυτρώνωνται ἀπὸ τὰ ὑλικὰ καὶ ἐν γένει τὰ γήινα καὶ νὰ περιπίπτουν εἰς ἔκστασιν καὶ νὰ βυθίζωνται διὰ τῆς ἐνοράσεως εἰς κόσμους ὑπεργηίνους καὶ νὰ ἐντρυφοῦν ἐκεῖ μὲ πνεῦμα καὶ ψυχὴν καὶ νὰ ἀπολαμβάνουν ὡλοκληρωμένην τὴν εὐτυχίαν.

Εἰς τὴν διὰ τῆς ἐκστάσεως ἐντρύφησιν αὐτὴν εὑρίσκεται ἡ πηγὴ τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας· ἡ ὡραιότης τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς· τὸ μεγαλεῖον τῆς δημιουργίας· ἡ διὰ τῆς ἐνοράσεως ἐνατένισις πρὸς τὸ τέλειον.

Ἡ ψυχὴ μόνον μεγάλων μυστῶν παραμένει σχεδὸν εἰς διαρκῆ ἔκστασιν καὶ ἐνοραματισμὸν καὶ χαίρεται τὴν εὐτυχίαν. Ἀκολουθοῦν ὅσοι δύνανται ἔστω καὶ κατὰ μικρὰ χρονικὰ διαστήματα νὰ ἀποδεσμεύουν πνεῦμα καὶ ψυχὴν ἀπὸ τὴν τύρβην τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἀφοσιώνωνται εἰς ἀναζητήσεις ἔξω ἀπὸ τὴν ὕλην. Καὶ αὐτοὶ γνωρίζουν, ἐπὶ στιγμὰς χρόνου τὴν θείαν χαρὰν ἐκ τῆς εὐτυχίας.

ΟΙ ΠΟΛΛΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΟΛΙΓΟΙ

Συμπέρασμα:

Γενικὰ ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀτελής, τοῦ ὁποίου ἡ γηίνη διέλευσις ὁμοιάζει μὲ χόρτον τοῦ ἀγροῦ, κατὰ τὸν ὑμνῳδόν, μόλις ἀτελὲς μέρος ἀντικρύζει καὶ γεύεται τῆς εὐτυχίας, διότι ἡ ἀπόλυ-

τος εὐδαιμονία καὶ μακαριότης ἐκτείνεται χρονικῶς μὲν εἰς τὴν ἀσύλληπτον ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ ἀτέρμονα ροὴν τοῦ χρόνου, τοπικῶς δὲ εἰς τὴν ἀπέραντον, ἄνευ ἀρχῆς καὶ τέλους διάστασιν τοῦ χώρου.

Ἂς ἀναζητήσωμεν, ὅθεν, τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸν σ κ ο π ὸ ν τῆς ζωῆς, ὅστις εἶναι τὸ καθῆκον διὰ συνεχοῦς προσπαθείας νὰ φέρωνται καὶ ὁ ἑαυτός μας καὶ οἱ συνάνθρωποί μας πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τελειοποίησιν. Ἂς μὴ δεσμευώμεθα ἀπὸ ὑλικὰ ἀποκτήματα τῶν ὁποίων ἡ φθορὰ καὶ ἀπώλεια εἶναι ὀδυνηροτέρα τῆς χαρᾶς ἐκ τῆς ἀπολαύσεώς των.

Διὰ τῆς αὐτοσυγκεντρώσεως ἂς κατευθύνωμεν τὴν σκέψιν εἰς ἀνωτέρας πνευματικὰς ἀναζητήσεις καὶ ψυχικὰς ἐντρυφήσεις. Ἡ προσευχὴ ἀποτελεῖ τὴν ἀνωτάτην ἐκδήλωσιν αὐτοῦ τοῦ εἴδους αὐτοσυγκεντρώσεως καὶ ψυχικῆς ἀνατάσεως· ἡ ἀφοσίωσις εἰς ἰδανικόν, εἰς ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, εἰς ἀγαθοεργίας κ. ἄ. ὅ., δίδουν παρομοίας εὐκαιρίας.

Ὅλων αὐτῶν τῶν σκέψεων καὶ ἐνεργειῶν καὶ πράξεων ἕνας ἂς εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ τελικὸς στόχος, ὅπως ἤδη κατ' ἐπανάληψιν ἐλέχθη: Πῶς θὰ βοηθήσῃ καὶ τὸν ἑαυτόν του ἕκαστος νὰ ἀνέλθῃ τὰς βαθμίδας πρὸς τὴν τελείωσιν ἀλλὰ καὶ τοὺς συνανθρώπους του.

Ἡ συνεχὴς προσπάθεια καὶ ἐργασία ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο καθιστᾷ τὴν ὥριμον ἡλικίαν εὐτυχῆ καὶ ἡ ἐκ τοῦ κόσμου διέλευσις δὲν μένει στεῖρα, καὶ δὲν ἦτο ματαία.

150 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑΣ

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΡΩΓΩΝ ΙΩΣΗΦ

Ὁμιλία κατὰ τὸ μνημόσυνον εἰς Ἀμπελάκια
ὑπὸ τοῦ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ
τέως Ὑπουργοῦ καὶ Δημάρχου Λαρίσης

Εἶναι ἐπιβεβλημένον, τὴν ἐπίσημον αὐτὴν ὥραν, νὰ ὑμνηθῇ πρῶτα, ἔστω καὶ διὰ βραχέων, ἡ γενέτειρα τοῦ τιμωμένου Ἱεράρχου, τὰ ὀνομαστὰ Ἀμπελάκια. Ἦτο δεῖγμα ψυχικῆς ἀνωτερότητος τῶν κατοίκων των, ἡ ἵδρυσις καὶ ἡ οἰκονομική, κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ δρᾶσις τοῦ Συνεταιρισμοῦ των, τοῦ πρώτου συνεταιρισμοῦ τοῦ κόσμου. Ἱδρύθη ὁριστικῶς τὸ 1795, εἰς χρόνους δουλείας, μὲ κεφάλαιον 100.000 περίπου φράγκων. Τὸ 1810, ἐποχὴν τῆς μεγίστης ἀκμῆς του, ὁ Συνεταιρισμὸς κατεῖχε πλέον τῶν 20 ἑκατομμυρίων φράγκων, αἱ δὲ ἐμπορικαί του πράξεις ἐπεξετείνοντο εἰς ὅλας τὰς ἀγορὰς τῆς Εὐρώπης, ἀκόμη καὶ τῆς Ἀσίας. Ἡ εὐημερία του διήγειρε τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τοῦ κατακτητοῦ καὶ τῶν ἰσχυροτέρων οἴκων τῆς Εὐρώπης. Τὸ πρῶτον πλῆγμα τοῦ Συνεταιρισμοῦ ὑπῆρξεν ἡ πτώχευσις τὸ 1811 τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ ἀπώλεια δέκα ἑκατομμυρίων χρυσῶν φράγκων, ποὺ ἦσαν κατατεθειμένα εἰς Τράπεζαν τῆς Βιέννης. Καὶ τὸ ὁριστικὸν πλῆγμα κατὰ τοῦ Συνεταιρισμοῦ ὑπῆρξε τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ἐργάται καὶ αἱ ἐργάτριαι τῶν Ἀμπελακίων, ἀπροστάτευτοι, δὲν ἠδύναντο νὰ συναγωνισθοῦν τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας τῆς Εὐρώπης, μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἀτμοῦ. Ἀλλά, ὡς καλύτερον ἐγκώμιον τοῦ περιφήμου τούτου Συνεταιρισμοῦ θὰ ἦτο νὰ ἐξαρθῇ τὸ γεγονός, ὅτι εἰς ἐποχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ κοινωνικὴ πρόνοια ἦτο καὶ εἰς τὰ μεγάλα κράτη τῆς Εὐρώπης σχεδὸν ἀνύπαρκτος, ὁ Συνεταιρισμὸς τῶν Ἀμπελακίων διατηροῦσε εἰς τὰ 22 εὐτυχοῦντα χωριά του, κοινῇ δαπάνῃ, ἰατρούς, ἐπιφορτισμένους νὰ μεριμνοῦν διὰ τὴν ὑγείαν ὅλων τῶν κατοίκων, σχολεῖα, ἀποθήκας σίτου καὶ ὅλων τῶν γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων, ἐγχωρίων καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ,

νοσοκομεῖα, Ταμεῖον Προνοίας τῶν ἀναπήρων ἐργατῶν, Βιβλιοθήκας.

⁂

Εἰς τὸ μνημόσυνον τοῦτο τοῦ Ἐπισκόπου Ρωγῶν Ἰωσὴφ πρέπει νὰ μνημονευθῇ καὶ τὸ ὄνομα ἄλλου ἐπιλέκτου τέκνου τῶν Ἀμπελακίων, τοῦ Δρόσου Μανσόλα. Ἦτο νεώτερος κατὰ δέκα τρία ἔτη τοῦ Ἐπισκόπου Ἰωσήφ. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἰένας τῆς Γερμανίας. Καὶ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν Ἀγῶνα. Ὡς πληρεξούσιος τῆς Θεσσαλίας μετέσχεν εἰς τὸ Ἄργος τὴν 11 Ἰουλίου 1829 τῆς Δ΄ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Τὸ 1835 διωρίσθη σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, εἰς ἣν θέσιν διωρίζοντο οἱ ἐπιφανέστεροι Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς. Καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος διετέλεσε πλειστάκις Ὑπουργός. Ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1860.

⁂

Ἔχουν καὶ τὰ Ἀμπελάκια τοὺς ἀφανεῖς ἥρωάς των. Ἀναφέρονται ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον Ἀμπελακιώτης πέντε ἀδελφοὶ ἀπὸ τὰ Ἀμπελάκια: Βασίλειος, Γεώργιος, Δημήτριος, Κωνσταντῖνος καὶ Νικόλαος. Κατετάχθησαν εἰς τὸ σύνταγμα τοῦ Δ. Ὑψηλάντη καὶ μετέσχον ἐνεργῶς εἰς τὸν Ἀγῶνα. Ἐκ τούτων ἔπεσαν ὁ Δημήτριος εἰς τὴν μάχην τοῦ Πέτα, ὁ Βασίλειος εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν καὶ ὁ Κωνσταντῖνος εἰς τὴν Ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου.

Ἀναφέρονται ἐπίσης δύο ἐξάδελφοι ἀπὸ τὰ Ἀμπελάκια μὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα: Νικόλαος Ἰωάννου. Ὁ ἕνας ἔπεσεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν Μολδαυΐαν· ὁ ἄλλος, ἀφοῦ ἐπολέμησεν ἐκεῖ, κατέφυγεν εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἐκεῖθεν κατῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τὸν ΧατζηΧρῆστον, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὑπασπιστής.

Διὰ τοὺς ἀφανεῖς τούτους ἥρωας τῶν Ἀμπελακίων δὲν ἔχω περισσοτέρας πληροφορίας. Ἀλλὰ καὶ τούτων ἡ θυσία μαρτυρεῖ ὅτι, ἐνῷ εἰς τὸν ἐθνικὸν Ἀγῶνα ἡ θεσσαλικὴ προσφορὰ ὑπῆρξεν ἀνεκτίμητος, παρέμεινεν αὐτὴ ἱστορικῶς ἄγνωστος, ἴσως καὶ ἀχρησιμοποίητος. Ἔχει ἐδῶ τὴν θέσιν νὰ μνημονευθῇ καὶ τὸ ὄνομα ἐπιφανοῦς τῶν Ἀμπελακίων τέκνου καὶ δωρητοῦ, τοῦ Διαμαντῆ Μάνιαρη. Ἡ ἐν Σύρῳ ἱστορικὴ διαθήκη του τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1870 συνεχίζει τὴν κοινωνικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν παράδοσιν τῶν Ἀμπελακίων.

⁂

Καὶ τώρα διὰ τὸν Ἐπίσκοπον Ρωγῶν Ἰωσήφ.

Μορφὴ ἀπὸ τὰς σεμνοτέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους. Ἱεράρχης εἰς ἦθος κορυφαῖος μεταξὺ τῶν κορυφαίων προμάχων τοῦ Γένους Ἱεραρχῶν. Ἡ Θεσσαλία, ἴσως καὶ ἡ γενέτειρά του, τὸν ἀγνοοῦσαν ἕως χθές. Καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἱ-

στορία δὲν τοῦ ἔδωκεν ἀκόμη τὴν ἀπαράμιλλον ἀκτινοβολίαν του. Δικαίως παρατηρεῖ καὶ ὁ βιογράφος του Νικ. Ἀφεντάκης, ὅτι ὁ μελετῶν τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀπορεῖ, ὅταν ἀπανθίζῃ ὀλίγα περὶ τοῦ τελευταίου ἐπισκόπου Ρωγῶν Ἰωσήφ, μορφῆς περισέμνου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους, κορυφαίου μεταξὺ τῶν κορυφαίων ἱεραρχῶν προμάχων, ὅσοι καθηγίασαν μὲ τὸ αἷμά των τὸν ἱερὸν Ἀγῶνα τοῦ Γένους.

Μᾶλλον εἰς τοὺς ξένους συγγραφεῖς ὁ ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσὴφ εὑρίσκει τοὺς ὑμνητὰς τῆς θυσίας του καὶ τοὺς προσκυνητὰς τῆς δόξης του. Εἶναι ἀκόμη ἄγνωστα καὶ τὸ οἰκογενειακόν του ὄνομα καὶ τὸ κοσμικόν του ὄνομα.

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Ἀμπελάκια ἓξ ἔτη μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1770. Πρῶτον διδάσκαλον εἶχε τὸν ἐκ Τρίκκης ἱερέα Πολυζώην, διαδεχθέντα τὸν Ἰωνᾶν Σπαρμιώτην. Εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν ἐπροχειρίσθη ἀναγνώστης. Ὁ διδάσκαλός του Πολυζώης συνέπραξεν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1788 καὶ ἀπεκεφαλίσθη τὸ 1790. Καὶ ἔκλεισεν ἡ σχολὴ τῶν Ἀμπελακίων. Ὁ Ἰωσὴφ μετέβη εἰς Τσαριτσάνην διὰ νὰ συνεχίσῃ εἰς τὴν ὀνομαστὴν σχολὴν τὴν διακοπεῖσαν παίδευσίν του. Ἐκεῖ συνεδέθη μὲ τὸν Κυριακὸν Οἰκονόμου, πατέρα τοῦ μεγάλου ἱεροκήρυκος Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, τοῦ ἐξ Οἰκονόμων. Καὶ ἠσπάσθη τὸ σχῆμα τοῦ μοναχοῦ. Τὸ 1796 ἐπανήρχισεν ἡ λειτουργία τῆς σχολῆς Ἀμπελακίων μὲ διδάσκαλον τὸν περίφημον Γρηγόριον Κωνσταντᾶν. Ἀκροατὴς τῶν μαθημάτων του ὑπῆρξε καὶ ὁ Ἰωσήφ. Ἐπανῆλθεν ὡς ἐφημέριος εἰς Τσαριτσάνην. Τότε (1798 - 1802) ὡς διδάσκαλος ἐλάμπρυνε τὴν σχολὴν Τσαριτσάνης ὁ Λαρισαῖος Κωνσταντῖνος Κούμας καὶ εἶχε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ βλέπῃ μεταξὺ των ἀκροατῶν του τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἐλασσόνος Ἰωαννίκιον καὶ τὸν ἱερομόναχον Ἰωσήφ, τὸν μετέπειτα ἐπίσκοπον Ρωγῶν.

Ἡ δρᾶσις τοῦ ἐφημερίου Ἰωσὴφ ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν Ἐλασσόνος ὑπῆρξεν ἐθνικὴ καὶ ἐπαναστατική. Συλλαμβάνεται καὶ δέσμιος ὁδηγεῖται εἰς τὰ Ἰωάννινα, ὅπου φυλακίζεται. Ἐκ τῶν γραμματέων τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ὁ Μάνθος Οἰκονόμου τοῦ συμπαρεστάθη. Τὴν ἐπιρροὴν τὴν ὁποίαν ἀσκοῦσεν ἐπὶ τοῦ Ἀλῆ τὴν ἐχρησιμοποίει εὐεργετῶν διωκομένους Χριστιανούς. Παρέμεινε καὶ πτωχός. Τὸν δέσμιον ἀπαχθέντα ἐκεῖ Ἰωσὴφ ὁ Μάνθος Οἰκονόμου διέσωσε μὲ κίνδυνον τῆς ἰδίας του ζωῆς ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Καὶ καταφεύγει ὁ Ἰωσὴφ εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἄρτης. Προήχθη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Πορφυρίου εἰς Ἀρχιμανδρίτην καὶ διετέλεσε Πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως.

Ὑπηρέτει ὁ Ἰωσὴφ εἰς τὴν Ἄρταν, ὅταν, κατὰ Μάϊον τοῦ 1816, ἐνέσκηψε καὶ ἐκεῖ ἡ ἐπι-

δημία τῆς πανώλους. Καὶ ὅταν ἀπέθνησκαν καθ' ἡμέραν 15-20 ὑπάρξεις, ἀνηγγέλθη ἡ εἰσβολὴ τῆς νόσου καὶ αἱ Ἐκκλησίαι ἔκλεισαν. Ὁ Πουκεβὶλ καὶ ὁ Ν. Ἀφεντάκης μᾶς δίδουν δραματικὴν τὴν εἰκόνα: «Ὁποία, λέγουν, στιγμή, ὅταν ἕνας τῶν ἐπισκόπων τῆς Μητροπόλεως, ἐνδεδυμένος τὰ ἱερατικὰ ἄμφια, μὲ μαύρην καλύπτραν τῆς κεφαλῆς του διέτρεχε τοὺς δρομους, ὑπὸ τὸ φέγγος ἐπικηδείων δαυλῶν, ποὺ ἔφεραν οἱ διάκονοι, καὶ κατέχεε τὸ ἁγιασμένον ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν, ἀναγγέλλων ὅτι ἔφθασεν ὁ ὀλετὴρ δαίμων. Δὲν ἠκολουθεῖτο ἀπὸ τὴν συνήθη συνοδείαν τοῦ λαοῦ καὶ μόνη ἡ φωνή του ἀντηχοῦσε ὅταν ἔψαλλε τοὺς ἐπιθανατίους ψαλμοὺς ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ».

Ὁ πληθυσμὸς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἱερέων ἐξῆλθε τῆς πόλεως, καὶ εὗρε καταφύγιον ἐπὶ τοῦ ὄρους Παναγία. Ὁ Ἰωσὴφ, ἡ γενέτειρα τοῦ ὁποίου εἶχε πληγῆ ἀπὸ τὴν πανώλην πρὸ τριετίας, παρέμεινεν εἰς τὴν Ἄρταν, καὶ μὲ αὐταπάρνησιν ἀπεδύθη εἰς προσπάθειαν πρὸς σωτηρίαν τῶν νεαρῶν ψυχῶν, παραμυθίαν τῶν ἀπελπισμένων καὶ κήδευσιν τῶν θνησκόντων. Ἐξῆλθε τῆς πόλεως μετὰ τῶν τελευταίων καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ ὄρος Παναγία. Μόλις τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1817 ἐκόπασεν ἡ ἐπιδημία καὶ ὁ πληθυσμὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. Ἔχασεν ἡ Ἄρτα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πανώλους τὸ τρίτον τῶν κατοίκων της, ἤτοι 2.300 ἄτομα.

Εἰς τὴν Ἄρταν ὑπηρέτει ὡς βοηθὸς τοῦ Μητροπολίτου Πορφυρίου ὁ ἐπίσκοπος Ρωγῶν Μακάριος. Γενόμενος τοποτηρητὴς τῆς Μητροπόλεως Κερκύρας, πρὶν ἀναχωρήσῃ ἐμύησε κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1818 τὸν Ἰωσὴφ εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν. Καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1820 ὁ Ἰωσὴφ χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Ρωγῶν (τῆς ἀρχαίας Ἀμβρακίας).

Ἐκρήγνυται ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1821. Καὶ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τὴν Ἄρταν ὁδεύει εἰς Βάλτον εἰς τὸ ἁρματωλίκι τοῦ Ἴσκου, ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὸ Κομπότι εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ ἐκεῖθεν εἰσέρχεται δεσπότης-ὁπλίτης εἰς τὸ Μεσολόγγι.

Ὅπως ὑπέροχα τὸν χαρακτηρίζει ὁ Νεόφυτος Δούκας, ὑπῆρξεν ὁ Ἰωσὴφ νηφάλιος, σώφρων, φιλάνθρωπος, σοφός, διδακτικός, ἐπιεικής, ἀνώτερος χρημάτων — «ἀφιλάργυρος», ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ.

Βοηθούμενος καὶ ἀπὸ τὸν ἐξ Ἀμπελακίων συμπατριώτην του Ἴβον Ρήγαν, ἔπαρχον τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως εἰς τὸν Βάλτον, ἀναζώνει τὸν χιτῶνα. Κρατεῖ καὶ τὸν πολεμικὸν δαυλόν, προπέμπων τοὺς μαχητὰς ἐπὶ τὴν μάχην. Κρατεῖ καὶ τὸν ἐπιθανάτιον δαυλόν, προπέμπων εἰς τὸν Πλάστην τοὺς πίπτοντας εἰς τὰ πεδία της. Ὑπὸ τὰς βόμβας τῶν ἐχθρικῶν κανονοστασίων ἐπιτελεῖ πλήρως τὰ ἀρχιερατικά του καθήκοντα. Ἐκήδευσε μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Πορφυρίου τὸν Μᾶρκον Μπότσαρην, ὑποδέχεται τὸν

λόρδον Βύρωνα (24-12-1823), συσφίγγει τοὺς δεσμοὺς Ἑλλήνων καὶ Φιλελλήνων καὶ εἰς τὸ σαράκι τῆς διαιρέσεως τῶν μαχητῶν ἀντιτάσσει τὸ πνεῦμα τῆς ἑνότητος, εἰς τὴν ὁποίαν βλέπει τὴν ἀσπίδα τῆς ἀμύνης τῆς πόλεως. Κηδεύει τὸν Βύρωνα (10-4-1824) καὶ συνεργάζεται ἀδελφικῶς εἰς ὀργανωτικὰ ζητήματα μετὰ τοῦ Ἑλβετοῦ φιλέλληνος Μάγερ, τοῦ ἐκδότου τῶν «Ἑλληνικῶν Χρονικῶν». Ἐπὶ κεφαλῆς προκρίτων καὶ λαοῦ μὲ τσαπιὰ καὶ μὲ φτυάρια ἐπισκευάζουν τοὺς προμαχῶνας τοῦ τείχους.

Εἰς παρακέλευσίν του τῆς 19 Δεκεμβρίου 1825 ὁ Ἐπίσκοπος Ἰωσὴφ κελεύει: «Εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, ἐντόπιοι καὶ ξένοι, Ἱερομόναχοι, Μοναχοί, Εὐγενέστατοι Πρόκριτοι ἐντόπιοι καὶ ξένοι καὶ λοιποί, πάντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς θεοσώστου ταύτης πόλεως χάρις εἴη πᾶσιν ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις! Ὅλοι κοινῶς γνωρίζετε ὅτι εἰς τὴν κατάστασιν ὅπου εἶναι τὸ φρούριόν μας κατὰ τὸ παρόν, δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἀντιπαραταχθῇ καὶ νὰ ἀνθέξῃ εἰς πρώτην καὶ μόνην ὁρμὴν τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἐνεδυναμώθη πολὺ τώρα μὲ τὸν ἐρχομὸν τῶν Ἀράβων...

» Ὅθεν ὡς ἀρχιερεὺς ταπεινὸς ὅπου εὑρέθην ἐδῶ καὶ κινδύνευσα μαζί σας, ὡς τὸ ἠξεύρετε, κατὰ χρέος σᾶς συμβουλεύω αὔριον μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας, οἱ μὲν ἱερεῖς, ἱερομόναχοι καὶ μοναχοὶ νὰ συνταχθῆτε εἰς τὴν κατοικίαν μου ὅλοι διὰ νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὴν μεγάλην ντάπιαν, οἱ δὲ πρόκριτοι, ἐντόπιοι καὶ ξένοι μὲ ὅλον τὸν λαόν, χωρὶς νὰ φροντίσουν καφέδες, καὶ ρακία, νὰ τρέξουν εἰς τὴν ἰδίαν ντάπιαν μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν, ὁ μὲν μὲ τσαπί, ὁ δὲ μὲ φτυάρι καὶ ἄλλος μὲ καλάθι ὅποιος ἔχει καὶ νὰ δουλεύωμεν ὅλοι μὲ πατριωτισμὸν καθὼς καὶ ἄλλοτε διορθώνοντες αὐτὴν τὴν ντάπιαν ἢ καὶ ἄλλην κρημνισμένην διὰ νὰ ἰδῇ τὸ στρατιωτικόν μας, καὶ τὴν ἀπὸ μέρους μας δυνατὴν προθυμίαν καὶ δούλευσιν καὶ νὰ διπλασιάσῃ τὸν πατριωτισμὸν καὶ ἡρωϊσμόν του..».

» Ἀκούσατε λοιπὸν ἅπαντες τὴν συμβουλήν μου τὴν ἀρχιερατικὴν διὰ νὰ λάβητε εὐλογίαν καὶ ὄχι κατάραν, νὰ λάβητε τὸν ἔπαινον παρὰ τῶν ἀνθρώπων».

Τὴν ἀρχιερατικὴν παρακέλευσιν τοῦ Ἰωσήφ, ἡ ὁποία ἀνεγνώσθη εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας, ἤκουσαν ὅλοι. Καὶ ὅλοι, ὡς ἐντολὴν Κυρίου Θεοῦ ἐφύλαξαν καὶ ἐπορεύθησαν «ἐν τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ».

Εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος Ἰωσὴφ ὁ ἀτρόμητος μαχητὴς καὶ ἐν ταὐτῷ ὁ ἱερεύς. Καὶ παραμένει πένης. Καὶ μαρτυρία τῆς ἠθελημένης πενίας του εἶναι εἰς ὅλην τὴν κοινότητα τὸ ρακῶδες ἱμάτιόν του. Ὀλίγον πρὸ τοῦ μαρτυρίου του ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις τοῦ χορηγεῖ 200 γρόσια μηνιαίως. Καὶ ὁ Ἰωσὴφ διελάλησεν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς προμαχῶνας τὴν ἀδιάβλητον

πηγὴν τοῦ εἰσοδήματος του.

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1826, ἀπὸ τὰς δυσκόλους στιγμὰς τοῦ πολιορκουμένου Μεσολογγίου, ὁ Ἰμβραὴμ ζητεῖ τὴν συνθηκολόγησιν τῆς Φρουρᾶς καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου. Οἱ στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἀρχηγοὶ τῆς πόλεως, πρὶν ἀποφασίσουν, ἐζήτησαν τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου Ἰωσήφ. «Θάνατον μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰ χέρια», ἀπεκρίθη ὁ Ἰωσήφ. Καὶ οἱ ἀρχηγοὶ ἀπήντησαν τὴν 21 Μαρτίου 1826 εἰς τὸν Ἰμβραήμ: «Ἀποθνήσκομεν, ἀλλὰ δὲν προσκυνοῦμεν».

Καὶ ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς Ἐξόδου. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Φρουρᾶς γράφουν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1826 εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Δερβέκιστας: «Ἀποφασίσαμεν τὴν ἔξοδόν μας... Τὸ Σάββατον εἰς τὰς 10 τοῦ μηνὸς ἄφευκτα φεύγομεν».

Εἰς τὰ «Στρατιωτικά του ἐνθυμήματα» ὁ Νικ. Κασομούλης ἀφηγεῖται τὴν δραματικὴν σκηνήν, ἡ ὁποία συνέβη τὴν παραμονὴν τῆς Ἐξόδου. Παραθέτω, ὅπως ἔχουν, τὰ σχετικὰ κείμενα:

«Τὴν αὐγὴν ἐσυναθροίσθησαν εἰς τοῦ Τζιαβέλα τὴν οἰκίαν νὰ σκεφθοῦν ὡρίμως πῶς ἔπρεπε νὰ οἰκονομήσωμεν τὸν λαόν, ὥστε οἱ ἐχθροὶ νὰ μὴ μᾶς καταλάβουν. Εἰς ταύτην τὴν συνεδρίασιν ἦταν μόνον οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοί, αἱ τοπικαὶ Ἀρχαὶ καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς Ἰωσὴφ Ρωγῶν... Ἀπεφάσισαν ὅλοι νὰ φονεύσωμεν ὅλαις ταῖς γυναίκαις, ἀνεξαιρέτως, καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ ἐπὶ λόγῳ νὰ μὴ προδοθοῦμεν ἀπὸ τὰς κραυγάς των, καὶ τότε δὲν μείνῃ κανένας μας ζωντανὸς καὶ προσέτι διὰ νὰ μὴ μείνουν αἰχμάλωτοι εἰς τοὺς ἐχθρούς. Διὰ νὰ ἀποφύγωμεν δὲ τὴν φιλόστοργον συμπάθειαν τῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν, ἀπεφασίσθη νὰ σφάξῃ ὁ ἕνας τοῦ ἀλλονοῦ τὴν οἰκογένειαν. Ὅλοι μὲ μίαν φωνήν, τὸ ἀποφάσισαν καὶ ἦσαν ἕτοιμοι καὶ νὰ εἰδοποιήσουν τὸ στράτευμα νὰ ἀρχίσῃ. Μία τοιαύτη στρατιωτικὴ ἀπόφασις, ἂν καὶ γενναία, πλὴν σκληρὰ καὶ ἀπάνθρωπος, ἐπαρακίνησε τὸν ἀρχιερέα Ρωγῶν Ἰωσὴφ ἐν τῷ ἅμα νὰ σηκωθῇ ἐπάνω λέγων:

«Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶμαι Ἀρχιερεύς. Ἂν τολμήσητε νὰ πράξητε τοῦτο, πρῶτον θυσιάσατε ἐμένα. Καὶ σᾶς ἀφήνω τὴν κατάραν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ ὅλων τῶν Ἁγίων, καὶ τὸ αἷμα τῶν ἀθώων νὰ πέσῃ εἰς τὰ κεφάλια σας.

Ἐκφώνησε τοῦτο, ἐκάθισε καὶ ἄρχισε νὰ κλαίνῃ».

Ἡ ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου ἀνετράπη. Καὶ «ἀποφάσισαν νὰ μὴν θανατωθοῦν μέν, πλὴν οἱ ὑπανδρευμένοι καὶ οἱ συγγενεῖς νὰ πείσουν τὰς οἰκογενείας των ὅτι κατὰ τὴν Ἔξοδον νὰ τρέξουν κοντά τους, καὶ μὲ ὅλην τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σωθοῦν... τὰ δὲ μικρὰ παιδιὰ νὰ τὰ ποτίσουν ἀφιόνι, τὴν ὥραν τῆς ἐξόδου μας, νὰ κοιμηθοῦν καὶ νὰ μὴν κλαίγουν. Καὶ ὅποιος ἔχει τὴν τύχην νὰ γλυ-

τώση καλῶς· ὅποιος πεθάνει, ἂς πάγῃ εἰς τὸ καλόν· κανένα βάρος εἰς κανέναν δὲν μένει». (Κασομούλη Β., σ. 251—253).

Ἡ τελευταία πρὸ τῆς Ἐξόδου συνάντησις τῶν πολεμικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχηγῶν τῶν πολιορκουμένων μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Ἐπισκόπου Ρωγῶν Ἰωσήφ, ἔγινε τὴν μεσημβρίαν τῆς 10 Ἀπριλίου 1826 ἐπὶ τοῦ προμαχῶνος τοῦ Μπότσαρη, τῆς Μεγάλης Ντάπιας. Καὶ ἐν κατανυκτικῇ σιγῇ τῶν παρεστώτων ὁ ἀρχιερεὺς Ἰωσὴφ ἀπέριττος ἐγείρεται καὶ ὑπαγορεύει εἰς τὸν Νικ. Κασομούλην, γραμματικὸν τοῦ ἐκ τῶν ἀρχηγῶν Νικ. Στορνάρη, τὸ Σχέδιον τῆς Ἐξόδου. Ἀπὸ τὸ ἱστορικὸν σχέδιον μεταφέρομεν ἐδῶ τὸν πρόλογόν του:

«Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος. Βλέποντες τὸν ἑαυτόν μας, τὸ στράτευμα καὶ τοὺς πολίτας ἐν γένει μικροὺς καὶ μεγάλους παρ' ἐλπίδα ὑστερημένους ἀπὸ ὅλα τὰ κατεπείγοντα ἀναγκαῖα τῆς ζωῆς πρὸ 40 ἡμέρας καὶ ὅτι ἐπληρώσαμεν τὰ χρέη μας ὡς πιστοὶ στρατιῶται τῆς πατρίδος εἰς τὴν στενὴν πολιορκίαν ταύτην καὶ ὅτι, ἐὰν μίαν ἡμέραν ὑπομείνωμεν, περισσότερον, θέλομεν ἀποθάνει ὄρθιοι εἰς τοὺς δρόμους ὅλοι.

Θεωροῦντες ἐκ τοῦ ἄλλου ὅτι μᾶς ἐξέλιπε κάθε ἐλπὶς βοηθείας καὶ προμηθείας, τόσον ἀπὸ τὴν θάλασσαν καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ξηράν, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ βαστάζωμεν, ἐνῷ εὑρισκόμεθα νικηταὶ τοῦ ἐχθροῦ, ἀπυφασίσαμεν ὁμοφώνως. Ἡ ἔξοδός μας νὰ γινῃ βραου εἰς τὰς δύο ὥρας τῆς νυκτὸς τῆς 10 Ἀπριλίου ἡμέραν Σαββατον καὶ ξημερώνοντας τῶν Βαΐων, κατὰ τὸ ἑξῆς σχέδιον ἢ ἔλθῃ ἢ δὲν ἔλθῃ βοήθεια...».

Παραθέτω καὶ τὰς κάτωθι τελευταίας παραγράφους τοῦ Σχεδίου.

«ΙΔ΄: Ὅσοι τῶν ἀδυνάτων καὶ πληγωμένων ἐπιθυμοῦν νὰ ἐξέλθουν καὶ δύνανται, νὰ εἰδοποιηθοῦν ἀπὸ τὰ σώματά των τοῦτο».

«ΙΕ΄: Τὰ μικρὰ παιδιὰ ὅλα νὰ τὰ ποτίσουν ἀφιόνι οἱ γονεῖς ἅμα σκοτειδιάσῃ».

«ΙΣΤ΄: Τὸ μυστικὸν θέλει τὸ ἔχομεν Καστρινοὶ καὶ Λογγίσιοι».

Ἂν ἡ δύναμις τῶν περικυκλούντων τὸ Μεσολόγγι δεινῶν εἶναι, κατὰ τὸν ποιητήν, πέλαγος, ἡ θέλησις τῆς Φρουρᾶς εἶναι βράχος. Καί, ἀντὶ παραδόσεως, ἀπεφάσισαν τὴν ἔξοδον, γενικὴν ἔξοδον ὅλων ἐναντίον ὅλων. Καὶ ὅπως λέγει ὁ Σολωμός,

Εἶναι ἕτοιμα στὴν ἄσπονδη πλημμύρα (τῶν ἁρμάτων,
Δρόμο νὰ χτίσουν τὰ σπαθιὰ κι ἐλεύ- (θεροι νὰ μείνουν
Ἐκεῖθε μὲ τοὺς ἀδελφούς, εδῶθε (με το Χαρο

Ἀλλά, προτοῦ ξεκινήσουν διὰ τοὺς ἀδελφούς, ἑτοιμάζονται διὰ τὸν Χάρον.

Συνεκεντρώθησαν τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος,

ὅπου ἐτέλεσε τὴν τελευταίαν του λειτουργίαν ὁ Ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσήφ, καὶ ἐκοινώνησαν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Δεχόμενοι, ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ὁσιομάρτυρος Ἱεράρχου τὰ τελευταῖα ψίχουλα τοῦ ἁγίου ἄρτου, ἐζήτουν καὶ παρεῖχαν μεγαλοφώνως πρὸς ἀλλήλους συγχώρησιν.

Μᾶς δίδει ὁ Κασομούλης καὶ τὸν ἀπολογισμὸν τῆς Ἐξόδου. «Ἀπὸ τοὺς σημαντικοὺς — λέγει — ἔμειναν καὶ δὲν ἐφάνησαν ἐκεῖ (φονευθέντες) ὁ Νικ. Στορνάρης, ὁ Κώστας Σιαδήμας, ὁ Θανάσης Ρατζικώτσικας, ὁ Ἀρχιερεὺς Ρωγῶν Ἰωσήφ, ὁ Ἰω. Καραπιπέρης καὶ λοιποὶ δημογέροντες Μεσολογγίου, ὁ Ἰω. Μάγερ, συντάκτης τῶν «Ἑλληνικῶν Χρονικῶν» κ.λπ., κ.λπ. Ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς ἐφονεύθη καὶ ὁ περίφημος ἰστροχειρουργὸς Δούκας, Ἠπειρώτης, μὲ τοὺς υἱούς του καὶ συγγενεῖς» (Κασομούλη, Β. σ. 282—283).

Ὁ Κασομούλης, ἐξελθὼν μετὰ τῆς Φρουρᾶς καὶ διασωθείς, ἐγνώριζε μόνον τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσὴφ δὲν ἐφάνη μετὰ τὴν Ἔξοδον. Πῶς ἐτελεύτησε, μᾶς τὸ διηγοῦνται ἄλλαι πηγαί.

Εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν τοῦ Μεσολογγίου ὑπῆρχε τότε ἕνα νησίδιον. Ἐπ' αὐτοῦ ἐλειτούργει ἕνας λιθόκτιστος ἀνεμόμυλος. Μετὰ τὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς τὴν νύκτα τῆς 10 Ἀπριλίου 1826 καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συγχύσεως τὴν ὁποίαν ἐπέφερε ἡ κραυγὴ «ὀπίσω, ὀπίσω εἰς τὰ κανόνια σας», ὁ ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσὴφ κατόπιν ὁλονυκτίου μάχης διεπεραιώθη μὲ ὀλίγους μαχητὰς εἰς τὴν νησῖδα τοῦ ἀνεμομύλου καὶ ἐνεκλείσθη μετὰ ἑπτὰ ἀνδρῶν. Ὁ ἐκ τῶν πολεμιστῶν Γεώργιος Τζαβέλλας ἐπρότεινεν εἰς τὸν Ἰωσὴφ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νὰ ἐξέλθουν μετ' αὐτοῦ διὰ τῆς παραλίας ὁδοῦ πρὸς Εὐηνοχώριον καὶ ἐκεῖθεν νὰ προχωρήσουν εἰς Δερβέκισταν, τόπον συγκεντρώσεως τῆς ἐξελθούσης φρουρᾶς.

Ὁ Ἰωσὴφ ἠρνήθη, θέλει νὰ παραμείνῃ καὶ τὴν ὥραν αὐτὴν τοῦ ἐσχάτου κινδύνου «ὁ ποιμὴν ὁ πιστός, ὁ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θέμενος ὑπὲρ τῶν προβάτων». Ὁ Γεώργιος Τζαβέλλας διεσώθη. Ὁ Ἱεράρχης, διαβλέπων ἄφευκτον τὴν ἅλωσιν τοῦ ἀνεμομύλου ἀπὸ τοὺς λυσσῶδῶς ἐπιτιθεμένους ἐχθρούς, ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν ἐναπομείνασαν πυρίτιδα καὶ ἀνετίναξε τὸ κτίριον. Ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ συμμαχητάς του ἄλλοι ἐφονεύθησαν καὶ ἄλλοι — ὅπως αὐτὸς οὗτος ὁ Ἱεράρχης — ἐτραυματίσθησαν βαρύτατα. Οἱ Τοῦρκοι ἐμπήξαντες εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ ἀνεμομύλου μίαν καραμπίναν ἐκρέμασαν ἀπ' αὐτὴν τὸν αἱμόφυρτον Ἱεράρχην.

Ὁ Ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσὴφ ἐτελεύτησε τὸν βίον του ἐν βρόχῳ. Ἥρως ἀπαράμιλλος καὶ μάρτυς καὶ πρωταθλητὴς ἀσύγκριτος τοῦ ἀγῶνος τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἰδιαιτέρα του πατρίς, τὰ

Ἡ Χριστιανικὴ εὐθύνη

Τοῦ αἰδ. ΖΑΝΝΟΥ ΓΟΥΓΟΥΤΑ
Ὀρθοδόξου πάστορος εἰς Η.Π.Α.

Τὰ θεοκεντρικὰ θρησκεύματα, γιὰ νὰ κολακεύσουν τὸν τραυματισμένον ἀνθρώπινο ἐγωϊσμό μας, διδάσκουν ὅτι εἴμεθα παιδιὰ τοῦ Θεοῦ.

Τὸν Θεὸν ὅμως αὐτὸν τὰ ἔργα του μᾶς τὸν παρουσιάζουν ὡς Ἀποτυχημένον Δημιουργόν, ποὺ γιὰ ἐκδίκησι κάμνει τὸν Κατακλυσμὸν τοῦ Νῶε, τὸ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ, τὴν ἐξορία τοῦ Ἀδὰμ κ.λ., τοῦ ὁποίου τὰ «λάθη», τὰ φορτώνομε ὡς ἁμαρτίες στὸν ἄνθρωπο καὶ τοῦ καλλιεργοῦμε τὸ αἴσθημα τῆς ἐνοχῆς. Βεβαίως, αὐτὸ τὸ αἴσθημα τοῦ «προπατορικοῦ ἁμαρτήματος» εἶναι τὸ προζύμι τῆς θρησκευτικῆς διδαχῆς, ἡ ὁποία μᾶς ζητεῖ πίστι στὸ Θεὸ καὶ ἀγάπη στὸν ἄνθρωπο, καὶ εἶναι θαυμάσιον ἀπὸ κοινωνικὴ σκοπιμότητα, νὰ ἐξημερωθῆ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ γίνη ἀδελφὸς τοῦ ἀγνώστου ἀνθρώπου.

Πόσην ὅμως καρποφορία ἀπέδωσε ἡ θεία αὐτὴ διδαχή; Καὶ πόσον οἱ πιστοὶ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν ἀγελαῖον ἑαυτόν τους;

Πόσους φρικτοὺς πολέμους ἔχουν κάμει καὶ κάμνουν μεταξύ των οἱ χριστιανικοὶ Λαοί; Καλύτερα νὰ μὴ τοὺς μετρήσης, γιατὶ θὰ κλάψη ἡ ψυχή σου...

Μὲ τὸ σκάφος τῆς θρησκευτικῆς μας πίστεως κουβαλᾶμε καὶ τὸ φορτίο τῶν πλέον ζωωδῶν ἐπιθυμιῶν μας. Ἀλλὰ ἡ ἐπιστήμη τῆς ψυχολογίας ἀνακαλύπτει τὸ λαθραῖο αὐτὸ φορτίο μας εἴμεθα ἀναπολόγητοι, λογικὰ καὶ ἠθικά. Πρέπει νὰ ἀπαλλάξωμε τὸν Θεὸ τῆς εὐθύνης τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ νὰ ἀναγνωρίσωμε τὸ δικό μας λάθος (ὄχι κατ' εἰκόνα Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ κατ' εἰκόνα ἀνθρώπου ὁ Θεός) καὶ νὰ πιστέψωμε εἰς τὸν Θεὸν τῆς Ἰωαννείου Θεολογίας: ΑΓΑΠΗ Ο ΘΕΟΣ. Ὡς χριστιανοί, λοιπόν, ἠθικὰ καὶ λογικὰ εἴμεθα ὑπεύθυνοι γιὰ τὶς πράξεις μας καὶ καμμία τιμωρία δὲν μᾶς ἐπιβάλλεται ὡς «θέλημα Θεοῦ», ἀλλὰ ὡς γέννημα τῆς κακίας μας, καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ κατοικῆ μέσα μας ἡ ΑΓΑΠΗ ὡς ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.

«Μὴ πλανᾶσθε, Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὃ γὰρ ἐὰν σπείρη ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. (Γαλάτας 6, 7).

Αἰδ. ΖΑΝΟΣ ΓΟΥΓΟΥΤΑΣ
Mansfield. Ohio

ἱστορικὰ Ἀμπελάκια, εἰς συγκινητικὴν τελετὴν ἐτίμησαν πανδήμως τὴν μνήμην του. Θὰ κοσμῇ τὴν γενέτειράν του ἡ προτομή του. Ἀλλὰ καὶ θὰ παραδειγματίζῃ καὶ θὰ διδάσκῃ τὰς γενεάς, ποὺ θὰ ἔρχωνται, μὲ ποίας θυσίας καὶ μὲ ποίους πόνους κατακτᾶται καὶ διατηρεῖται ἡ ἐλευθερία τῶν λαῶν.

Γᾶς ὀμφαλὸς

«Ὁ ἄναξ οὗ τὸ Μαντεῖον ἔστι
τὸ ἐν Δελφοῖς, οὔτε λέγει
οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει».

Στῆς Κασταλίας τὴν πηγή, σκυφτὸς θὰ πιῶ κρουστάλλι
νερὸ ποὺ ρέει πάναγνο ἀμέτρητους αἰῶνες.
Νάμα τῆς σκέψης θὲ νὰ πιῶ, πανάρχαιας σοφίας,
κάτω ἀπ' τοὺς βράχους τοὺς κοφτοὺς γάργαρο ποὺ ἀναβλύζει.
Διψώντας γιὰ τὰ ἱερὰ τὰ θέσφατα, ὦ Λοξία,
προσκυνητὴς στὰ μάρμαρα τῆς φωτεινῆς τῆς γνώσης,
ἀκίνητος θ' ἀφουγκραστῶ τὸν ψίθυρο τοῦ ἀγέρα
μέσ' στὶς χλωρὲς τὶς φυλλωσιὲς τῆς δάφνης ποὺ φυτρώνει
πλάι στ' αὐλάκι ποὺ κυλᾶ κρουστάλλινο τὸ νάμα.
Κάθε στιγμὴ κι ἕνα χρησμὸ γιὰ τὴ ζωὴ τ' ἀνθρώπου
δίνει ὁ Φοῖβος ὁδηγό! Χαρὰ στὸν ποὺ γνωρίζει
τὰ μυστικὰ ἀλάθητα νὰ ξεδιαλύνει τώρα
ὅπου Πυθίες ἱερὲς στὸν τρίποδα δὲ στέκουν...
«Γνῶθι σαὐτὸν» τὸ κάλεσμα τῆς Δελφικῆς ἀλήθειας!
Τὸ Σύμπαν εἶναι μέσα μας μεγάλο ὅσο κι ἡ πλάση
κι ἂν τῆς ψυχῆς μας τ' ἄδυτο γνωρίσουμε ὣς τὸ βάθος
μάθαμε κάθε μυστικό, σοφοὶ ἔχουμε γίνει.
(Ψυχῆς καὶ νοῦ λαβύρινθοι, γκρεμοὶ ὅλο σκοτάδι
ποὺ προσδοκοῦνε ἡλιοφῶς γιὰ νὰ γεμίσουν ἄνθη).

Δὲν κρύβει ὁ Φοῖβος τ' αὔριο κι ὅμως οὐδὲ τὸ λέει
ἀλλὰ σημάδια στὸ θνητὸ δίδει γιὰ νὰ νοήσει
κι αὐτὸς ἀπ' ὅ,τι στὴν καρδιὰ καὶ μὲς στὸ νοῦ ἔχει κλείσει,
μπορεῖ νὰ δώσει νόημα, τοῦ λόγου νἄβρει οὐσία.
Ἔχει ἡ σοφία μυστικὰ καὶ τοῦ Θεοῦ ὁ λόγος
πρέπει νὰ μένει σκοτεινὸς ἀπ' τὸ πολὺ τὸ πλῆθος!

Οἱ Φαιδριάδες, φύλακες τῶν μυστικῶν τῶν θείων,
στέκουν: Ναυπλία ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ Ὑάμπεια ἀπ' τὴν ἄλλη.
«Γᾶς ὀμφαλὸς» ὁ θησαυρός, ἀρχὴ τοῦ κόσμου ὅλου.
Γλαυκὲς ἐλιὲς στὰ πόδια σου μὲ καρπισμένους κλώνους,
εἰρηνοφόρες, ἥμερες, εὐλογημένες, ἅγιες,
ρουφοῦν ἐσένα ἀχόρταγα κι αὐξαίνουν καὶ πληθαίνουν
ὦ Φοῖβε, Ἥλιε, Πύθιε Πατέρα κάθε γνώσης.
Κι ἀπάνω στὴ Λυκώρεια, στοῦ Παρνασσοῦ τὰ ὕψη,
σὰν προσφορὰ στὴ δόξα σου, ἄρχοντα Μουσηγέτη,
στήνουν χορὸ περίκαλο οἱ Μοῦσες οἱ παρθένες,
τὸν Ἑλικῶνα ἀφήνοντας γιὰ τὴ δική σου χάρη.

ΤΑΣΟΣ Π. ΒΕΛΛΙΟΣ

(Ἀπὸ τὴ συλλογὴ «Σπονδὲς»)

Η ΚΑΡΔΙΑ ΣΑΣ ΕΙΝΑΙ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΣΑΣ

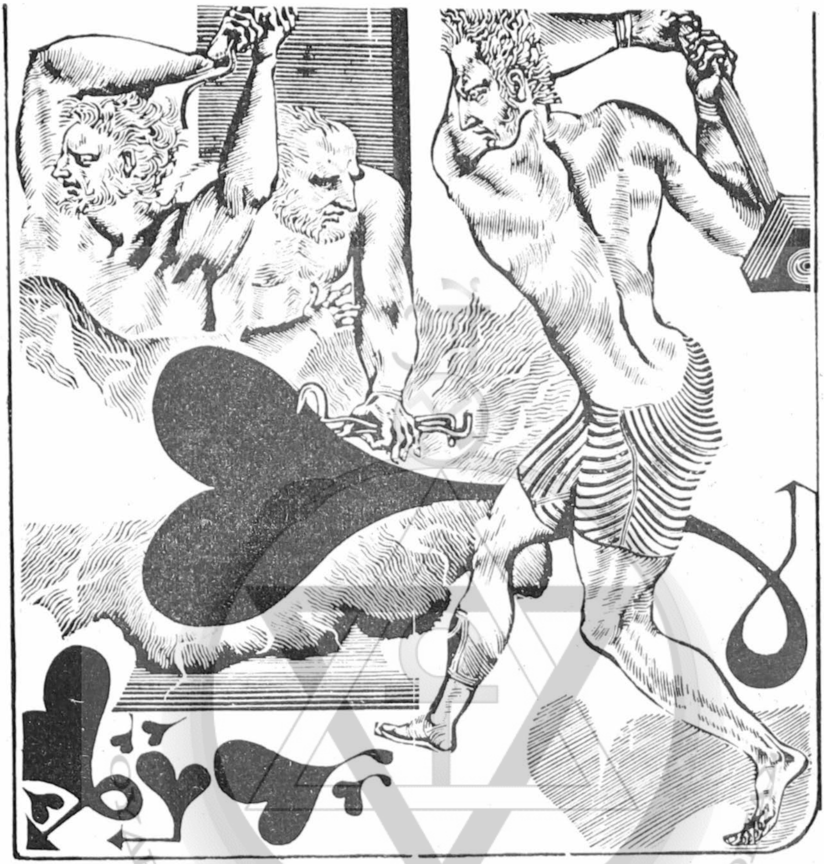
Συνέντευξις τοῦ Ρώσου χειρουργοῦ ΝΙΚΟΛΑ Ι· ΑΜΟΖΩΦ

Ὁ δόκτωρ Νικολάϊ Ἀμόζωφ, διακεκριμένος Σοβιετικὸς χειρουργός, στὴν κλινικὴ τοῦ ὁποίου ἔχουν γίνει περίπου 6.000 ἐγχειρήσεις καρδιᾶς, πιστεύει ὅτι μόνον οἱ καθημερινὲς ἐντατικὲς καὶ φυσικὲς ἀσκήσεις χαλυβδώνουν τὴν ἀνθρώπινη καρδιὰ ἐναντίον τοῦ κινδύνου τοῦ ἐμφράγματος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Πῶς συμβαίνει, ἐσεῖς ἕνας χειρουργὸς ἐν ἐνεργείᾳ, νὰ ἐνδιαφέρεσθε γιὰ τὴν πρόληψι τῶν καρδιακῶν προσβολῶν;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Ἀκριβῶς, ἐπειδὴ εἶμαι χειρουργός, ἔχω ἐκτελέσει πάμπολλες ἐγχειρήσεις καὶ ξέρω κάθε σημαδάκι τῆς καρδιᾶς, ἐνδιαφέρομαι γιὰ τὴν πρόληψι τῶν ἐμφραγμάτων κυρίως. Βέβαια, ἡ δουλειά μου εἶναι νὰ κάνω ἐγχειρήσεις, ἀλλὰ ἡ εὐρύτερη ἀποστολὴ τοῦ ἰατροῦ εἶναι νὰ ἀναχαιτίζῃ τὴν ἀσθένεια στὴν πορεία της, παρὰ ἡ καταπολέμησίς της ὅταν ἐπιτεθῇ. Θυμᾶστε ποιοί ἦσαν οἱ κύριοι φονιάδες τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἐποχὴ ποὺ δὲν ὑπῆρχαν αὐτοκίνητα, ἀεροπλάνα ἢ τηλεοράσεις; Ἑκατομμύρια ἀνθρωπίνων ζωῶν ἀφαιροῦντο ἀπὸ τὴν πανώλη, τὴν εὐλογιά, τὴ χολέρα καὶ τὴν ἑλονοσία. Σήμερα ἡ ὑπ' ἀριθ. 1 μάστιξ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ ἔμφραγμα. Ἡ κυριώτερη πηγή του εἶναι ἡ καθιστικὴ ζωὴ καὶ ἡ πολυφαγία.

Ἡ «μυϊκὴ πεῖνα» ἀρχίζει στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν παιδική του ἡλικία. Τὸ παιδὶ κάθεται πολλὲς ὧρες στὸ σχολεῖο καὶ στὸ σπίτι, μάλιστα τὸν τελευταῖο καιρὸ μὲ τὴν τηλεόρασι. Συνήθως οἱ φιλόδοξοι γονεῖς τοῦ προσθέτουν κι ἄλλες ὧρες καθίσματος γιὰ μαθήματα μουσικῆς ἢ γλωσσῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ μὴν ἔχῃ τὸ παιδὶ ἀρκετὲς ὧρες νὰ τρέξῃ καὶ νὰ παίξῃ, ὁπότε τὸ σῶμα του ἀσκεῖται πολὺ λιγώτερο ἀπὸ ὅσο ἀπαιτεῖ ἡ φύσις. Ἡ κατάστασις χειροτερεύει μεταξὺ τῶν 17—23 ἐτῶν. Ἔχει ἀποδειχθῆ στατιστικῶς ὅτι τὰ ἐπίπεδα φυσικῆς ἀσκήσεως στὰ κολλέγια καὶ τὰ πανεπιστήμια εἶναι πολὺ χαμηλότερα ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν σχολικῶν ἀποφοίτων. Καθὼς προχωροῦν στὰ 30, ἡ καθιστικὴ ζωή τους ἔχει ἀδυνατίσει τοὺς καρδιακοὺς μῦς καὶ ἔχει ἐπηρεάσει τὰ αἱμοφόρα ἀγγεῖα. Δὲν εἶναι περίεργο πῶς τὸ ἔμφραγμα χτυπάει περισσότερους νέους τώρα, παρὰ στὸ παρελθόν.

Ὅσο γιὰ τὸ φαγητό, ὁ καθένας ξέρει ὅτι ἡ πολυφαγία ὁδηγεῖ σὲ ἕνα σωρὸ ἀσθένειες. Ἐπὶ πλέον, ὅσο λιγώτερο ἀσκεῖται φυσικῶς, τόσο λιγώτερες θερμίδες ἔχει ἀνάγκη τὸ σῶμα. Ἐνῶ ὅπως τὸ σῶμα γίνεται βαθμηδὸν λιγώτερο δραστήριο, οἱ στομαχικὲς συνήθειες μένουν ἀμετάβλητες, ἂν δὲν χειροτερεύουν. Ἡ ζωὴ τῶν χονδρῶν λιγοστεύει ἀπὸ πέντε ἕως δέκα χρόνια.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι γνωστά, τὰ τονίζω ὅμως διότι εἶμαι πεπεισμένος γιὰ τὴν ζωτικὴ σημασία τῆς φυσικῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς φαγοποτικῆς μετριοπαθείας. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος συνηθίση μερικὲς φυσικὲς ἀσκήσεις καθημερινῶς, ἐν συνδυασμῷ πρὸς μέτρια ποσότητα φαγητοῦ καὶ ἔλεγχο τοῦ βάρους, ἡ καρδιά του θ' ἀντισταθῆ κατὰ τοῦ κινδύνου ἐμφράγματος.

ΕΡΩΤ.: Ὡς προληπτικὸ γιὰ τὶς καρδιακὲς ἀσθένειες μερικοὶ ἰατροὶ συνιστοῦν τὸ βάδισμα, τὸ τρέξιμο καὶ τὴν ποδηλασία. Τί φρονεῖτε ἐπ' αὐτοῦ;

ΑΠΑΝΤ.: Τὸ βάδισμα εἶναι ἀποτελεσματικὸ ἂν εἶναι ταχὺ (ταχύτης 5—6 χιλιομέτρων ὡριαίως) καὶ παρατεταμένο (του-

λάχιστον δύο ὧρες ἡμερησίως). Ἀλλὰ οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι δὲν ἔχουν καιρό. Ὅσο γιὰ τὸ τρέξιμο εἶναι πολὺ καλό. Ξέρω πολλούς, οἱ ὁποῖοι τρέχουν στοὺς ἐξοχικοὺς δρόμους τῆς πόλεως, φορώντας μιὰ ἀθλητικὴ φανελλίτσα, χωρὶς νὰ προπονοῦνται γιὰ κανέναν ἀγῶνα. Ἁπλῶς μετέχουν, ὅπως λέγω, τῆς κινήσεως ἐναντίον τοῦ ἐμφράγματος. Μιὰ ἄλλη καλὴ συμβουλὴ εἶναι τὸ τέννις, δύο φορὲς τὴν ἑβδομάδα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι εὔκολα πραγματοποιήσιμο.

Γενικά, χρειάζεται καθημερινὴ ἄσκησις, ἀλλὰ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος οὔτε χρόνο ἔχει στὴ διάθεσί του, οὔτε κατάλληλες συνθῆκες. Γι' αὐτό, ἡ λύσις εἶναι νὰ γίνεται στὸ σπίτι πρωϊνὴ γυμναστική. Ὁ καθένας μπορεῖ νὰ προγραμματίση ἕνα συνδυασμὸ ἀσκήσεων. Δὲν ἔχει σημασία τί ἀσκήσεις θὰ εἶναι καὶ πόσο δύσκολες. Ἕνα ἄτομο μὲ καλὴ ὑγεία μπορεῖ νὰ κάνη 800—1000 κινήσεις σὲ διάστημα 20—30 λεπτῶν. Οἱ κινήσεις πρέπει νὰ γίνωνται ζωηρά, μέχρις ὅτου ἡ ἀναπνοὴ ἀρχίσει νὰ δυσκολεύεται. Λίγη ἀνάπαυσις καὶ ἐπανάληψις. Γιὰ τὴν καρδιὰ δὲν ἐνδιαφέρει τὸ εἶδος τῶν ἀσκήσεων, ἀλλὰ ἡ ἄσκησις καθ' ἑαυτήν.

ΕΡΩΤ.: Μὰ λέγεται ὅτι οἱ γυμναστικὲς ἀσκήσεις δὲν πρέπει νὰ εἶναι κουραστικές. Τί λέτε σεῖς;

ΑΠΑΝΤ.: Ἔχω ἀκούσει νὰ λένε ὅτι ἔπειτα ἀπὸ δέκα ἐπικύψεις πρέπει νὰ κάμετε ἀναπνευστικὲς ἀσκήσεις, γιὰ νὰ βγῆ τὸ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος. Ἀνοησίες. Τὸ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος πρέπει νὰ μένη στὸ σῶμα. Δὲν εἶναι βλαπτικό, διότι διαστέλλει τὰ ἀγγεῖα καὶ βελτιώνει τὴν κυκλοφορία.

ΕΡΩΤ.: Αὐτὲς οἱ ἀσκήσεις συνιστῶνται στὸν καθένα;

ΑΠΑΝΤ.: Συνιστῶνται σ' ὅλους τοὺς ὑγιεῖς. Πρακτικά, γιὰ τὴν πρόληψι τοῦ ἐμφράγματος, εἶναι ζωτικὲς σὲ ὅλους ποὺ πέρασαν τὰ 40. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς καρδιακὲς ἐνοχλήσεις, ἀποτρέπουν καὶ ἄλλες ἀσθένειες.

Σὲ νεώτερη ἡλικία μπορεῖ νὰ παραμεληθοῦν, ἂν καὶ αὐτὸ εἶναι ἐπὶ ζημιᾳ τῆς ὑγείας. Θυμᾶσθε τὸν λόρδο Χένρυ στὸ «Πορτραῖτο τοῦ Δόριαν Γκρέϋ», ποὺ ἔλεγε ὅτι θὰ ἦταν πρόθυμος νὰ κάμη τὸ πᾶν, ἀκόμη καὶ νὰ παραδώση τὴν ψυχή του στὸ διάβολο, προκειμένου νὰ διατηρήση τὴν νεότητά του γιὰ πολύ, ἐκτὸς ἀπὸ πρωϊνὲς σωματικὲς ἀσκήσεις; Καὶ ὅμως αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ βοηθοῦσε στὴ διατήρησι τῆς νεανικότητας!

ΕΡΩΤ.: Τί θὰ συνιστούσατε γιὰ ξεκίνημα;

ΑΠΑΝΤ.: Θὰ συνιστοῦσα 180—200 κινήσεις σὲ 20—30 λεπτά. Μετὰ τρίμηνον θὰ μποροῦσε ν' αὐξηθοῦν βαθμηδὸν σὲ 800—1000. Δηλαδὴ χρειάζονται 15—20 ἐπαναλήψεις κάθε ἀσκήσεως, ἐπικύψεως, ἐκτάσεως, διατάσεων κλπ. καὶ κάθε ἡμέρα νὰ προστίθεται ἀπὸ μία ἄσκησις ἐπὶ πλέον.

ΕΡΩΤ.: Βεβαίως, αὐτὴ ἡ συμβουλή σας ἀφορᾶ τοὺς ὑγιεῖς καὶ σχετικὰ νέους. Ἀλλὰ γιὰ τοὺς ἀ-

σθενεῖς ἢ γέρους πάνω ἀπὸ 60, ἂς ποῦμε;

ΑΠΑΝΤ.: Καὶ αὐτοὶ ἔχουν ἀνάγκη φυσικῶν ἀσκήσεων. Ἡ ἐκγύμνασις εἶναι καλύτερη ἀπὸ τὴν πλήρη ἀνάπαυσι. Ἀλλά, οἱ ἄνθρωποι αὐτῆς τῆς κατηγορίας ἔχουν πρωτίστως ἀνάγκη ἰατρικῆς μερίμνης. Ἐννοῶ ὅτι ὁ γιατρὸς θ' ἀποφασίση γιὰ κάθε συγκεκριμένη περίπτωσι, ἔχοντας ὑπ' ὄψη του τὴν κατάσταση καὶ τὸ μέγεθος τῆς καρδιᾶς. Ἀκόμα καὶ σὲ περιπτώσεις πόνων τῆς καρδιᾶς οἱ ἀσκήσεις κάνουν καλό.

Ὁ ἄνθρωπος ζητάει τὴν ὑγεία του ἀπὸ τὰ φάρμακα, ἀλλὰ πηγαίνει στὸ γιατρὸ μόνον ὅταν τὴν ἔχη χάσει, καὶ συχνὰ τὴν χάνει ἀνεπανόρθωτα. Τὸ καλύτερο ποὺ ἔχει νὰ κάμη ὁ γιατρὸς σὲ τέτοιες περιπτώσεις εἶναι νὰ παρατείνη τὴ ζωὴ τοῦ ἀσθενοῦς, ἐνῶ ἡ ἀσθένεια θὰ παραμένη. Ἡ καλὴ ὑγεία ἐπιτυγχάνεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο, ὅταν φροντίζη ὅπως πρέπει γιὰ τὸ σῶμα του.

★

Τὸ μυστικὸ τῆς Φύσεως

Τρεῖς ἐποχὲς φευγᾶτες ἔδειραν τὴ ρίζα
μὲ τὴ βροχή, τὸν ἄνεμο, τὴν κάψα καὶ τὸ χιόνι,
καὶ τώρα σὰν χαιρετισμὸ στὴν ὄμορφη τὴ γῆ
μιὰ σπίθα ἀπ' τὴ ζωὴ φυτρώνει.

Μέσα της κλείνεται ὁ κόκκος τῆς ψυχῆς
καὶ τὸ ἄρρητο τῆς φύσεως μυστικό:
Θἄχη ἀνθοπέταλα βελούδινα λευκὰ
καὶ θὰ ξεχύση ἄρωμα μεθυστικό;

Καὶ ὁ βολβὸς τί ἀνάσταση προσμένει
σὲ σχήματα, ἀπ' τὸν τάφο, περισσά;
Τοῦ ὑάκινθου τὴν ἀσημένια χάρι
ἢ τάχα ντάλιας πέταλα χρυσᾶ;

Μέρες περνοῦν καὶ δείχνει τὴ μορφή του
στὸ φῶς ταξιδεμένη ἀπ' τὸ σκοτάδι,
στὴ δόξα τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων
ὁ ἀσφόδελος νικᾶ τὸν Ἅδη...

GERTRUDE PLUMMER

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

Ὁ ἔσω καὶ ὁ ἔξω Χρόνος

ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Μια φωνη	:	Το κοκόρια, τ᾽ ἀκοῦς, ἀλλοζουν τόν καιρό, ρολόγια είναι τῆς νύχτος, τῆς ημερος
Αλλη φωνή	:	Κροζουν τό πρόσωπο τοῦ πρωινοῦ ὅτον ξυπνᾶ ἀπό τὰ σώματα μέσο τῶν ὀνειρων
Ἄλλη φωνη	:	Πάλι ἔκλεισε μιά πόρτο πίσω μος
Ἄλλη φωνή	:	Μιά πορτο πάλι πισω μος εκλεισε
Ἄλλη φωνή	:	Ναί, ἄκουσα νά κλείνει μια πόρτα πίσω μου πολλές φορές Μά τώρα πῆγα καί τήν ἔκλειαα μονάχη μου Πῆγα νά την κλειαω.
Μιά φωνή	:	Ὥστε εκλεισες μιά πόρτα,
Ἡ φωνή	:	Ναί, ἔκλεισα μιά πόρτο
Ἄλλη φωνή	:	Γιατί εκλεισες τήν πόρτα μας;
Ὅλες οἱ φωνες	:	Γιατί μᾶς ἐκλειαες την ἐξωτερική μας πόρτο;
Ἡ φωνή	:	Γιά νά αἰσθάνωμαι ἀσφαλης
Μιά φωνή	:	Γιά νά σιαθάνεααι ἀσφολής,
Ἡ φωνή	:	Ναί, γιά νά αἰαθάνωμαι ἀσφαλής
Ἄλλη φωνή	:	Ἔρχεται ὁ κλέφτης τῆς νύχτας, μέ ὑποδήμοτα ἐλαστικά, μέ προσεκτικές χειρονομίες, μέ πατήματα σπουδαστικά καί τακτικές τῆς κλοπῆς κινήσεις
Ἡ φωνή	:	Αἰσθάνομαι πώς ἕνας κλέφτης εἶναι ἐδῶ ἀνάμεσά μας παρών πάντα.
Μιά φωνή	:	Παρών ατό πλευρό μας είναι ὁ κλέφτης;
Ἡ φωνή	:	Ὁ κλέφτης καί ὁ ληστής.
Ὅλες οἱ φωνές	:	Ὁ κλέφτης καί ὁ ληστής
Μιά φωνή	:	Πῶς δέν τόν βλέπουμε ἐμεῖς; Πῶς δέν τόν αἰσθανόμαστε αὐτόν τόν κλέφτη καί τό μεγάλο μας ληστή; Ποιός εἶναι; Πῶς τόν βλέπεις ἐσύ μέ μιά ἄλλη ἰδιαίτερη ὄψη;
Ἡ φωνή	:	Ὁ χρόνος εἶναι κλέφτης μας. Πατᾶ παντοῦ μαζί μέ μᾶς πηγαίνει ὅπως ἡ σκιά μας.
Μιά φωνή	:	Καί ποιός εἶναι ὁ ληστής μας;
Ἡ φωνή	:	Ὁ ἑαυτός μας εἶναι ἕνας μεγάλος μας ληστής
Μια φωνή		Ἄδικο ἔκλεισες τή θύρα μας, ἀφοῦ κι σί δυό αὐτοί μένουν ἀνάμεσά μος.
Πολλές φωνές	:	Τούς κουβαλοῦμε μέσο μας.

Ὅλες οἱ φωνές : Μᾶς ἀκολουθοῦν, μᾶς ἐνεδρεύουν.

Μιά φωνή : Ἔχουμε πιαστεῖ στοῦ Χρόνου τήν ἐνέδρο
καί στοῦ Χώρου τή φρουρά.

Μιά φωνή : Ἂς ἀδιοφοροῦμε. Πολλές πόρτες μυστικές υπάρχουν. Περνοῦμε κι ἀνοίγονται. Πόρτες κυκλικές περνοῦμε καί κλείνονται. Εἶπε ὁ Θεός μιά μέρα στόν Παράδεισο, ἄς δώσω τό δικαίωμα ν' ἀλλάξουν ὅλο, νά 'ρχεται ὁ καιρός τῆς χαρᾶς, κι ὁ χρόνος τῆς λύπης νά γυρίζει. Εἶπε ὁ Θεός στόν Ἄγγελο τῶν ἀνθρώπων. Δέ θέλω νά 'ναι ὁ ἄνθρωπος σ' ένα χαρισμένο Παράδεισο οὔτε κι αὐτός τό θέλει. Δέ θέλω νά μήν τό ξέρει. Νά περνᾶ πρέπει ἀπό κρημνούς, νά γυμνάζεται θέλω πάνω στίς γέφυρες ὅλων τῶν ἀβύσσων. Καί τόν πρόσταξε, πάρε αὐτό τ' ὁμοίωμα τοῦ θανάτου καί σπεῖρε το μέσα στό σῶμα του, για νά μαραίνεται καί πάλι, ὅπως λουλούδια τῶν ἀγρῶν νά ξανανθίζει, νά ξαναφαίνεται πάλι γιορτινός, πάλι νέος, πάλι τοῦ ἐπιγειου του φωτος θερμός πανηγυριώτης. Κάμε λοιπόν μιά εἰκόνα τοῦ θανάτου καί κήρυξε, νά, τί εἶσαι, ὦ ἄνθρωπε, φυλάξου ἀπό τήν εἰκόνα σου.

Μιά φωνη : Ὥστε ζοῦμε γύρω ἀπό φαντάσματα,
Κλείνονται οἱ θύρες κι ἀνοίγονται γιά νά κλεισθοῦν καί πάλι ἀλλοῦ σ' ἄλλες θύρες βλεφάρων καί ματιῶν νά προσαρμοσθοῦνε.

Ὅλες οἱ φωνές : Σχήματα ἐκτελοῦμε φαντασμάτων. Ἀκοῦμε, γελοῦν πίσω οἱ θύρες μας, ἀκοῦμε ἀνοίγουν πότε πρός τήν ἐλευθερία μας καί πότε πρός τή δουλεία μας. Μαζί ξεκινοῦνε οἱ δρόμοι τους φωνάζοντας τήν προαίρεσή μας.

Πολλές φωνές : Πόσες πόρτες κλείστηκαν;

Ὅλες οἱ φωνές : πού δέ μετρήθηκαν

Μιά φωνή : καί δέ μετρήσαμε

Ὅλες οἱ φωνές : Πόσες πάλι θ' ἀνοίξουν
σ' ἄλλους χώρους ἐσωτερικούς,

Μιά φωνή : Ἄγνωστους,

Ἄλλη φωνή : Ἀνεξερεύνητους.

Ἐπίσημη φωνή : Βγαίνετε στό ὕπαιθρό σας, στήν ἐλευθερία σας εὔλυτοι.

Μιά φωνή : Πρίν κλείσουν οἱ ἄπειρες πόρτες πίσω μας τήν εἰρήνη μας ἄς προστατεύουμε, καί τό γαλήνεμά μας πρίν κλείσουν οἱ ἄπειρες πόρτες, συνεχῶς πρίν νά κλείνουν οἱ ἄπειρες τοῦ Σύμπαντός μας πόρτες.

Ένα βιβλίο πού ἔλειπε

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

ἀνθολογία ἀπὸ τὶς ὁμιλίες καὶ τὰ βιβλία του

1926 — 1966

★

Ἐπιλογὴ ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

★

Ὁ φιλόσοφος τῆς ἐσωτερικῆς
ἀπελευθερώσεως τοῦ ἀτόμου
γιὰ μιὰ νέα Ἀνθρωπότητα

εἶναι τώρα στὴ διάθεσι ὅλων τῶν πνευματικῶν
Ἑλλήνων μὲ τὸ νέο αὐτὸ βιβλίο

★

Ἀποστέλλεται ἐλεύθ. ταχ. τελῶν
ἀντὶ δρχ. 50 καὶ (χρυσοπανόδετο) δρχ. 70

★

Ὁ Κρισναμοῦρτι ὑποδεικνύει τὴν ὁδὸ τῆς Ἀλήθειας

Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

ΑΙ ΙΝΔΙΚΑΙ ΘΕΟΤΗΤΕΣ

ΕΡΩΤ.: Θὰ θέλατε νὰ μᾶς δώσετε μιὰν ἰδέα περὶ τῶν Ἰνδικῶν Θεῶν, ἀπὸ τὴν ἄποψι τῶν Σακτί;

ΑΠΑΝΤ.: Εἶναι ἕνα θέμα δύσκολο νὰ κατανοηθῇ, ἂν καὶ ὑπάρχει στὴν Ἰνδία ἐκτεταμένη φιλολογία πάνω σ' αὐτό. Καθένας ἀπὸ τοὺς τρεῖς θεοὺς ἢ πρόσωπα τῆς Τριάδος (Σίβα, Βισνοὺ καὶ Βράχμα) ὑποτίθεται, κατὰ τὴν λαϊκὴ ἄποψι, ὅτι ἔχει μία σύζυγο. Ἡ σύζυγος ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐνέργεια τοῦ Προσώπου. Κατὰ λέξιν, Σ α κ τ ὶ σημαίνει αὐτὸ ποὺ ἐκπληρώνει, ὑπονοεῖ τὴν ἱκανότητα, εἶναι ἡ ἀπὸ τὸ Πρόσωπον ἀκτινοβολοῦσα ἐνέργεια. Κάθε θεὸς ἔχει μία ὡρισμένη θεμελιώδη ἄποψι, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη ποὺ προϋποτίθεται. Σακτὶ εἶναι ἡ προπορευομένη ἄποψις ἢ ἡ θεία Δύναμις.

Ὑπάρχει λοιπὸν ἡ Σ α κ τ ὶ ἢ ἐνέργεια τοῦ Λ ό γ ο υ, τῆς ὁποίας ἐκδηλώσεις ἀποτελοῦν αἱ σύζυγοι τῶν τριῶν Προσώπων. Μὲ ἄλλα λόγια, πραγματικὰ δὲν ὑπάρχει παρὰ μία Ἐνέργεια — ἂς τὴν ποῦμε ἡ Ζωὴ τοῦ Λ ό γ ο υ — ἡ Ἐνέργεια ποὺ ἀναβλύζει ἢ ἀκτινοβολεῖ διὰ τοῦ Λόγου — καὶ ἔχει τρεῖς ἰδιότητες. Ἡ προεξάρχουσα εἶναι σύζυγος τοῦ Βράχμα, ἡ ἄλλη τοῦ Σίβα καὶ ἡ τρίτη τοῦ Βισνοῦ. Εἶναι δύσκολο νὰ ἐξηγήσωμε αὐτὰ τὰ πράγματα, διότι δὲν γνωρίζομε πολλὰ περὶ αὐτῶν. Τὰ θέματα αὐτὰ ἀνήκουν σὲ ψηλότερες σφαῖρες. Θὰ μποροῦσε νὰ τεθῇ τὸ ἐρώτημα: Γιατί ἡ ἐνέργεια θεωρεῖται θηλυκή; Δὲν θὰ μποροῦσε νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ ὡρισμένη ἄποψι θετικὴ καὶ ἀρρενική; Εἶναι ἡ κατάστασις τοῦ Ὄντος ἀπὸ ὅπου ἐκπορεύεται ἡ ἐνέργεια, ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρῆται θηλυκή. Γενικὰ ἡ Διαίσθησις θεωρεῖται συνήθως θηλυκή, διακρινόμενη ἀπὸ τὴν Νόησιν ἢ Νοῦ, ποὺ θεωρεῖται θετικὸς καὶ ἀρρενικός.

Ἡ Σαρασβάτι ὑποτίθεται ὅτι εἶναι σύζυγος τοῦ Βράχμα. Σ ά ρ α ς σημαίνει «χείμαρρος». Εἶναι ἡ ροὴ μιᾶς ἐνεργείας, ἐπιρροῆς ἢ δυνάμεως, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν δημιουργικὴ πηγή. Ἡ Σαρασβάτι εἶναι ἡ πνευματικὴ - διανοητικὴ ἐνέργεια τοῦ Λ ό γ ο υ, ἐκδηλωμένη κλιμακωτὰ ἀπὸ πεδίο σὲ πεδίο. Προβαίνει σὰν χείμαρρος

πρὸς ὅλες τὶς διευθύνσεις καὶ γονιμοποιεῖ τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ διαμορφώνεται σὲ ποικίλες Τέχνες καὶ Ἐπιστῆμες, ποὺ εἶναι οἱ ἀρθρωτικὲς μορφὲς τῆς μιᾶς Ἐνεργειας, παίρνοντας τὶς μορφὲς αὐτὲς καθὼς ἡ ἀκτινοβολία ξεχύνεται κλαδικά.

Οἱ ἄλλες θηλυκὲς θεότητες εἶναι ἡ Παρβάτι ἢ Δουργὰ καὶ ἡ Λακσίμι.

Ἡ σύζυγος τοῦ Σίβα ὀνομάζεται Δουργά, ποὺ σημαίνει «δυσκολοπλησίαστη» ἢ «ἀπρόσιτη». Ἡ φύσις της εἶναι τόσο κρυμμένη, ποὺ δὲν εἶναι γιὰ τὸ λαὸ εὔκολο νὰ τὴν προσεγγίση ἢ νὰ τὴν κατανοήση. Εἶναι μία θεότης ἑπτασφράγιστη, τόσο λεπτή, τόσο πνευματική. Ἐξ ἄλλου, Παρβάτι σημαίνει «γεννημένη ἀπὸ ἕνα βουνό». Ἴσως ἀναφέρεται στὸ φῶς τῆς Γῆς, τὸ σφραγισμένο στὴν ὕλη πνεῦμα, ποὺ ἀνεβαίνει πρὸς τὸν Οὐρανὸ καὶ ἑνώνεται μὲ τὴν ὑψίστη πνευματικὴ Ἀρχή. Ὁ Σίβα κάθεται στὴν ψηλότερη κορφή, τὴν Καϊλασά, καὶ συλλογίζεται. Τὸ φῶς ποὺ ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸ βουνὸ πρὸς αὐτὸν εἶναι τὸ φῶς τῆς Γῆς.

Ἡ Λακσίμι σημαίνει ἐκείνην ποὺ συντελεῖ ὥστε τὸ πᾶν νὰ καταστῆ ἀντικειμενικόν, νὰ λάμψη, ν᾽ ἀνθίση. Φωτίζει τὸ πᾶν. Ὁ Βισνοὺ εἶναι ὁ Διήκων τὸ πᾶν, καὶ τὸ φῶς τοῦ Βισνοὺ εἶναι ἡ Λακσίμι, ποὺ φωτίζει τὸ πᾶν. Σὲ κάθε ατομικὸ ὂν ὑπάρχει Βισνού, ἡ τὸ πᾶν διαπερῶσα Ἀρχή, ὅπως ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν ὁ Κρίσνα στὴν Μπαγκαβὰδ Γκιτά. Ἀλλὰ ὑπάρχει ἕνα φῶς ποὺ ἀκτινοβολεῖ ἀπὸ αὐτὴ τὴν Ἀρχή, καὶ αὐτὸ τὸ ἀκτινοβόλον φῶς εἶναι ἡ Λακσίμι.

Πολλὲς εἰκόνες ἐμφανίζουν τὴν σύζυγο νὰ κάθεται στὰ γόνατα τοῦ Θεοῦ. Σημαίνει ὅτι ἡ σύζυγος εἶναι μέρος τῆς ἀρχικῆς ἑνότητος. Εἶναι ὁ Λ ό γ ο ς διαφορετικὸς ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Λ ό γ ο υ; Εἶναι τὸ πρωταρχικὸ Ἐγώ, τὸ πρωτότυπο ὅλων τῶν ἀτομικοτήτων, ἡ καθαυτὸ ἀρχὴ τῆς Ἀτομικότητος καὶ ἐκεῖ εἶναι τὸ φῶς, ποὺ ἀναβλύζει διὰ μέσου τῆς Ἀρχῆς καὶ φωτίζει καὶ δημιουργεῖ τὸν διαφοροποιημένον κόσμο. Εἶναι τὸ κέντρον τῆς ἀκτινοβολίας, εἶναι ἡ ἐν ἑαυτῷ ἀκτινοβολία.

Δυνατὸν νὰ θεωρῆτε τὸ Κέντρον ὡς ἀφηρημένον καὶ νὰ ὑπάρχη μόνον ἡ ἀκτινοβολία στὸ ἐκδηλωμένο Σύμπαν· ἢ νὰ θεωρῆτε τὸ Κέντρον αὐτὸ ὡς ἐνεργὸν καὶ πραγματικόν. Δὲν μποροῦμε νὰ ξέρωμε τὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια ἀναφορικὰ σ᾽ αὐτὰ τὰ θέματα. Εἶναι σὰν τὸ ἐρώτημα: Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς ἢ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ; Τὸ ζήτημα αὐτὸ τοῦ «Φιλιόκβε» κρατεῖ ἀπὸ μακροῦ χρόνου εἰς διαίρεσιν δύο μεγάλες Ἐκκλησίες. Μέχρις ὅτου ἀποκτήσωμε καλύτερη κατανόησι, ἂς περιοριζώμαστε στὸν παρόντα βαθμὸ κατανοήσεως καί, πρὸ παντός, ἂς προσπαθοῦμε νὰ εἴμεθα ἀρωγοὶ στὸν συνάνθρωπό μας.

ΕΞΕΧΟΥΣΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΑΛΒΑΝΑ ΜΗΝΙΑΤΗ

Τῆς ΑΙΜΙΛΙΑΣ ΙΒΟΥ

Τὸ 1821 — τὴ χρονιὰ ποὺ τὸ ἱερὸ μήνυμα τῆς Ἐλευθερίας συγκλονίζει τὴ σκλαβωμένη Ἑλλάδα — θὰ γεννηθῆ στὴν Κέρκυρα, ἀπὸ τὸν Δημήτρη Ἀλβάνα καὶ τὴν ἀρχόντισσα Αἰκατερίνη Παλατιανοῦ, ἡ Μαργαρίτα.

Μεγάλη κι ἀρχοντικὴ ἡ οἰκογένεια τῶν Ἀλβάνα. Βορειοηπειρῶτες, ποὺ γιὰ ν' ἀποφύγουν τὸν τουρκικὸ ζυγὸ ἔχουν ξενιτευθῆ ἀπὸ τὸν 15ο αἰῶνα καὶ σκορπισμένοι στὴν Ἰταλία, τὴ Δαλματία, τὴν Κέρκυρα, ἔχουν παντοῦ νὰ ἐπιδείξουν ἐξέχουσες φυσιογνωμίες στὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες. Ὁ κλάδος τῶν Ἀλβάνα τῆς Ἰταλίας, μὲ τὸ ἐξ'ταλισμένο ὄνομα Ἀλβάνι, ἔχει νὰ ἐπιδείξη προσωπικότητες καὶ στὴν Ἐκκλησία μὲ τρεῖς καρδιναλίους κι ἕνα Πάπα, τὸν Κλήμη τὸν ΙΑ'.

Ἡ οἰκογένεια ἔχει ἐν ὅλῳ 5 παιδιά, 3 κορίτσια, 2 ἀγόρια. Μιὰ ξεχωριστὴ ἐν τούτοις μοῖρα φαίνεται νὰ ἔχη σφραγίσει τὸ μελαχροινὸ κοριτσάκι μὲ τὰ χλωμὰ μάγουλα καὶ τὰ μεγάλα μάτια, ποὺ ἀπὸ τὰ πρῶτα παιδικά του χρόνια ξερριζώνεται ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπίτι γιὰ νὰ γίνη ἡ θετὴ κόρη τοῦ Ἄγγλου Ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων Νήσων Φρειδερίκου Ἄδαμ, νυμφευμένου μὲ τὴν ἀδελφὴ τῆς μητέρας της, Νίνα Παλατιανοῦ.

Ὁ σὲρ Φρειδ. Ἄδαμ, ἄνθρωπος μὲ μεγάλη μόρφωσι καὶ ψυχικὴ καλλιέργεια, μὴν ἔχοντας ἀποχτήσει παιδιά, στρέφει ὅλο του τὸ στοργικὸ ἐνδιαφέρον πρὸς αὐτὸ τὸ ἰδιόρρυθμο καὶ ὑπερευαίσθητο πλάσμα ποὺ ἡ μοῖρα ἔχει φέρει νὰ ζήση κοντά του. Ποὺ προτιμάει ἀπὸ τὸ λαμπρὸ περιβάλλον καὶ τὴν πριγκηπικὴ ζωὴ τοῦ παλατιοῦ νὰ περ'πλανιέται ὧρες μονάχο μέσα στὸν κατάφυτο κῆπο ἢ στὸ τεράστιο ἐξοχικό τους κτῆμα (τὸ σημερινὸ «Μὸν Ρεπὸ») σὲ μυστικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸν κόσμο τῶν αἰωνόβιων δέντρων, τῶν πουλιῶν, τῶν λουλουδιῶν, τῶν ἐντόμων.

Κάτι περισσότερο ἀπὸ ἀληθινὸς πατέρας ὁ Ἄδαμ, προστάτης ἄγρυπνος στὸ πλευρό της, μὲ τὸ ἔμπειρο βλέμμα καὶ τὴ λεπτὴ ψυχολογική του διαίσθηση, ἀναλαμβάνει νὰ καλλιεργήση τὸ πρόωρα ἀνεπτυγμένο πνεῦμα, τὴν πολύπτυχη ἰδιοσυγκρασία, μὲ τὴν πιὸ ἁρμονικὴ κλασσικὴ μόρφωση κι' ἀγωγή. Οἱ κυριώτερες εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες, ἡ ἱστορία, ἡ φιλολογία, ἡ φιλοσοφία, ἡ μουσικὴ καὶ παράλληλα ἡ διαμόρφωση τοῦ χαρακτῆρα καὶ τῆς προσωπικότητος μὲ τὴν αὐτογνωσία καὶ τὴν αὐτοκυριαρχία, ὅλα ἐπιστρατεύονται γιὰ νὰ διαμορφώσουν τὴν ὑπερευ-

αἰσθητη μικρὴ Ἑλληνίδα, ποὺ δραπετεύει κρυφὰ ἀπὸ ἕνα Ἑλβετικὸ παρθεναγωγεῖο, γιατὶ δὲν μπορεῖ ν' ἀνεχθῆ κανενὸς εἴδους πειθαρχία καὶ στέρηση τῆς ἐλευθερίας.

⁂

Ἀποφασιστικὸ ρόλο θὰ παίξη γιὰ τὴν ψυχικὴ διαμόρφωση τῆς Μαργαρίτας, τὸ ταξίδι γιὰ τὶς μακρινὲς Ἰνδίες, ποὺ σὲ ἡλικία 11 ἐτῶν θὰ κάνη μὲ τοὺς θετοὺς γονεῖς της.

Ἕνα ἀσήμαντο διπλωματικὸ ἐπεισόδιο γίνεται ἀφορμὴ νὰ φύγη ὁ σὲρ Ἄδαμ ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, διοριζόμενος διοικητὴς στὶς Ἀνατολικὲς Ἰνδίες. Πρέπει νὰ φύγουν ἐσπευσμένα γιὰ τὸ Μαδράς.

Ἡ Μαργαρίτα ἀποχαιρετάει μὲ δάκρυα τὴν Ἑλλάδα, μ' ἕνα προαίσθημα πὼς τὴν χάνει γιὰ πάντα. Ἐν τούτοις ἡ Ἑλλάδα τὴν ἀκολουθεῖ, τὴν συνοδεύει παντοῦ. Ὄχι ἐκείνη ἡ μικρὴ γεωγραφικὴ γωνιὰ τῆς Κέρκυρας, ὅπου εἶχε γεννηθῆ καὶ ζήσει τὰ παιδικά της χρόνια. Ἀλλὰ ἡ ἄλλη, ἡ μεγάλη Ἑλλάδα, ποὺ δὲν εἶναι ἕνας γεωγραφικὸς χῶρος κι ἕνας ἀσήμαντος ἱστορικὸς χρόνος. Ἡ Ἑλλάδα ποὺ νικώντας τὸν χῶρο καὶ τὸν χρόνο ἔχει περάσει ἀκατάλυτα στὴ σφαῖρα τῶν Ἰδεῶν, ἀθάνατο πρότυπο Ἀλήθειας καὶ Ὀμορφιᾶς. Αὐτὴ ἡ Ἑλλάδα θὰ ζήση γιὰ πάντα μέσα της, ἀναπνέοντας μαζύ της σὰν μιὰ μεγάλη πνευματική της μητέρα, ὑπαγορεύοντάς της ὅλους τοὺς ὑψηλοὺς καὶ θερμοὺς ἐνθουσιασμούς της.

⁂

Ὅλη ἡ ἐφηβικὴ καθὼς καὶ ἡ πρώτη νεανικὴ ἡλικία τῆς Μαργαρίτας θὰ περάση στὶς Ἰνδίες. Ἡ μυστικὴ ψυχὴ τῆς Ἰνδίας θὰ θρέψη καὶ θὰ ποτίση τὴν μυστικὴ ψυχή της.

Στὴν παράξενη αὐτὴ χώρα, κοιτίδα πανάρχαιων πολιτισμῶν καὶ σοφίας, μητέρα φωτισμένων πνευματικῶν ὁδηγῶν, ἡ νεαρὴ Ἑλληνίδα θὰ μυηθῆ, σὰν μέσα σ' ἕνα βαθὺ μυστηριακὸ ἱερό, στὸ μεγάλο, τὸ προαιώνιο κοσμολογικὸ καὶ θρησκευτικὸ δράμα τοῦ ἀνθρώπου: τὴν θεία καταγωγὴ καὶ τὴν ἀθάνατη ὑπόσταση τῆς ψυχῆς. Τὴν διαδρομή της μέσα ἀπὸ τοὺς κοπιαστικοὺς κύκλους τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου καὶ τὴ φωτεινὴ ἔξοδό της στὸν ἐλεύθερο κόσμο τοῦ πνεύματος.

Μὲ δάσκαλό της τὸ σοφὸ Σικελὸ γιατρὸ Μπέντζα, ποὺ ὁ σὲρ Ἄδαμ ἔχει πάρει μαζύ του ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, μελετάει ἀκούραστα, μαζὺ μὲ τοὺς Ἕλληνες κλασσικοὺς καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴ φιλολογία, τὴν ἰνδικὴ σοφία. Γοητευμένη ἀπὸ τὴ βαθιὰ καὶ λεπτεπίλεπτη ἰνδικὴ διανόηση, σκύβει ἀχόρταγα πάνω ἀπὸ τὰ πανάρχαια ἱερὰ βιβλία. Ἐκεῖ, μέσα ἀπὸ τὶς μακρινὲς διηγήσεις τοῦ ἔπους τῆς Μαχαβαράτα, τοὺς σκοτεινοὺς συμβολισμοὺς τῆς μυθολογίας τῶν Πουράνα, τοὺς θαυμάσιους ὕμνους καὶ τὰ μοναδικὰ στὸν κόσμο θρησκευτικὰ ποιήματα, ἡ νεαρὴ Ἑλληνίδα τῶν 17 ἐτῶν δοκιμάζει τὰ πρῶτα ρίγη

τοῦ ταξιδιοῦ πρὸς τὸ ἀόρατο καὶ τὸ ὑπερφυσικό, πρὸς τὶς σφαῖρες τῆς Αἰωνιότητας καὶ τῶν πρώτων Ἀρχῶν. Ἔτσι ἡ παραμονή της στὴν Ἰνδία ἀποκτάει νόημα καὶ σκοπὸ καὶ βάζει ἀνεξάλειπτη καὶ κυρίαρχη τὴ σφραγῖδα της σ' ὅλη τὴν κατοπινὴ διαμόρφωση τῆς προσωπικότητάς της.

***

Στὴ Ρώμη, ὅπου φεύγοντας ἀπὸ τὶς Ἰνδίες ἔρχεται νὰ κατοικήση ἡ οἰκογένεια τοῦ σὲρ Ἄδαμ, στὸ λαμπρὸ σπίτι ὅπου συχνάζει ὅ,τι ἐκλεκτὸ ἔχει νὰ ἐπιδείξη ἡ Αἰωνία Πόλις, ἡ εἰκοσάχρονη τώρα Μαργαρίτα εἶναι τὸ ἐπίκεντρο, καταπλήσσοντας καὶ γοητεύοντας ὄχι μόνο μὲ τὴν ἐξαίρετη φυσικὴ ὀμορφιά της, ἀλλά, πρὸ παντός, μὲ τὴ σπάνια ἐκείνη πνευματικὴ καλλιέργεια καὶ τὴν ὑπερήφανη γεμάτη ἀνησυχίες, συγκινήσεις καὶ ἐνθουσιασμοὺς ἰδιοσυγκρασία της. Τὴν ἐνδιαφέρουν μὲ πάθος ὅλα. Ἀπὸ τὴ φιλολογία καὶ τὶς τέχνες, ὡς τὴν ἱστορία καὶ τὴ φιλοσοφία, τὶς ἐπιστῆμες καὶ τὶς μεγάλες ἀνακαλύψεις τῆς ἐποχῆς. (Βρισκόμαστε στὴν καρδιὰ τοῦ 19ου αἰῶνα κι οἱ ἐπιστημονικὲς κατακτήσεις ἐντυπωσιάζουν τὰ πνεύματα). Καθὼς ἐπίσης κι ἐκεῖνα τὰ περίεργα καὶ ἀνεξήγητα πνευματιστικὰ φαινόμενα, ὁ ὑπνωτισμός, ἡ τηλεπάθεια, ὁ ζωϊκὸς μαγνητισμός, ὁ Μεσμερισμός.

Ἀνάμεσα σ' ὅλο αὐτὸ τὸ λαμπρὸ περιβάλλον πολλοὶ βέβαια εἶναι αὐτοὶ ποὺ ὀνειρεύονται κι ἐλπίζουν ἕνα γάμο μὲ τὴν ὡραία καὶ σοφὴ κόρη τοῦ Ἄδαμ. Γιατί ἄραγε, στὰ 23 της χρόνια, ἀποφασίζει νὰ παντρευθῆ αὐτὸν τὸν ἐντελῶς ἄσημο καὶ πτωχὸ σπουδαστὴ τῆς ζωγραφικῆς, ποὺ ἔχει ἔλθει ἀπὸ τὴν Κεφαλλωνιὰ νὰ συμπληρώση τὶς σπουδές του στὴ Ρώμη; Δὲν διστάζει νὰ περιφρονήση τόσα ἐξέχοντα πρόσωπα, δὲν διστάζει νὰ δυσαρεστήση βαθιὰ κι αὐτὸν τὸν ἀγαπημένο της Ἄδαμ, ποὺ μάταια τὴν ἐκλιπαρεῖ νὰ περιμένη, νὰ σκεφθῆ, νὰ μεταβάλη ἀπόφαση. Εἶναι ἄραγε τόσο ἐρωτευμένη μαζύ του; Ἤ εἶναι περισσότερο ἕνα πεῖσμα, μία ἀντίδραση, ἔχοντας ἀπογοητευθῆ ἀπὸ τοὺς ἐπιτηδευμένους ἀριστοκράτες, ἔχοντας ἀνακαλύψει πίσω κι' ἀπ' αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος μικρότητες, ὑποκρισίες καὶ συμφέροντα, ποὺ αὐτὴ μὲ τὸν ὑπερήφανο κι ἀσυμβίβαστο χαρακτῆρα της δὲν μπορεῖ ν' ἀνεχθῆ;

Νεοφερμένος ἀπὸ τὴν ἀξέχαστη πατρίδα, ἁπλὸς καὶ ἀνεπιτήδευτος, ὁ Γεώργιος Μηνιάτης, εἶναι κάτι ποὺ ἐντελῶς ἄμεσα καὶ διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὴν συγκινεῖ. Εἶναι ἕνας ἄσημος πτωχὸς καλλιτέχνης, ποὺ αὐτὴ μὲ τὴν ψυχικὴ καὶ πνευματική της δύναμη θὰ τὸν ἐμπνεύση, θὰ τὸν στηρίξη καὶ θὰ τὸν ὁδηγήση πρὸς τὴ μεγάλη δημιουργία.

Ἐν τούτοις ἡ μοῖρα τῆς ἐπιφυλάσσει μιὰ σκληρὴ ἀπογοήτευση μὲ τὸν γάμο αὐτόν. Μόλις οἱ πρῶτοι ἐνθουσιασμοὶ καταπέσουν, ἡ Μαργαρίτα ἀνοίγει τὰ μάτια πρὸς ἕναν ἄλλον ἄνθρωπο. Ὁ ἄν-

δρας της, ὁ Μηνιάτης, ἀποκαλύπτεται ἀνίκανος νὰ συντονισθῆ ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ μαζύ της.

Παρ' ὅλη τὴν πικρὴ ἀπογοήτευση καὶ τὸ συναίσθημα τῆς μοναξιᾶς ποὺ τὴν τρομάζει, ἡ μεγαλόψυχη Μαργαρίτα δὲν πρόκειται νὰ συμπεριφερθῆ ποτὲ μὲ σκληρότητα καὶ περιφρόνηση πρὸς τὸν ἄνδρα της. Ἀντίθετα, δίνοντας τὴ μορφὴ τῆς ἀδελφοσύνης, τῆς στοργῆς καὶ τῆς συντροφικότητας, θὰ διατηρήση τὸν δεσμὸν αὐτὸν στερεὸν κι' ἀκατάλυτον καὶ θὰ σταθῆ στὸ πλευρὸ τοῦ συζύγου, ποὺ μόνη της διάλεξε μὲ καλωσύνη πάντα καὶ τρυφερότητα, μὲ ἡρωϊσμὸ καὶ αὐτοθυσίες ἀκόμη, βοηθώντας τον καὶ στηρίζοντάς τον στὶς δύσκολες ὧρες.

***

Ἀλλ' ὄχι μόνον στὴ γυναικεία, μὰ καὶ στὴ μητρικὴ της καρδιά, δοκιμάζεται σκληρὰ ἡ Μαργαρίτα. Ἀπὸ τὰ τρία παιδιὰ ποὺ θὰ ἀποκτήση — δύο κορίτσια, ἕνα ἀγόρι — δὲν τῆς μένει παρὰ μόνον ἕνα κορίτσι, ἡ Ἀσπασία.

Τὸ τρίτο, τὸ μικρότερο παιδί της, ἡ Ἑλένη, εἶναι ἕνα παράδοξο, ὑπερφυσικὸ πλάσμα. Ἕνα φωτισμένο προφητικὸ παιδί, μὲ μιὰ θαυμαστὴ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξη. Ἡ Ἑλένη γνωρίζει μόνη της νὰ γράφη, νὰ διαβάζη, νὰ ἐξηγῆ τὰ πιὸ δύσκολα πράγματα. Ἀπὸ τὰ μάτια της πηγάζουν φωτεινοὶ χείμαρροι. Μέσα ἀπὸ τὸ παιδικό της στόμα μιλάει ἕνας ἄγνωστος κόσμιος σοφίας. Ἡ Ἑλένη εἶναι μόλις πέντε ἐτῶν ὅταν ξαφνικὰ πεθαίνει ἀπὸ δυνατὴ πνευμονία.

«Εἶναι παρατηρημένο πὼς τέτοια παιδιὰ δὲν ζοῦν» γράφει ἡ Μαργαρίτα. «Κατεβαίνουν στὴ Γῆ φέρνοντας κάποιο ὑπερκόσμιο μήνυμα καὶ φεύγουν πάλι βιαστικὰ πρὸς τὴν οὐράνια πατρίδα τους, ἀφήνοντας πίσω μέσα ἀπὸ δάκρυα καὶ πόνο ἕνα ἄϋλο φῶς, σὰν ἑνὸς ἄστρου ποὺ πέρασε. Ἄ, ὅταν βλέπετε αὐτὸ τὸ βαθὺ πνευματικὸ φῶς νὰ φέγγη στὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ σας, στὰ σοφά του λόγια, μὴν ἐλπίζετε νὰ τὸ κρατήσετε. Ἔχει τὴ σφραγῖδα τ' οὐρανοῦ καὶ τὸ φῶς τῆς ἀθανασίας λάμπει στὰ μάτια του».

Μέσα ἀπὸ τὸ βάπτισμα στὸν μεγάλον αὐτὸν ψυχικὸ σπαραγμό, ἡ Μαργαρίτα θὰ ξυπνήση λουσμένη σ' ἕνα καινούργιο φῶς. Ἡ Ἑλένη, τὸ ἀγαπημένο παιδί της εἶχεν ἔρθει γιὰ νὰ τῆς διδάξη περισσότερα ἀπ' ὅσα ὅλα τὰ βιβλία κι ἡ σοφία τοῦ κόσμου γύρω ἀπὸ τὸ μυστήριο τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τὸ μυστήριο τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Ἡ γέννησή της, τὸ φωτεινό της πέρασμα, τὰ παράξενα λόγια της τὴν ὥρα ποὺ ἔφευγε, εἶχαν ἔλθει γι' αὐτὴν ἐπίτηδες, σὰν μιὰ ἀπόδειξη, γιὰ νὰ τῆς φέρουν τὸ μεγάλο, τὸ ὑπερκόσμιο μήνυμα.

*

Ἀπὸ τὸ 1846 ἡ οἰκογένεια Μηνιάτη ἔχει ἐγκατασταθῆ στὴ Φλωρεντία.

Τὸ σπίτι της εἶναι ἕνα ἐντευκτήριο τῶν ἐκλεκτῶν πνευμάτων τῆς ἐποχῆς. Ἡ Μαργαρίτα δε-

σπόζει, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἱκανοποιῆται βαθιά. Ἔχει καὶ τὶς ὀδυνηρὲς διαψεύσεις, ὅπως μὲ τὸν συγγραφέα Πασκουάλε Βίλλαρυ, ὡραῖο μιὰ ἐγωιστή. Ἕως ὅτου, ἔπειτα ἀπὸ χρόνια μυστικῆς ἀναμονῆς, ἕνα Κυριακάτικο ἀπόγευμα τοῦ 1870, μία φίλη της συνοδεύει ἕνα ἄγνωστο πρόσωπο. Εἶναι Γαλλοαλσατὸς συγγραφέας, νέος, ὄχι ἀκόμη διάσημος. Ψηλός, ξανθός, φύσις εὐκίνητη καὶ ζωηρή, ἄπληστη γιὰ ἐντυπώσεις, γιὰ συγκινήσεις, γιὰ γνώσεις. Λέγεται Ἐδουάρδος Συρέ. Εἶναι νυμφευμένος μὲ μιὰ ἁπλὴ κοπέλλα Ἀλσατή, πατριώτισσά του κι ἔχει ἔρθει στὴν Ἰταλία γιὰ ἱστορικὲς καὶ αἰσθητικὲς μελέτες. Τὸ κύριο ἐνδιαφέρον του τὴν ἐποχὴ αὐτὴ εἶναι συγκεντρωμένο στὸ Μουσικὸ Δρᾶμα καὶ τὶς συνθέσεις τοῦ Βάγνερ.

Ἡ συζήτηση περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὸν «Λόεγκριν», ποὺ παίζεται στὸ θέατρο τῆς Φλωρεντίας, κι ὁ ἀνήσυχος Συρὲ ἀκούει μὲ κατάπληξη τὴν Μαργαρίτα ν' ἀναλύη καὶ ν' ἀναπτύση ὅλη τὴν ἀλληγορία τῆς Βαγνερικῆς σύνθεσης σχετικὰ μὲ τὴ μετουσίωση τοῦ ἀνθρώπινου σὲ θεϊκό. Κάτω ἀπὸ τὴ γοητεία αὐτῶν ποὺ ἀκούει καὶ τῆς μορφῆς της, ποὺ ζωντανεύει ἐμπρός του μιὰ ἐμπνευσμένη ἱέρεια τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας αἰσθάνεται σὰν ν' ἀφυπνίζωνται μέσα του, ν' ἀπαίρνουν μορφὴ καὶ ὑπόσταση, ναρκωμένες δυνάμεις, ποὺ μάταια προσπαθοῦσε νὰ συνειδητοποιήση μονάχος.

«... Ἤμουν τρελλὸς ἢ μαγεμένος; Δὲν ἄκουγα πιά, δὲν ἔβλεπα κανέναν. Βρισκόμουν κάτω ἀπὸ τὸ κράτος μιᾶς κυρίαρχης γοητείας καὶ τῆς εἶχα ὁλότελα παραδοθῆ...».

...Ἔπρεπε νὰ ξαναιδῶ αὐτὴ τὴ γυναῖκα γιὰ νὰ ξαναύρω περισσότερο τὸν ἑαυτό μου. Γιατί πῶς ἀλλοιῶς θὰ τὸν ξανάβρισκα μόνος μου αὐτὸν τὸν ἑαυτό, ποὺ σὰν ἀπὸ μαγεία ἀναπήδησε μέσα μου, ἂν δὲν ἀντίκρυζα τὸ ἡλιακό της βλέμμα;».

Ἂν καὶ σημαντικὴ ἡ διαφορὰ τῆς ἡλικίας — ὁ Συρὲ εἶναι κατὰ πολὺ νεώτερος — ἕνας ἀκατανίκητος δεσμός, ποὺ μάταια προσπαθοῦν νὰ ὑποτάξουν στὴ λογικὴ καὶ τὴν κρίση τους, ἔρχεται νὰ ἑνώση τὰ δύο αὐτὰ ἀλληλοσυμπληρούμενα πρόσωπα. Ἡ Μαργαρίτα μὲ τὴν ὁλοκληρωμένη προσωπικότητά της, μὲ τὸ φωτεινό της πνεῦμα, τὴ γυναικεία διαίσθηση καὶ τρυφερότητα καὶ τὴ μητρική της στοργὴ μαζύ, πλησιάζει τὸν ἀνήσυχον, ταλαντευόμενον κι ἀκαταστάλακτον ἀκόμη Συρέ. Εἶναι πράγματι μιὰ θεόσταλτη παρουσία γι' αὐτόν. Εἶναι μιὰ μυστηριακὴ Διοτίμα ποὺ ἀναλαμβάνει νὰ τὸν μυήση στὰ ἀπόρρητα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Μιὰ σοφὴ Ἡγερία, ποὺ μὲ τὴ φωτισμένη της γνώση τὸν ἐμπνέει καὶ τὸν καθοδηγεῖ. Μιὰ ἐρωτευμένη Ἀριάδνη ἕτοιμη νὰ τοῦ παραδώση τὸν πολύτιμο μίτο τοῦ λαβυρίνθου τῆς ζωῆς. Μιὰ Δελφικὴ Ἀπολλώνεια Ἱέρεια ποὺ μὲ τὴ μαγική της δύναμη τὸν κατευθύνει

μέσα στὸ ἄδυτο τοῦ ἑαυτοῦ του γιὰ νὰ ἐπικοινωνήση μὲ τὸν μυστικὸν πυρῆνα τοῦ Εἶναι του καὶ τὸν ἀνεβάζει ἐπάνω θαμπωμένον ἀπὸ ἀληθινὴ γνώση καὶ δύναμη φωτεινή.

Ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὴν ἐλεύθερη καὶ ἡγεμονικὴ αὐτὴ φύση ὁ Συρὲ μεταμορφώνεται. Μιὰ φάση τῆς ζωῆς του κλείνει ἀπὸ πίσω, μιὰ καινούργια ἀνοίγει. Τὰ ἐσωτερικά του προβλήματα ἕνα - ἕνα ξεκαθαρίζουν, τὸ πνεῦμα του ξανοίγει, ἐλευθερώνεται ἀπὸ προκαταλήψεις, σωβινισμοὺς καὶ στενότητες. Μὲ νέο νοῦ, μ' αἰσθήσεις καινούργιες, ὁ κόσμος ὅλος μεταμορφώνεται μέσα του.

Σ' ἐλάχιστο χρονικὸ διάστημα τὸ βιβλίο του γιὰ τὸ Μουσικὸ Δρᾶμα τοῦ Βάγνερ τελειώνει, ἀφιερωμένο μ' εὐγνωμοσύνη στὴ μεγάλη του φίλη.

Ἀλλά, ὁ Συρὲ ἔχει ἀπὸ καιρὸ στὸ νοῦ του μιὰ πρωτότυπη ἔμπνευση. Νὰ συνθέση ἕνα ἔργο σχετικὰ μὲ τὶς μεγάλες ἀρχαῖες θρησκεῖες καὶ φιλοσοφίες σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ τὶς συνδέση μὲ τὴ χριστιανικὴ ἀποκάλυψη σ' ἕνα ἑνιαῖο καὶ ζωντανὸ σύνολο. Ἐκεῖνο ποὺ ἐπιζητεῖ κι ἐλπίζει νὰ ἐπιτύχη μὲ τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι νὰ συμφιλιώση τὴν Ἐπιστήμη μὲ τὴ Θρησκεία καὶ τὴ Φιλοσοφία, ποὺ ὁ χωρισμός τους ὑπονομεύει ὁλοένα καὶ πιὸ βαθιὰ τὰ θεμέλια τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ θρησκεία ἀνταποκρίνεται στὶς ἀνάγκες τῆς καρδιᾶς. Ἡ ἐπιστήμη στὶς ἀνάγκες τοῦ πνεύματος. Οἱ δύο αὐτὲς δυνάμεις ὀρθώνονται ὁλοένα πιὸ ἀντιμέτωπες κι ἐχθρικές. Ἡ θρησκεία χωρὶς ἀπόδειξη. Ἡ ἐπιστήμη χωρὶς ἐλπίδα καὶ τελειωτικὴ ἀπάντηση. Ἀποτέλεσμα τῆς διάστασης αὐτῆς ἕνα βαθὺ χάσμα μέσα στὰ ἄτομα, ποὺ ὁδηγεῖ στὴν πνευματικὴ παρακμὴ μιᾶς κοινωνίας στηριζόμενης μόνο στὴν ὑλικὴ πρόοδο, τὴ στεῖρα ἐπιστήμη καὶ τὸν ξηρὸ σκεπτικισμό. Ἡ σημερινὴ ἀνθρωπότητα λαχταρᾶ γιὰ μιὰν ἀλήθεια ποὺ ν' ἀνταποκρίνεται ταυτόχρονα στὶς ἀπαιτήσεις τῆς λογικῆς του καὶ στὶς ἀκατάλυτες ἀνάγκες τῆς ψυχῆς του. Ἡ θεία τέχνη τῆς ζωῆς ἔχει χαθῆ. Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ξαναγεννηθῆ ἀπὸ τὴ στάχτη της παρὰ μόνον μὲ τὴ συμφιλίωση καὶ τὴν ἁρμονικὴ συνεργασία τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς. Τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς θρησκείας.

Οἱ μορφὲς τῶν Μεγάλων Μυστῶν, τῶν ἐμπνευσμένων φιλοσόφων καὶ ἱδρυτῶν θρησκειῶν περνοῦν σὰν ἀστραπὴ μέσ' ἀπὸ τὸ νοῦ του. Ναί! θὰ τολμήση νὰ τὶς ἑνώση, νὰ τὶς ἀδελφώση ὅλες σὰν ἕνα κρίκο γύρω ἀπὸ τὴν κοινὴ πηγὴ ἔμπνευσής τους, τὸν κοινὸν ἐνδόμυχο πόθο τους: Τὸ φωτισμὸ τῆς σκοτεινῆς ἀνθρωπότητας.

Ἡ Μαργαρίτα ὑποδέχεται μὲ ἐνθουσιασμὸ τὴν ἰδέα του. Διαισθάνεται πὼς τὸ ἔργο αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ πνευματικό τους παιδί. Θὰ εἶναι ὁ καρπὸς τοῦ δέντρου ποὺ ἡ ἴδια πότισε καὶ ζωογόνησε μὲ τὸ φῶς τῆς ψυχῆς της.

Τὸ ἔργο ἀρχίζει μὲ ἐνθουσιασμό. Μὲ σοβαρὰ κλονισμένη τὴν ὑγεία της ἡ Μαργαρίτα κινητοποιεῖται νὰ βοηθήση τὸν Συρέ.

Ἐπὶ δύο ὁλόκληρα χρόνια θὰ εἶναι ἡ μοναδική του σύντροφος στὸ πολυδαίδαλο ταξίδι ποὺ πρέπει νὰ ἐπιχειρήση μέσα ἀπὸ τὶς ἀρχαῖες θρησκεῖες καὶ τὰ Μυστήρια. Πρέπει νὰ συγκεντρώσουν τὰ ἀπαραίτητα ἱστορικὰ στοιχεῖα, ἐλλιπῆ, σκοτεινά, ἀντιφατικά. Μέρες καὶ μέρες περνοῦν, κλεισμένοι μέσα σὲ βιβλιοθῆκες, σκυμμένοι πάνω ἀπὸ τὰ ἱερὰ Ἰνδικὰ κείμενα, τὰ Ἑρμητικὰ καὶ τὰ Ὀρφικὰ ἀποσπάσματα, τὰ Χρυσᾶ Ἔπη τοῦ Πυθαγόρα, τὶς σελίδες τοῦ Παυσανία, τοῦ Πλάτωνα... Τὸ ἔργο προχωρεῖ μὲ γοργὸ ρυθμό, μὲ ἀδιάπτωτον ἐνθουσιασμό. Κρατώντας τὸ χέρι τῆς ἐμπνευσμένης του ὁδηγήτρας ὁ Συρὲ εἰσχωρεῖ θαρρετὰ μὲς στὸν κόσμο τοῦ πνεύματος. Καί νά, τὰ πρῶτα Κεφάλαια σχηματίζονται.

Ὁ Ράμα, ὁ φωτισμένος γεννάρχης καὶ νομοθέτης τῆς μεγάλης ἰνδοευρωπαϊκῆς φυλῆς κινάει πρὸς τὴν Ἀνατολή, ὅπου τὸν ὁδηγοῦν οἱ θεϊκοὶ ὁραματισμοί του. Στὴν Ἰνδία, μὲς στὰ πυκνὰ δάση τοῦ ὄρους Μερού, ὅπου ξεχύνονται οἱ δροσερὲς πνοὲς τοῦ Χιμαβάτ, τὸ Θεῖον Βρέφος, ὁ Κρίσνα, ἔχει γεννηθῆ ἀπὸ τὸν οὐράνιο ἔρωτα τῆς ἁγνῆς παρθένου Ντεβάκι... Στὴν αὐστηρή, θεοκρατούμενη Αἴγυπτο, ὁ Ἑρμῆς, ὁ πρῶτος μυσταγωγὸς καὶ ἱεροφάντης, διδάσκει τὴ θεία ἐπιστήμη του, τὴ σκοτεινὴ θεολογία τοῦ Ὄσιρι καὶ τῆς Ἴσιδος, καὶ μέσα ἀπὸ τὴ χαραυγὴ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ἡ φωτεινὴ μορφὴ τοῦ Ὀρφέα, γυιοῦ τοῦ Ἀπόλλωνα, προβάλλει μαζὺ μὲ τὴ θρησκεία τοῦ Διονύσου. Στὴ Μεγάλη Ἑλλάδα ἡ σχολὴ τοῦ Πυθαγόρα πραγματώνει ὁλοένα καὶ σὲ εὐρύτερη κλίμακα τὴν Ἰδέα τοῦ «ἕπεσθαι» καὶ «συζῆν τοῖς θεοῖς». Κι' ἕναν αἰῶνα ἀργότερα, στὴν κλασσικὴ Ἑλλάδα τοῦ Πλάτωνα, οἱ Μύσται τῆς Ἐλευσίνας μέσα στὸ ἄδυτο τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρας, παρακολουθοῦν μὲ ἱερὸ δέος τὸ δράμα τῆς θείας κόρης, τῆς Περσεφόνης, τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Μιὰ πνοὴ ποὺ περνᾶ, ἕνας σπόρος ποὺ πετάει, ἕνα δαρμένο ἀπ' τοὺς ἀνέμους πουλί, ποὺ μεταναστεύει ἀπὸ ζωὴ σὲ ζωή, ἡ ἀνθρώπινη ψυχή...». Πίσω της ἕνα παρελθὸν γεμᾶτο τρομακτικὸν ἴλιγγο καὶ μπρός της ἕνα μέλλον ἀτέρμονο πρὸς τὸ φῶς... «Κυλισμένη ἀπὸ ζώνη σὲ ζώνη, ἀπὸ σφαῖρα σὲ σφαῖρα, ἡ ταλαίπωρη ἀνθρώπινη ψυχὴ τρέχει τὸν ἀσταμάτητο δρόμο της. Σκοντάφτει, πέφτει, ξανασηκώνεται.. Κι ὁλοένα δυναμώνει καὶ μεγαλύνεται. Κάποτε τὸ μεγάλο της ὄνειρο θὰ πραγματωθῆ... Ἡ ψυχὴ θὰ ἰδῆ τὸ ἀόρατο, θ' ἀκούση τὸ ἀσύλληπτο...».

«Ὅταν φθάσαμε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τοῦ ἰλίγγου ποὖνοιωθε ἀνεβαίνοντας κι ἡ δική μας ψυχή, τὸ πρόσωπο τῆς Μαργαρίτας φάνταζε χλωμὸ καὶ διάφανο σὰν τὸ ἀλάβαστρο. Δὲν ἦταν πιὰ ἡ παλλόμενη ἀπὸ ζωὴ γυναίκα. Ἔμοιαζε μὲ μία Μοῦσα ἀπρόσιτη, ἀκίνητη ἀπὸ ἐκστατικὸν θαυμασμό, ποὺ λησμονεῖ τοὺς ἀνθρώπους γιατὶ κυττάζει τοὺς θεούς...».

Βλέποντάς την τόσο ἀπόκοσμη καὶ μακρινή, ὁ Συρὲ τρομά-

ζει πὼς ἦρθε ἡ ὥρα νὰ φύγῃ γιὰ πάντα, πὼς θὰ τὴ χάσῃ καὶ δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργο του. Δὲν λείπει τώρα παρὰ ἕνα μέρος τοῦ Κρίσνα, ὁ Μωυσῆς, ὁ Ἰησοῦς, καὶ τελευταία ἡ Εἰσαγωγή.

***

Καλοκαίρι τοῦ 1887. Ἡ Μαργαρίτα περνάει τὶς ζεστὲς μέρες τοῦ Αὐγούστου ἔξω ἀπὸ τὴ Φλωρεντία, κοντὰ στὴ θάλασσα, στὸ Λιβόρνο. Ἡ ὑγεία της ὡστόσο ὁλοένα καὶ χειροτερεύει. Τὸ σῶμα της ἀρνεῖται νὰ τὴν παρακολουθήσῃ στὴν ἄσβυστη πάντα ψυχικὴ καὶ πνευματικήτης ἔνταση. Μὲ κόπο κατορθώνει νὰ κατεβαίνῃ τ' ἀπογεύματα ὡς τὴ θάλασσα, ὅπου μερικοὶ φίλοι ἔρχονται νὰ συζητήσουν μαζύ της. Σὲ λίγες μέρες δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ κάνῃ οὔτε αὐτό. Ὁ Συρὲ φθάνει γρήγορα εἰδοποιημένος κοντά της. Μιὰ παράξενη ἀνησυχία τὴν ἔχει κυριέψει, ἕνα παράπονο πὼς δὲν ἔκανε τίποτε μεγάλο, δὲν ἔδωσε ὅ,τι μποροῦσε νὰ δώσῃ καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ψυχικῆς της δύναμης θὰ τὄπαιρνε πίσω μαζύ της.

Γιὰ ν' ἀντιδράσῃ, νὰ μὴ χάσῃ τὴν ἐπαφὴ μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δημιουργία ἀρχίζει νὰ γράφῃ τὸ βιβλίο της γιὰ τὴν Ἰωάννα τῆς Λωρραίνης. Ὁ Συρὲ προσπαθεῖ νὰ τὴν ἐμψυχώσῃ, τῆς ἔχει φέρει μαζύ του διάφορα βοηθητικὰ στοιχεῖα. Τὸ βιβλίο ὡστόσο δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ. Μὲ τὸ πρόσωπο ἀχνὸ καὶ διάφανο ἡ Μαργαρίτα μοιάζει σὰ νἄχῃ κι ὅλας φύγει ἀπ' τὴ ζωή.

Μέσα σὲ δεκαπέντε μέρες, βυθισμένη σὲ ὑψηλὸ πυρετό, δίνει τὴν τελευταία της μάχη. Τὴν παραστέκουν ἄγρυπνοι οἱ τρεῖς ἀγαπημένοι της, ὁ Μηνιάτης, ἡ Ἀσπασία, ὁ Συρέ. Στὶς 20 Σεπτεμβρίου τὸ πρωὶ μιὰ μεγάλη ἀνθρώπινη καρδιὰ εἶχε σταματήσει...

Σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία της, τὸ νεκρό της σῶμα δὲν πρέπει νὰ τ' ἀγγίζῃ παρὰ μόνο ὁ ἄνδρας της. Ὁ Συρὲ θὰ κλείσῃ ὁ ἴδιος γιὰ πάντα τὰ μάτια ἐκεῖνα ποὺ εἶχαν φωτίσει τὴν ὕπαρξή του, ποὺ μὲ τὰ πιὸ θαυμάσια ποιήματά του εἶχεν ὑμνήσει.

***

Πέρασαν δύσκολες ὧρες, μαῦρες στιγμές. Οἱ τρεῖς ποὺ ἀπόμειναν, ὁ Μηνιάτης, ἡ Ἀσπασία, ὁ ἀφωσιωμένος Συρέ. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀγαπημένης νεκρῆς τους, καθὼς τὸ νοιώθουν νὰ φτερουγίζῃ κοντά τους γαλήνιο, φωτεινό, γελαστό, τοὺς ὑπαγορεύει νὰ συνέλθουν. Ὁ Συρὲ ἔχει νὰ ἐργαστῇ. Οἱ Μεγάλοι Μύσται περιμένουν. Ἡ Μαργαρίτα πρέπει νὰ γίνῃ γι' αὐτὸν ἀπὸ δῶ κι ἐμπρὸς ἕνα φωτεινὸ σύμβολο ἐργασίας, καθήκοντος, πνευματικῆς προσφορᾶς. Μήπως δὲν τοῦ τὸ εἶχε πῆ ἄλλοτε στὶς μεγάλες τους ὧρες; «Ὅταν θἄχω χαθῆ ἀπὸ τὴν πύλη τῆς Σκιᾶς, τότε θὰ νοιώσῃς πὼς θἆμαι περισσότερο ἀπὸ τώρα κοντά σου... Δὲν θἆ εἶμαι πιὰ τριγύρω σου, θἆ εἶμαι ὅμως ἐντός σου». Ὁ Συρὲ δὲν παύει νὰ θυμᾶται τὰ λόγια της. «Τίποτε καλὸ δὲν ἔγραψα καὶ τίποτε καλὸ δὲν ἔκανα ὕστε-

ρα ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς φίλης μου, ποὺ νὰ μὴ μοῦ τὸ ἐνέπνευσε ἐκείνη μέσα ἀπὸ μιὰ μυστηριώδη ἑνωτικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸ πνεῦμα της. Κι᾿ ὅταν ὄρηκα κατώτερο τὸν ἑαυτό μου κι ἐσκέφθηκα κι᾿ ἐνήργησα ἄσχημα, αὐτὸ ἔγινε μόνον ὅταν τὴν αἰσθάνθηκα μακρυά μου».

Οἱ «Μεγάλοι Μύσται», τὸ πρωτότυπο αὐτὸ βιβλίο, ἐμφανίζονται τὸ 1889, δυὸ χρόνια μετὰ τὸ θάνατο τῆς Μαργαρίτας. Ἡ κριτικὴ τὸ ὑποδέχεται στὴν ἀρχὴ μὲ παγερὴ σιωπή. Πιὸ ὕστερα τὸ πολεμάει. Οἱ ἰδέες του προκαλοῦν τὴ δυσπιστία τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, τῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἐν τούτοις τὸ ἔργο τοῦ Συρέ, κατὰ ἕναν ἀνεξήγητο, μυστηριακὸ τρόπο, στηριζόμενο μόνον στὶς δικές του δυνάμεις, τραβάει τὸ δρόμο ποὺ τοῦ χαράζει ἡ μοῖρα του. Ὑπερνικάει σιγὰ - σιγὰ τὰ ἐμπόδια, κερδίζει ἔδαφος, διαδίδεται, βρίσκει ἀπήχηση, συγκινεῖ, μεταφράζεται, ἁπλώνεται παντοῦ, κατακτᾶ τὴν Εὐρώπη, τὸν κόσμο ὁλόκληρο, δὲν ἀργεῖ νὰ φθάση τὴν ἑκατοστή του ἔκδοση, ξεπερνάει τὴ διακοσιοστή του, ἐπιβάλλεται ὁριστικὰ καὶ κάνει τὸν συγγραφέα του διάσημο.

Εἶναι μιὰ φωνὴ θαρρετῆς κι ἐμπνευσμένης διαμαρτυρίας ἐνάντια πρὸς τὴ στενὴ θρησκευτικὴ ἀντίληψη, πρὸς τὸ ἀπάνθρωπο ὑλιστικὸ ρεῦμα καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ στειρότητα. Ἕνας σπόρος ποὺ ρίχνεται μέσα στὶς διψασμένες γιὰ τὴν ἀλήθεια ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων. Ἂν κυοφορηθῆ καὶ βλαστήση, ἂν τὸν ἀκολουθήσουν κι ἄλλοι, τόσο τὸ καλύτερο γι᾿ αὐτόν, γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὅλη.

Ὅλο τὸ μεγάλο συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Συρὲ εἶναι ἄμεσα συνυφασμένο μὲ τὴν προσωπικότητα τῆς Μαργαρίτας Ἀλβάνα. Στὶς «Ἐμπνεύστριες Γυναῖκες», στὸ «Ὄνειρο μιᾶς Ζωῆς» τὴν πιὸ περίβλεπτη θέση κατέχει ἡ μεγάλη του φίλη. Τὸ 1898, ὅταν γιὰ νὰ γράψη τοὺς «Βωμοὺς τῆς Ἀνατολῆς» ἐπιχειρεῖ τὸ ταξίδι στὴν Ἑλλάδα, τὴν Παλαιστίνη, τὴν Αἴγυπτο, σταθμεύει στὴν Κέρκυρα, γιὰ ἕνα μικρὸ προσκύνημα στὰ μέρη ὅπου εἶχε γεννηθῆ καὶ ζήσει τὰ παιδικά της χρόνια. Τὸν ὑποδέχονται ἐκεῖ μὲ συγκίνηση ὁ ἀδελφός της Φρειδερῖκος Ἀλβάνας, λόγιος, οἱ στενοὶ συγγενεῖς της.

Ἐπὶ 42 χρόνια, ὅσο θὰ ἐπιζήση ἀπὸ τὸ θάνατό της ὁ Συρέ, λυτρωμένος πιὰ ἐσωτερικά, ἐπιβεβλημένος σὰν μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ εὐγενικὲς συγγραφικὲς μορφὲς τῆς Εὐρώπης, ἕνα παγκόσμιο καὶ πανανθρώπινο πνεῦμα, μοχθεῖ ἀκούραστα, ὡς τὴν τελευταία του ὥρα, γιὰ ν᾿ ἀφυπνίση τὴν ἀνθρωπότητα, νὰ τὴν προσανατολίση πρὸς τὴ μεγάλη ἐσωτερική της πραγματικότητα.

Τὸ βιβλίο ὅμως ἐκεῖνο «Οἱ Μεγάλοι Μύσται» εἶναι τὸ βιβλίο τῆς ψυχῆς του. Καὶ ὅπως γράφει στὴν ἀφιέρωσή του, δὲν θὰ εἶχε γραφῆ χωρὶς τὴ μεγάλη, τὴ λατρευτὴ ψυχὴ τῆς Μαργαρίτας...

Ποῦ βαδίζει ἡ βιολογία;

Τοῦ ΠΑΝ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ χῶρος τοῦ Βιοκόσμου συνέχεια γεμίζει σ' ὅλες τὶς διευθύνσεις ἀπὸ ἐπιστημονικὲς κατακτήσεις. Ἀλλὰ κι ἐκεῖνος ἀκόμη ποὺ δὲν εἶναι θεωρητικὸς ἐπιστήμων αἰσθάνεται καὶ ζῆ τὶς ἐπιστημονικὲς συνέπειες. Ὁ τροχὸς εἶναι τὸ σημαντικώτερο δημιούργημα τῆς ἐπιστημονικῆς τεχνολογίας, ποὺ βρίσκεται κοντὰ στὸν ἄνθρωπο. Τὸ θαῦμα τῆς διασπάσεως τοῦ ἀτόμου τῆς ὕλης, τὰ ἀστροναυτικὰ ταξίδια, ἡ τηλεόρασις καὶ τόσα ἄλλα, μᾶς πολιορκοῦν. Ἔστω κι' ἂν βρίσκωνται ἀκόμη μακρυὰ ἀπὸ μερικοὺς τόπους.

Ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς σιγὰ - σιγὰ μὲ δυσκολία προσαρμόζεται στὸ χῶρο τῆς Τεχνολογίας. Ὅμως αὐτὸ δὲν συμβαίνει πάντοτε, γιατὶ προκύπτουν μερικὲς φορὲς ἀπρόοπτα ἀποτελέσματα. Ὅπως ἡ ὑπερβολικὴ χρῆσις ὡρισμένων φαρμάκων, τὰ καυσαέρια, κοινωνικὲς ἀναστατώσεις κ.λ.π. Ὡστόσο προχωροῦμε, ἀνεξάρτητα ἂν σὰν ὀργανισμὸς ὁ ἄνθρωπος ἔχει ὡρισμένα ὅρια ἀντοχῆς καὶ προσαρμογῆς στὶς προόδους τῆς τεχνολογίας. Ὁ μεγάλος Γάλλος βιολόγος Ζὰν Ροστὰν διεκήρυξε ὅτι «ἡ καινούργια Ἰατρικὴ δημιουργεῖ μιὰν ἀνθρωπότητα ἀρρωστημένη. Παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ ἔργο τῆς Ἰατρικῆς εἶναι ἀνθρωπιστικό.

Αὐτὰ τὰ λίγα, ποὺ ἀναφέραμε, ὅσο ἐπαναστατικὰ κι ἂν φαίνωνται, δὲν εἶναι τόσο ὅσο ἐκεῖνα τὰ πειράματα ποὺ ἀθόρυβα πραγματοποιοῦνται στὰ βιολογικὰ ἐργαστήρια. Καὶ τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι τὰ ἐργαστήρια τῆς ζωῆς ἔχουν καταπληκτικὴ ἐπιτυχία: Δημιουργία ἀνθρώπου σὲ δοκιμαστικοὺς σωλῆνες μὲ τὴν ἕνωσι πρωταρχικῶν γενετικῶν κυττάρων τῶν δύο φύλων. Ἕνωσις κυττάρου ἀνθρώπου καὶ ποντικοῦ (ὑβριδιοποίησις τῶν κυττάρων) μὲ ἐπιτυχία. Διατήρησις σπέρματος σὲ πολὺ κάτω τοῦ μηδενὸς θερμοκρασία καὶ πραγματοποίησις τεχνικῆς γονιμοποιήσεως ἔπειτα ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ σπερματοδότου μὲ ἀπόλυτη ἐπιτυχία. Κι ἄλλα ἀκόμη πειράματα ἀποτελοῦν τὴν ἀρχὴ μιᾶς νέας κοινωνίας ἀνθρώπων, ποὺ δὲν θὰ ἔχη σχέσι μὲ καμμιὰ ἀπὸ τὶς προηγούμενες καὶ τὶς σημερινές.

Ἡ βιολογία ρίχνει τὸ σπέρμα μιᾶς κοινωνίας χωρὶς συναισθήματα καὶ χωρὶς ψυχικοὺς δεσμούς. Θὰ ρυθμίζεται ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια ζωῆς. Θὰ εἶναι ἕνας κόσμος ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων, ποὺ ὁ προφήτης τῶν ἐπιστημονικῶν κατακτήσεων Ἰούλιος Βὲρν δὲν μπόρεσε νὰ τὸν φανταστῆ.

Μπροστὰ στὴν θορυβώδη τεχνολογία καὶ στὰ ἀθόρυβα ἐργαστήρια ζωῆς, ποὺ ἀποτελοῦν «σημεῖα» τῆς ἐποχῆς μας, πα-

ραμένουμε κατάπληκτοι κι ἀνίκανοι νὰ ποῦμε «φθάνει πιά». Γιατὶ ἡ θεία περιέργεια νὰ δοῦμε τ' ἀποτελέσματα τῶν συνδυασμῶν τῶν στοιχείων, ποὺ μᾶς δίνει μὲ ἀφθονία ἡ Φύσις, μᾶς σπρώχνει στοὺς δρόμους τοῦ Ἀγνώστου. Βρισκόμαστε πραγματικὰ σὲ μιὰν ἐποχὴ ὀρόσημη. Σὲ μιὰ γενεά, ποὺ πρέπει ν' ἀποφασίση ἂν θὰ διατηρήσουμε τὶς ἀνθρώπινες ἀξίες ποὺ εἴχαμε μέχρι σήμερα ἢ θὰ προχωρήσουμε μὲ τὴν δημιουργία ἑνὸς νέου τύπου ἀνθρώπου, μιᾶς καινούργιας κοινωνίας. Οἱ Τέχνες, τὰ Γράμματα καὶ ἡ Φιλοσοφία δὲν θὰ ἔχουν καμμιὰ σχέσι μὲ τὶς προηγούμενες. Τόσο ὅσο δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε γιὰ τὴν δική μας πνευματικὴ ζωὴ σὲ σχέσι μὲ τὴν ἀρχαία Αἴγυπτο ἢ τὴν Βαβυλῶνα. Γιατὶ ἡ δική μας εἶναι συνέχεια ἐκείνων, ἂν κι ἔχουν περάσει χιλιάδες χρόνια. Τὰ σημεῖα τῆς ἐποχῆς μας εἶναι καθαρά, ἀλλὰ κινοῦνται σ' ἄγνωστους χώρους τοῦ Βιοκόσμου.

Ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ σκύλος

Τοῦ ΠΑΝ. ΠΑΠΑΔΟΥΚΑ

Ἂν δὲν ἔχετε ἀντίρρησι θ' ἀσχοληθοῦμε σήμερα μὲ τὴ ζωοφιλία. Τὸ θέμα σηκωνει πολλὴ συζητησι, ἀπο τὴν ὁποια δὲν θα λειψουν ουτε τα συγκινητικα, ουτε τὰ εὐτραπελα. Το οἰκόσιτο τετραποδο που συγκεντρωνει τὸ μεγαλυτερο μερος τῶν ζωοφιλων αἰσθηματων ειναι το σκυλι. Γυνοητη αὐτη ἡ προτιμησι. Το σκυλι ἀφοσιώνεται, ειναι ὑποδειγμα πίστεως καὶ πειθαρχικωτατο. Ὅ,τι ζηταει ὁ ἀνθρωπος ἀπὸ τον συνάνθρωπο του, ἀλλὰ σπανια το βρισκει. Μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ ὁτι το σκυλὶ ἀποτελεῖ, κατὰ καποιον τροπο, μελος τῆς οἰκογενείας.

Ἡ χώρα ὁπου ἡ ἀγαπη προς τὰ σκυλιὰ ἀποτελεῖ παράδοσι εἶναι ἡ Ἀγγλία. Τόση σημασία ἔχει το σκυλί, ὥστε ὅταν ἡ κυρία σκύλα βρισκεται στὰ πρόθυρα τοῦ τοκετοῦ, ὁ ἐργαζομενος ἀφέντης της, ἢ ἐργαζομένη, δικαιοῦται νὰ λάβη δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν αδεια, γιὰ νὰ τῆς παρασταθῆ. Καὶ ἀκολουθοῦν τα τηλεφωνήματα τῶν συναδελφων:

— Τί ὥρα γέννησε, Πόσα ἔκανε; Πῶς εἶναι στὴν ὑγεία τους, Νὰ σοῦ ζήσουν!

Στὸ σκύλο ὀφείλουμε ν' ἀναγνωρίσουμε και εὐφυία καὶ αἰσθήματα. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἱστορία τοῦ σκυλου που τοῦ εδιναν κομματια κρεας κι ἐκεῖνος τὰ επαιρνε καὶ χανοταν. Τὸν παρακολούθησαν καὶ τον ειδαν που κατέβαινε σ' ἕνα ἐγκαταλειμμενο ὑπογειο. Ἐκεῖ ἦταν αρρωστη μιὰ σκυλίτσα. Σ' αὐτὴν πηγαινε το φαΐ της!

Προ πεντε ἐτῶν ὁλες οἱ ἐφημεριδες τῆς Εὐρώπης εγραψαν γιὰ τὴ συγκινητικὴ ἱστορία ἑνός σκυλου στὴν Ἰταλια. Αὐτὸ τὸ σκυλί, καθε ἀπογευμα, την ἴδια ὥρα, ἔβγαινε στὴν ακρη τῆς πολεως καὶ περίμενε τὸν ἀφεντη του νὰ γυρίση καὶ νὰ τον συνοδεψη ὡς τὸ σπίτι. Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ σκύλου πεθανε. Ἀλλὰ ὁ σκυλος πολὺ καιρὸ ἐξακολουθοῦσε νὰ τον περιμενη στο ἴδιο σημεῖο, ἀπ' ὁπου ἐπεστρεφε μόνος καὶ μελαγχολικος. Καὶ ὁλοι ἔχουμε ἀκούσει γιὰ σκυλιὰ ποὺ ἔμειναν ἀπάνω στὸν ταφο τοῦ κυρίου τους, χωρὶς νὰ δέχωνται τροφὴ ἢ νερο καὶ ἀφησαν ἐκεῖ τὴν τελευταία τους πνοή.

Πρὶν ἀπὸ τὸν πολεμο, στο καφενεῖο τοῦ θερινοῦ θεάτρου «Λαοῦ» — ποὺ τώρα εἶναι κινηματογράφος — ἐρχοταν καθε μέρα ἕνας παλιατζῆς. Πάντα τὸν συνώδευε ὁ σκύλος του — ἦταν ἡ μόνη του συντροφιά. Καὶ

μοῦ ἔλεγε λοιπόν, ὁ σκυλοκτήτωρ ὅτι καθε Κυριακή, ποὺ ἔπρεπε νά πάη νωρίς στο Δημοπρατήριο να ἐκθέση τά πράγματα ποὺ ειχε μαζέψει ὅλη τὴ 6δομάδα, ὁ σκύλος του τον ξυπνοῦσε πρὶν ξημερωση! Ἐνῶ τίς καθημερινές τον ἄφηνε να κοιμᾶται περισσότερο καί.. κοιμόταν κι αὐτός! Πῶς ηξερε ποτε ἦταν Κυριακή, Πῶς μετροῦσε τὶς ἡμερες, Πάντως ὁ σκύλος... ξυπνητήρι δὲν ἐλάθεψε ποτέ!

Αυτὴ ὁμως η ιστορια που θά σᾶς διηγηθῶ τώρα ἐγγίζει τά ὁρια τοῦ ἀπιστεύτου. Μοῦ τὴν εχει πῆ ο ἀείμνηστος φίλος μου Κώστας Καπετανακης, ἀξιωματικός τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Ὅπως ειναι γνωστό, οἱ ναῦτες που ὑπηρετοῦν στο Ναύσταθμο ἔχουν «ἔξοδο» το Σαββατο το ἀπογευμα ὡς τη Δευτερα τὸ πρωί. Το καραβι που τους φερνει στον Πειραιᾶ καὶ τους παραλαμβάνει Δευτέρα πρωὶ ονομάζεται «Εὐκαιρια». Κάποια Δευτερα πρωι λοιπον, τὴν ὡρα τῆς ἐπιβιβασεως, ετυχε στὴν ἀποβαθρα καποιος ἀλητης σκύλος. Τὸν ἐπῆραν μεσα καὶ ὕστερα μαζί τους στὸ Ναυσταθμο. Ὁ σκύλος... ἐνεγράφη ανεπισήμως στη δύναμι. Στὸ Ναύσταθμο περνοῦσε τὶς ἡμερες του καὶ οἱ ναῦτες τον ἐτάιζαν. Ἀλλά ὄχι ὅλες τὶς ἡμερες. Μόνο τὶς ἔξη, η μᾶλλον τίς πεντέμιση. Το Σάββατο τὸ ἀπόγευμα, πηδοῦσε κι αὐτὸς στὴν «Εὐκαιρία», ἀποβιβαζόταν στὸν Πειραιᾶ, χανόταν ὅλο τὸ Σαββατοκύριακο και πρωὶ πρωὶ τὴ Δευτέρα, πρῶτος και καλύτερος στὴν ἀποβαθρα για τὴν ἐπιστροφὴ στή... βάσι του! Ἀπελάμβανε κι αὐτὸς την ἀδειά του! Κανένας δὲν εμαθε ποῦ ἐπήγαινε και ποῦ ἐγύριζε. Ἴσως ειχε τίς γνωριμιες του! Ἀλλά ὑποδειγματικος στην πειθαρχία του!

Καὶ μιά που μιλᾶμε γιά Σαλαμῖνα, δεν θά ξεχασουμε βεβαια τὸ σκύλο τοῦ Ξανθίππου, τοῦ πατερα τοῦ ἀρχαίου Περικλῆ. Ὅταν οἱ Περσες εἰσεβαλαν στὴν Ἀττική, οἱ Ἀθηναῖοι κατεφυγαν στη Σαλαμινα. Ὁ Ξανθιππος στη φασαρία τῆς ἐπιβιβάσεως, εἶχε ξεχασει το σκύλο του. Κι' αυτος ἐβουτηξε στη θαλασσα και ἀκολουθησε κολυμπωντας το πλοῖο, ως το νησι! Και οἱ Ἀθηναιοι για νά τιμησουν αὐτὴ την πρᾶξι ἀφοσιωσεως, τοῦ εστησαν ἄγαλμα.

Χιλιαδες ἱστοριες σχετικες μὲ σκυλιά ὑπαρχουν. Καὶ ἐξηγοῦν την ἀγάπη προς αὐτο το πιστὸ τετραποδο, ἀγαπη που σε μερικους ζωόφιλους φθανει καὶ τα ορια τῆς μανίας. Ἄνθρωποι που ἀγαποῦν περισσοτερο το σκυλί τους ἀπο τους συνανθρώπους των. Σ' αὐτη την περιπτωσι ὅμως ἄς διερωτηθοῦμε μήπως αὐτοὶ οἱ ανθρωποι ἐκακοπαθησαν τόσο ἀπὸ τους συνανθρώπους των, ὡστε ὅλη τους τὴ στοργη τὴ δαπανοῦν στὸ σκυλί τους.

ΠΑΝ. ΠΑΠΑΔΟΥΚΑΣ

(Ἀκρόπολις 26.9.71)

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σημειώσεις ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

«Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισναμοῦρτι»

Ἐπιλογὴ ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Οἱ σκεπτόμενοι — ἰδίως οἱ ἀνήσυχοι — ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς μας ἑλκύονται βαθμηδὸν ζωηρότερα ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Κρισναμοῦρτι, ἂν καὶ ὁ ἀσκητικὸς Ἰνδὸς φιλόσοφος ἀποκρούει κάθε ἔννοια προσωπικῆς διδασκαλίας ἢ αὐθεντίας. Ἀπὸ τὸ 1929, ὅταν διέλυσε τὸ ἐξ 100.000 μελῶν «Τάγμα τοῦ Ἀστέρος ἐν τῇ Ἀνατολῇ» ποὺ τὸν ἐπίστευαν ὡς τὸν ἐνσαρκωμένο νέο «Μεγάλο Ἐκπαιδευτὴ τῆς Ἀνθρωπότητος», σύμφωνα μὲ τὶς εξαγγελίες τῶν τότε ἡγετῶν τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, δὲν ἔπαψε νὰ κηρύττῃ ὅτι «ἡ Ἀλήθεια εἶναι μία Χώρα χωρὶς Ἀτραπὸ» καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὴν πλησιάσῃ διὰ μέσου οἱασδήποτε ὠργανωμένης δοξασίας. Βέβαια, ὑπάρχει ὁ ὀργανισμὸς «Γραπτὰ Κρισναμοῦρτι», ἀλλὰ εἶναι μόνον ἕνας μηχανισμὸς ἐκδόσεως καὶ κυκλοφορίας τῶν ἔργων του· ὑπάρχουν ἐπίσης «Ἱδρύματα Κρισναμοῦρτι» στὴν Ἰνδία, τὴν Ἀγγλία καὶ τὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες Ἀμερικῆς, ὅπως ὑπάρχουν καὶ «Σχολεῖα Κρισναμοῦρτι» στὴν Ἀγγλία καὶ τὴν Ἰνδία, ὅπου διδάσκεται ἡ φιλοσοφία του, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ «Διδάσκαλος» ἀποποιεῖται τὸν τίτλο καὶ δὲν παύει νὰ τονίζῃ ὅτι ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ἕνας ἄνθρωπος θεωρήσῃ κάποιον ἄλλον ὡς διδάσκαλό του ἔχει χάσει τὴν ἐλευθερία του, ἄρα καὶ κάθε δυνατότητα προσεγγίσεως τῆς Ἀλήθειας. Πρέπει, λέγει, ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποδυθῇ ὅσα ἔχουν ἀπὸ αἰῶνες διαμορφώσει τὸν ἑαυτό του, νὰ ἀδειάσῃ τελείως, νὰ μείνῃ ἤρεμος καὶ νὰ ἐρευνήσῃ τὸν ἀληθινό, τὸν ἐσώτερο ἑαυτό του, λυτρωμένος ἀπὸ κάθε ἐπίδρασι. Τότε μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίσῃ τὴν εὐτυχία. Μόνος του. Ἐὰν ἐπιθυμῇ, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ μεγάλο πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, μιὰ ἐξασφάλισι στὸν ἴσκιο μιᾶς αὐθεντίας, μιὰ καθοδήγησι, μιὰ ὑπαγόρευσι ποὺ θὰ ἀπήλλασσε τὸν ἴδιο ἀπὸ τὸν μόχθο, ματαιοπονεῖ. «Δὲν σᾶς φέρνω — λέγει — καμμία παρηγορία. Δὲν σᾶς λέγω τί θὰ κάμετε ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ καὶ ἀπὸ ἡμέρα σὲ ἡμέ-

ρα. Δὲν ἐνεργῶ ὡς «γκουροὺ» καὶ δὲν σᾶς ζητῶ τίποτε, οὔτε τὴν ἀφοσίωσί σας, οὔτε τὶς κολακεῖες σας, οὔτε τὶς ὕβρεις σας, οὔτε τοὺς θεούς σας, ἀπολύτως τίποτε. Σᾶς λέγω: Ἰδοὺ ἕνα γεγονός. Τὸ δέχεσθε ἢ τὸ ἀπορρίπτετε. Γνωρίζω ὅτι θὰ τὸ ἀπορρίψουν οἱ πλεῖστοι, διότι δὲν προσφέρει τέρψι. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ὠθήσω ἢ νὰ πιέσω πρὸς ἀποδοχὴν μιᾶς εἰδικῆς μορφῆς σκέψεως. Ἕνα σκοπὸ ἔχω: Νὰ κάμω τὸν ἄνθρωπο ἐλεύθερο, νὰ τὸν βοηθήσω νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ ὅλους τοὺς περιορισμούς. Πρὸς τοῦτο ἐκθέτω ἁπλῶς μερικὲς ἰδέες ποὺ ἀποτελοῦν γιὰ μένα τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ἐκπλήρωσι τῆς ζωῆς».

Φαίνεται ὅτι αὐτὸ τὸ κήρυγμα τῆς ἀρνήσεως κάθε ἐπιδράσεως, κάθε ἐπιρροῆς, κάθε ὑπαγορεύσεως, παντὸς περιορισμοῦ, συγκινεῖ σήμερα ὁλοένα καὶ περισσότερους ἀνθρώπους, μάλιστα νέους στὴν ἡλικία, μέσα στὴν βαθειὰ ἠθικὴ κρίσι τοῦ κόσμου. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὰ βιβλία τοῦ Κρισναμοῦρτι, οἱ δίσκοι καὶ οἱ μαγνητοταινίες τῶν ὁμιλιῶν του πωλοῦνται μαζικά, ἐκδίδονται καὶ βιβλία τρίτων γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὴν διδασκαλία του. Ἤδη, στὴ Γαλλία, κυκλοφοροῦν τέσσαρα βιβλία: τοῦ Ρόμπερτ Λίνσεν «Ὁ Κρισναμοῦρτι, ψυχολόγος τῆς Νέας Ἐποχῆς», τῆς Ὑβὸν Ἀσσὰρ «Τὸ λεκτικὸ τοῦ Κρισναμοῦρτι», τοῦ Ρενὲ Φουὲρ «Κρισναμοῦρτι ἢ ἡ ἐπανάστασις τοῦ ἀληθοῦς» καί, σὲ μετάφρασι, τοῦ Βιμάλα Τακὰρ «Ἕνα αἰώνιο ταξίδι». Ἀνάλογη εἶναι ἡ ἀκμὴ τῆς Κρισναμουρτικῆς φιλολογίας στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα.

Τώρα, ἡ Ἑλληνικὴ Κρισναμουρτικὴ φιλολογία πλουτίζεται μὲ ἕνα νέο βιβλίο τοῦ Κωστῆ Μελισσαροπούλου: «Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισναμοῦρτι».

Ἔπειτα ἀπὸ ἕνα ἐνημερωτικὸ σημείωμα γιὰ τὸν Κρισναμοῦρτι, ἀκολουθεῖ ἀνθολογία ἀποσπασμάτων ἀπὸ βιβλία καὶ ὁμιλίες του, ποὺ καλύπτουν τέσσαρες δεκαετίες. Τὰ περισσότερα κείμενα εἶναι σήμερα δυσεύρετα. Πλὴν τούτου, ἡ ἀνθολόγησις ἔχει γίνει συστηματικά, μέσα σ' αὐτὸ τὸ διάστημα τῶν 40 ἐτῶν — «ἔργο ζωῆς καὶ ὁδηγὸς ζωῆς», ὅπως λέγει ὁ Κ. Μελισσαρόπουλος, ποὺ εἶναι γνωστὸν ὅτι ἔχει ἀκολουθήσει τὸν Ἰνδὸ φιλόσοφο ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ ποὺ ἦλθε στὴν Ἑλλάδα, τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1930, μὲ προσοχὴ καὶ ἐκτίμησι.

Ἀπὸ τὴν ἄποψι αὐτή, ἡ νέα ἐργασία τοῦ ἀκούραστου συγγραφέως ἀποτελεῖ πολύτιμη προσφορὰ στοὺς στοχαζόμενους ἀνθρώπους τῆς χώρας μας.

ΧΡ. ΣΩΚ. ΣΟΛΟΜΩΝΙΔΗ: «Ὁ Σμύρνης Χρυσόστομος»

Ὁ πολυγραφώτατος συγγραφεὺς ἔδωσε μὲ τὸ δίτομον ἔργον του τὴν πλέον ἀναλυτικὴν βιογραφίαν τοῦ ἐθνομάρτυρος Μητροπολίτου, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐποχῆς του, ὅπου παρακολουθεῖται κάθε παρουσία του καὶ

κάθε ἐκδήλωσίς του, θρησκευτική, κοινωνική, ἐθνική. Ἡ τεκμηρίωσις, σὲ κείμενα καὶ φωτογραφίες, εἶναι πλούσια.

ΠΑΥΛΟΥ ΦΑΩΡΟΥ : «Ἑλληνικοὶ Δρόμοι—Ταξίδια»

Ὁ συγγραφεὺς ὁδηγεῖ τὸν ἀναγνώστη στὴ Μάνη, τὰ Ἰωάννινα, τὰ Μετέωρα, τὴ Ναύπακτο, τὴν Πάρνηθα καὶ σὲ νησιὰ τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Αἰγαίου. Καὶ τοῦ προσφέρει μία ἑλκυστικὴ σύνθεσι περιηγήσεως, ἱστορίας, φυσιολατρείας καὶ στοχασμοῦ.

Ἀπομένει ἕνα κατακάλαγμα πίκρας: Γιὰ τὸν ἐμπρηστὴ τοῦ δάσους («ὑπάρχει πολὺς βοῦρκος μέσα στὸν ἄνθρωπο»). Γιὰ τὸν κυνηγὸ («ἀπορεῖς πῶς ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ τοὺς κάνει καρδιὰ ν' ἀδειάζουν τὰ σκάγια τους ἐπάνω σὲ πλάσματα τοῦ Θεοῦ»). Γιὰ τὸν Ἕλληνα, γενικὰ («Ἐνδοσκόπηση; Ὤχ, ἀδερφέ! Αὐτὸς θέλει νὰ ξεγελάση τὸν χρόνο μὲ τὴν τράπουλα ἢ ἀκούοντας ἕνα ἐλαφρὸ τραγούδι». Ἰδίως τὰ «ἀπαίσια» μπουζουκοτράγουδα).

Πίκρα καὶ γιὰ τὸ κατάντημα τῆς γλώσσας. Ἀντιδρᾶ ψυχολογικὰ ὅταν συναντᾶ ξενικὲς λέξεις — εἰσβολεῖς ἄνευ ἀντιστάσεως καὶ ἄνευ ἐπιμελείας: Φέρρυ-μπώτ, πλάζ, σινεμά, φεστιβάλ, ἀγκαζὲ κλπ. Φοβοῦμαι, ὅμως, ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ἔρριψε τὶς γλωσσικές του σκέψεις στὸ χαρτὶ δίχως ἀρκετὴν ἐπιμέλεια. Ἐνῶ δὲν τοῦ ἀρέσει τὸ «ὀχηματαγωγὸν» ὡς σχολαστικό, προτείνει τὸ «πορθμεῖο» (πού δὲν εἶναι κυριολεκτικό, διότι δὲν εἶναι, βέβαια, πορθμὸς π.χ. τὸ διάστημα μεταξὺ Πατρῶν καὶ Ἀγκῶνος ἢ Βενετίας) ἢ τὸ «πέραμα» (ποὺ ὁ λαὸς τὸ χρησιμοποιεῖ γιὰ σύντομα περάσματα, σχεδὸν ἀντικρυνά). Ἐ ἄλλου παρατηρεῖται κάποια ἀντιφατικότης στὶς παρατηρήσεις του γιὰ τὴν καθαρεύουσα. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος (σελ. 37) τὴν κατηγορεῖ ὅτι «καταφέρνει νὰ ἀπομακρύνη τὸν λαὸ ἀπὸ τὶς ζωντανὲς γλωσσικὲς πηγὲς» καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο (σελ. 57) δέχεται ὅτι «Οἱ καθαρευουσιάνοι δὲν ἀποβαρβάρωναν τουλάχιστο τὴ γλῶσσα». Διαπιστώνει, ἐπίσης, ὅτι «ἡ μετάβαση ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα στὴν πρακτικὴ ζωὴ ἔμεινε ἀφρούρητη, δίχως ὁδηγητές». Ἐὰν ἐννοῆ ὅτι οἱ δημοτικισταὶ δὲν φροντίζουν ἢ δὲν καταφέρνουν νὰ γίνουν λεξιπλάσται γιὰ τὴν ἀντικατάστασι τῶν «μὴ ζωντανῶν» λέξεων τῆς καθαρευούσης ἢ τὴν ὑποκατάστασι τῶν ξενικῶν, ἔχει δίκιο. Ὑπάρχει πλήρης ἀδιαφορία, ἀπὸ παρεξήγησι τοῦ χρέους τοῦ λογοτέχνου. Ἀλλά, ἐὰν ἐννοῆ ὅτι ἡ πρακτικὴ ζωὴ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποξενωθῆ ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα, ἔχει λάθος. Διότι, ὅπως ἀπεδείχθη μὲ πλῆθος περιπτώσεων, ἡ καθαρεύουσα δὲν εἶναι, ἁπλῶς, μία ζωντανὴ γλῶσσα, μὰ καὶ γόνιμη. Σ' αὐτὴν καταφεύγουν ξένοι γλωσσολόγοι γιὰ ν' ἀποδώσουν νέα ἀντικείμενα καὶ νέες ἔννοιες — νὰ ἕνα ἀξιόλογο ἀν-

τάλλαγμα γιὰ τὴν πραγματικὰ ἀντιαισθητικὴ εἰσβολὴ ξένων ὅρων στὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἕνα μονάχα παράδειγμα ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ χώρα μας: ἡ τηλεόρασις. Μιὰ σύνθετη λέξις, ἀρχαιοκαθαρευουσιάνικη, ὅμως πόσο ζωντανὴ καὶ στὰ χείλη παντὸς Ἕλληνος! Ὥστε, μηδὲν ἄγαν.

ΝΟΤΗ Κ. ΡΥΣΣΙΑΝΟΥ : «Φιδοῦσα: Τὸ Ἔπος τοῦ Ἁμαρτωλοῦ».

«Ἔπος τοῦ ἁμαρτωλοῦ» ὑποτιτλοφορεῖ τὸ ἔργον του ὁ ποιητής. Ἁμαρτωλὸς εἶναι ὁ «Χωματένιος Βασιληᾶς», ὁ Ἄνθρωπος, κατακτητὴς καὶ κυρίαρχος στὴ συμβολικὴ Φιδούσα, τὴν Γῆ, ἔπειτα ἀπὸ τὸ διώξιμό του ἀπὸ τὸν Παράδεισο.

Ὀνοματίζοντας τὴ Γῆ «Φιδούσα», ὁ ποιητὴς ἔρχεται νὰ θυμίση τὸν πανάρχαιο καὶ βαθὺ συμβολισμὸ τοῦ φιδιοῦ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡς πρωταρχικῆς μορφῆς ζωῆς (στὸ αἰγυπτιακὸ «Βιβλίο τῶν Νεκρῶν», τὸν Ρᾶ ὑποδέχονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ποταμοῦ Νοὺν πρῶτα τὰ φίδια), ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς ἐνσαρκώσεως τῆς δυναμικῆς τῆς ζωῆς καὶ τῆς φιλοσοφικῆς ἐρευνητικῆς. Οἱ Ἰνδοὶ θεωροῦν τὸν Ὄφι φύλακα τῆς ἀνοίξεως τῆς ζωῆς καὶ ἡ Μπλαβάτσκυ, πίσω ἀπὸ τοὺς μύθους τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας, τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Μήδειας, τοῦ Ἡρακλῆ καὶ τῆς Ὀμφάλης, βλέπει τὴν Ὕλη νὰ γοητεύη τὴν Ἰσχύ, ἄρα ὁ Ὄφις εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἐξελικτικῆς διαδικασίας τῆς δημιουργίας. Φιδούσα λοιπὸν εἶναι τὸ πεδίον αὐτῆς τῆς διαδικασίας, ὁ γήϊνος φυσικὸς κόσμος, στὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀποδυθῆ σὲ σκληροὺς ἀγῶνες ἐπιβολῆς.

Θὰ παρακολουθήσωμε τὴν ἐποποιία τοῦ Ἀνθρώπου βῆμα πρὸς βῆμα, ἀπὸ τότε ποὺ δὲν ἦταν παρὰ ἕνα «πήλινο μωρὸ» μέχρι τότε ποὺ ἀπέκτησε τὴν ὀρθία στάσι, στοὺς ἀγῶνες του ἐναντίον τῆς Παγωνιᾶς καὶ τῆς Πείνας, ἐναντίον τῶν καιρικῶν στοιχείων, ἐναντίον τῶν θηρίων καί, τέλος, ἐναντίον τῶν πιὸ φοβερῶν, τῶν μέσα του ἐνστίκτων, ποὺ τὰ προσωποποιοῦν σὰν δράκοι καὶ δράκαινες ὁ Πόθος καὶ τὸ Πάθος, ἡ Δύναμη, ἡ Δόξα, ἡ Ἔχθρα, τὸ Μῖσος καὶ οἱ τόσες ἄλλες Ἀρχόντισσες τῆς Γῆς.

Ἡ ἀνθρώπινη πορεία εἶναι ἀνοδική. Καὶ ἐκφράζεται σ' ὅλη τὴν ἔκτασι ἀπὸ τὴν ἱκανοποίησι τῶν στοιχειωδῶν φυσικῶν ἀναγκῶν ἕως τὴν ὑψηλότερη ψυχικὴ ἀνάτασι. Ἕνα δεῖγμα ἀπὸ τὸ δεύτερο κεφάλαιο τοῦ ἔργου εἶναι χαρακτηριστικό:

Νίκησα τη Φωτιά!
Τῆς ἔκοψα τά δάκτυλα,
μ' ἕνα σπαθί νερένιο!
Ξερρίζωσα τά δένδρα,
πού πάνω τους σκαρφάλωνε
γιά νά μέ πολεμήσει!...
Δέν ἄφησα οὔτε ρίζα,
νά στηριχτεῖ ἡ πατοῦσα της!...
Κυνήγι στό κυνήγι,
τήν ἔκλεισα σέ μιά σπηλιά!
Ἐκεῖ τήν ἐδάμασα!...
Ἡμερωμένο στοιχειό, τή γύμνασα

νά μέ προστατεύει..
Τή δίδαξα ν' ἀνεβαίνει
σ' ἕναν ιερό τρίποδο
καί να προσευχεται
γιά τό καλό μου!

Ὁ «Χωματένιος Βασιληᾶς» θὰ συνεχίση τὴν ἐποποιΐα του. Θὰ τοῦ παρασταθοῦν ἡ Τύψη, ἡ Φαντασία, ἡ Ποίησις, ἡ Μουσική, ἡ Εὐαισθησία, ἡ Αἰσιοδοξία, ὁ Χορός, τὸ Ὄνειρο, ἡ Νοσταλγία, ἡ Ὀνειροπόληση, ἡ θεία Μέθη... Θὰ περάση ἀπὸ τὴν παρέλασι τῶν θεοτήτων, θὰ φθάση στὸν Ἰησοῦ, θὰ τὸν συνεπάρη τὸ κήρυγμα τῆς Ἀγάπης καὶ ἡ ὑπόσχεσις τῆς ἐπιστροφῆς σὲ κάποια ἀρχαία πατρίδα, ἀλλὰ καὶ θὰ τιναχτῆ στὸ Διάστημα, νὰ στήση στὸ Σύμπαν τὸν «Χωματένιο Βασιληᾶ» θριαμβευτὴ καὶ — ἴσως — κατακτητὴ τῶν ἄρρητων μυστηρίων...

Ὡστόσο, ὁ ἄνθρωπος ἀναπολεῖ καὶ φιλοσοφεῖ:

Μακρυά,
στά βάθη τῶν ετῶν,
μακρυά,
στά βαθη τῆς Φιδουσας,
ἡ πανορχαια Σπηλια,
μέ θυμāτοι!..
Είναι η σπηλια μου!
Είδε τό πιό πρωτόγονο μητρικό χα (δι!
Ἄκουσε
τίς ἁπλοικώτερες προσευχές!
Φύλαξε
τήν ἀκριβώτερη φωτιά!.
Κρατεῖ, ἀκόμα, κρυμμένα
τά κόκκαλο πού περίσσεψαν
ἀπό τό τελευταῖο δεῖπνο
τοῦ Προγόνου...
Είναι ἡ σπηλιά μου!..
Τώρα ας την ξέχασα!..
Ἀμέριμνος ἄς σπέρνω
γαλήνη στό χωράφι μου!..
Λευκά σπιτάκια τήν εχουνε γιαγιά!..
Ἡρωϊκή, παιδική περιέργεια
τήν καλημερίζει τίς Κυριακές!
Ἐκεῖ μέσα, φύλαξε ὁ Θρῦλος
τά μυστικά του!..

ΘΑΝΑΣΗΣ ΤΣΑΚΙΡΙΔΗΣ :
«Δισυμμετρία». Ἡράκλειο '71.

Ὁλόκληρος ὁ κόσμος εἶναι μία δισυμμετρία, μὲ τὴν ἀνταγωνιστικότητα τῶν ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια φυσικῶν δυνάμεων καὶ τῶν σύγχρονων κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων. Μία δισυμμετρία καὶ μία ἔνταξις, ἐκεῖθεν ἢ ἐντεῦθεν τοῦ χαρακώματος.

Ὁ ποιητὴς σπεύδει ἀπὸ τὸ πρῶτο τῆς Συλλογῆς ποίημα, τὴν «Ἐξομολόγηση», νὰ τοποθετηθῆ:

Ἀγαπῶ τή ζωή
Γνωρίζω τήν πορεία της στό θάνατο
Καί πιστεύω στό ὄρθιο
Στό σωστό φθάσιμο σ' αὐτόν

Ἀγαπῶ τή ζωή
Δίχως πολέμους
Μιση
Πείνα
Ἄσκοπη φθορά

Πιστεύω στόν ἄνθρωπο
Ἀγαπῶ τόν ἄνθρωπο
Τήν πορεία του
Τό ἄγχος του
Τίς πληγές του

Τίς ξεγδέρνω
Νά γιατρευτοῦν.
Ἀπαισιοδοξία τοῦ σήμερα
Αἰσιοδοξία τοῦ αὔριο.

Πραγματικά, ὁ ποιητὴς προσπαθεῖ νὰ γδάρη, ν' ἀναξέση τὶς πληγές, γιὰ νὰ τὶς μεταφέρη βαθειὰ στὴ συνείδησι. Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος; Δειλός, ἀνίκανος, ξεπερασμένος. Βηματίζει στοὺς «χιλιοπατημένους» δρόμους, ἐχθρὸς τῆς πρωτοτυπίας, τῆς ἀτομικότητος, ἀγελαῖος, ἀπατεὼν τοῦ ἑαυτοῦ του, καθὼς ὑποτάσσεται σὲ σχήματα «προκατασκευασμένα» ἀπὸ ἄλλους, κενὸς ἐσωτερικά, ἀγχώδης, ἕνας συνδυασμὸς ἀετοῦ καὶ σαύρας...

Θὰ ἔπρεπε ὁ ἄνθρωπος ν' ἀποδεσμευθῆ — ἀλλὰ δεσμοφύλακας εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός του. Θὰ ἔπρεπε νὰ λυτρωθῆ καὶ ν' ἀναστηθῆ σὲ μία νέα ὕπαρξι. Τὸ «Ἐμεῖς» εἶναι ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ποιήματα τῆς Συλλογῆς:

Δολοφονήσαμε τὸν ἑαυτό μας
Στὸ χῶρο τῆς καρδιᾶς
Σὲ χρόνο ἀνύποπτο
Σὲ καιρὸ ἀνυπολόγιστο

Κι ἐκεῖνος
Δὲν μᾶς συγχώρησε ποτέ
Μᾶς χάρισε τὴ στάχτη
Καὶ τὴν ἀλήθεια

Ποιὸς θὰ μαζέψει τὰ ἀποκαΐδια
Καὶ ποιὸς θὰ περισώσει τὸ συντρίμ-
(μια
Ἐκτὸς ἀπὸ μᾶς;

Βιδωμένοι στὰ ὑπολείμματα
Ἐξαντλημένοι στὴν περισυλλογή
Καταναλωμένοι στὴν προσπάθεια
Με τὸν πόθο μεταμορφωμένο σε πό-
(θος νὰ ὀργώνει τὰ λείψανα
Ψάχνουμε - Ἱκετεύομε - Βλαστη-
(μοῦμε

Ποιὸς θὰ λυπηθῆ τὸν ἑαυτό μας
Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ δολοφόνο;
Καὶ ποιὸς ἄλλος ἔξω ἀπὸ μᾶς δικα-
(στής
Θὰ ἐκβιάσει τὴν ἀνάσταση!

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: «Οὐρανοδρόμοι Στοχασμοί».

Ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα μέρος (τὸ τελευταῖο) τῆς Συλλογῆς, ποὺ ἀναφέρεται στὴν στοργὴ καὶ πλατύτερα στὸ μεγαλεῖο τῆς Μητέρας, σχεδὸν ὅλα τὰ ἄλλα ποιήματα εἶναι ἐνορχηστρωμένα σ' ἕνα κήρυγμα ἀγάπης — εἰς πεῖσμα τῶν δυνάμεων τοῦ Κακοῦ, ποὺ σκοτεινιάζουν τὸν κόσμο — καὶ αἰσιοδοξίας, ἔστω καὶ μέσα στὴν ἐγκόσμια ζούγκλα. Στὸ «Ἔλεος καὶ Λύτρωση» ἀρχίζει ἔτσι:

Ἄνθρωπε μὲ τὶς μεγάλες ἰδέες,
στάσου στὴν πιὸ ψηλὴ κορφὴ γρα-
(νιτένιος
Ἂν σήμερα σοῦ καταρρακώνουν τὶς
(λιόχαρες μέρες,
αὔριο σίγουρα, ἕνα χαμόγελο θὰ σὲ
(δυναμώσει
γιὰ τὴν καινούργια πορεία

Τὸ ἴδιο κήρυγμα καὶ στὴν «Ἀπάντηση στὴν ἀνθρώπινη παγωνιά». Μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίζης ἕνα τοπίο πένθιμο — γε-

μᾶτο θάνατο, ἐρείπια, παγωνιά· ἀλλὰ ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς μπορεῖ νὰ τὰ ὑπερνικήση ὅλα.

Στὸ κουφαρι σου μεσα εἰναι παντα
(αναμμενο
τὸ λυχνόρι τῆς πιστης
Καὶ σὺ μόνο μπορεῖς νά τοῦ στερ-
(γιωνεις τὴ φλογα!
Κι ἂν πολλές φαρές τὴν κανεις να
(τρεμοσβύνει, προφτασε
καὶ χαμογελασε στὰ σκοταδια
καὶ τοτε θὰ νιώσεις πως κατηφορι-
(ζεις
γεμᾶτος λαμπραδα, παιανιζοντας με
(το φῶς τῆς αγαπης

Ἐπίσης στὸ «Ξεχείλισμα καὶ Ἀναρώτηση» ἀκούγεται ἡ ἴδια συμφωνία τῆς πίστεως:

Τί κι αν οι μερες κυλᾶνε βουρκωμε-
(νες
η λαμπραδα της πιστης μενει στο
(θρονο της
και πορφυριζει απο αισιοδοξια!

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΜΟΥΝΤΕΣ: «Ἡ ἀντοχὴ τῶν ὑλικῶν».

Ἡ ποιητικὴ αὐτὴ Συλλογὴ διαποτίζεται ἀπὸ μιὰ βαθειὰ θρησκευτικότητα. Συχνὰ γίνεται ἀναφορὰ ἢ μνεία Κεφαλαίων τῶν Εὐαγγελίων καὶ ἀποδίδεται ἡ μοναστικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ Ἄθω, ὅπου, ἄλλως τε, γράφηκε τὸ πλεῖστο τῶν ποιημάτων. Ὁ ποιητὴς θέλει νὰ εἶναι ἡ φωνή του «μιὰ πρόγευση ἀπὸ τὸ ποτήρι τῆς Παντοδυναμίας», ἕνας χυμὸς «ποὺ διασχίζει τὸ βάθος τῆς ρίζας», μιὰ φωνὴ διόλου κολακευτική. Φυσικά, καὶ δυσνόητη. Κυρίως, ὅμως, ἀπαιτητική, γιὰ μιὰ χριστιανικὴ βιονομία. Νά ἕνα παράδειγμα ἀπὸ τὸ ποίημα «Ἕνα ἄλλο θέμα», ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸ Κεφάλαιο τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου, εἰδικὰ γιὰ τὸν ἔλεγχο τοῦ Κυρίου, ὅταν ἔλθῃ «ἐν τῇ δόξῃ του», ἀναφορικὰ μὲ τοὺς πιστοὺς ποὺ τὸν περιφρόνησαν καὶ ἀδιαφόρησαν, ἔχοντα τὴν μορφὴ τοῦ ἀσθενοῦς, τοῦ φυλακισμένου, τοῦ πεινασμένου καὶ διψασμένου:

Η ψυχη φωναζει διψῶ, πεινῶ, κρυω-
(νω. Τι να τα καμει
λοιπὸν τα εμπλαστρα; Ζυγῶστε κα-
(ποια χαράματα
στοργικα, βάλτε τα γυαλια στα μυω-
(πικο σας ματια,
μπῆτε στὰ σπιτακια με τοὺς τοιχους
(απο γκαζοτενεκε
κι αγαπησετε την ομολογια τῶν φο
(νιαδων
Το μιλημα σας ας περασει τα καγ-
(κελα τῆς φυλακης
Μᾶς γνεφουν διστακτικα γυναῖκες
(και γεροντες
Μᾶς ξεχασαν γιατι πρῶτοι ἐμεῖς
(τοὺς ξεχάσαμε
Μετατοπισετε σὲ χῶρο τὴν ερευνα
Καμετε ανακωχὴ μὲ τὶς καρτέλες
(καὶ τὶς βιβλιογραφιες
Χρειάζονται γελωτοποιοὶ γιὰ τὰ παι-
(διά, μιὰ τροχιὰ
ξενη απο το βῆμα τοῦ δισταγμοῦ
(Πατῆστε
τὸ κουμπι τῆς καρδιᾶς ν᾿ αναβλύσει
(η εκπληξη τῶν φλεβῶν
Οι δεκα λεπροι μᾶς φωνάζουν πισω
(ἀπὸ τοὺς θάμνους

«Εἴμαστε — λέγει — ἡ σάρκινη πόρτα ποὺ μπαίνει στὸν κόσμο μας ὁ Θεός». Ἀλλά, τόσο λίγο ἔχομε συναίσθησι αὐτῆς

τῆς θείας ὑποστάσεως, ὥστε «τὰ καθημερινὰ καθέκαστα εἶναι ἕνας πολτός». Μὲ ἀηδία περιγράφει τὴν καθημερινοτητα, τὴν συμβατικότητα, τὴν ὑποκρισία, ἀκόμη καὶ τὴν ὑποδούλωσι τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἔχει ξεχάσει τὸν στοχασμό. «Δὲν προφθαίνομε νὰ ράψωμε στολὴ γιὰ τὴν ψυχή μας κι ἔτσι τὴν ἀγοράζομε πάντοτε ἀπὸ τὰ ἑτοιματζήδικα». Δὲν εἶναι ἄλλα ἀπὸ τὰ δόγματα. Ὡστόσο, «ὁ μέρμηγκας ἐπιμένει νὰ διδάσκη εἰρωνικὰ μὲς στὸν ἀκρεῖο χῶρο τοῦ Θεοῦ». Ὅμως, «ἡ ψυχὴ εἶναι ἕνα ἄδειο γήπεδο».

Ἀναζητεῖ γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἕνα κομμάτι, ἔστω, «ψωμὶ ἀπὸ ὄνειρο». Μιὰ ἀνάταση. Μιὰ ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἐσωτερικό του ἑαυτό, μὲ τὴν θειότητα. «Πότε — ἐρωτᾶ — θὰ ἰδοῦν (οἱ ἄνθρωποι) τὸ χελιδόνι νὰ διαγράφη μιὰ λεπτομερειακὴ διήγησι γιὰ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ;»

Ἰδιαίτερα δυνατὸ εἶναι τὸ ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸ κδ΄ Κεφάλαιο τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου (μὲ τὴν ἀφήγησι τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου) ποίημα «Τὰ ὀθόνια κείμενα»:

Κάποτε κάποιοι είχαν δεῖ τον Ταφο (αδειανο
τά σαβανα άχρηστα και πεταμενα
Δοξαστηκαν τα κινητρα τῆς αγαπης
διασταυρωνοντας το μυστηριο με (τον καημό

Ο φασκιωμενος νεκρος αηκώθηκε (χαραματα
χωρις αιματα, χωρις σπουδη χωρις (τόν ἐπενδύτη τοῦ κορμιοῦ

κι εγινε μιὰ ουρανια εἰκόνα τῆς Πα- (ρηγοριᾶς
Ποιας θὰ βρεθῆ τώρα νὰ ταὺς πῆ (πως αν βιάσουν
λιγο τον ουρανο, αν ανοιξουν τη (διάσταση τῶν δακρύων
μπορεῖ εκεινη η παλιὰ εἰκόνα ν' α- (ναστηλωθῆ,

Τοτε η Παναγια που καθεται ερημη (στὰ σκινα
ισως σταματησει να κλαιει

ΑΙΜΙΛΙΑ ΙΒΟΥ: «Χοές».

Πρώτη παρουσίασις τῆς νέας ποιητρίας στὸν χῶρο τῆς μεταφυσικῆς φιλοσοφίας. Κύρια θέματα τὰ πανάρχαια καὶ αἰώνια μεγάλα ἐρωτήματα. Ἀλλὰ ἡ ποιήτρια φαίνεται ἤδη τοποθετημένη. Δὲν ἔχει παρὰ νὰ μεταγράψη ποιητικὰ τὴν ἀποκρυφιστική της μυσταγωγικη.

Πρωταρχικη πηγὴ Ζωῆς ιερη Μα- (νασα,
ἡ μυστικη αισθηση μου ακουει με κα- (τανυξη
το περασμα σου ως τα τρισβαθα της
(« Εξομολογηση»)

Ερχομαστε απο μακρυα,
Λαμπαδες τραγικες διαιωνιζουσες
με της αναλωσης τὰ δακρυα
την ακατασχετη ενος αστεριοῦ φω- (τια

. . . .

Πρωτη μας πατριδα μαννα η φωτια
Ανελεητο σπλαχνο!
Η ανεμόσκαλα τῶν χιλιετηριδων
μᾶς ανεβασε τον πολεμο ψηλα
Κάτω ἀπο τα ποδια μας πυρκαϊες
πυρπολούμενων φωνές

Καὶ πάνω ἀπὸ τῆς αγωνίας μας τ'
(άπλωμενα χερια
άξημέρωτοι όριζοντες, ωκεανοί θο-
(λοι,
άμφιβολοι ηλύσιοι σταθμοί
(«Ἀνάμεσα Γῆς και Οὐρανοῦ»)

Ἕνας πανενθεϊσμὸς διακρίνεται σὰν γαλάζια κλωστὴ συνδέοντας τὴ Συλλογή, τῆς ὁποίας καὶ ὁ τίτλος, ἀπὸ ἕνα της ποίημα, θυμίζει τὶς ἀρχαῖες νεκρικὲς τελετουργίες, ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἀγωνία γιὰ τὰ «ἐπέκεινα». Εἶναι μιὰ ἀληθινὴ ἀγωνία. Ὁ Οὐρανὸς σιωπᾶ. Ἡ Ἠχὼ ξαναφέρνει τὶς λέξεις τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου, τὰ πλάσματα τῶν ἐλπίδων του... Εἶναι μιὰ ταλάντευσις ἀδιάκοπη, μιὰ ἀνέλιξις ἀόριστη. «Κάθε μας βῆμα, κάθε μετατόπιση στ' ἀέρινα σκαλιὰ καὶ μιὰ ὁριστικὴ ἀμετάθετη ζαριὰ στῆς μοίρας τὸ ἀδυσώπητο ζατρίκι. Ἀτέρμονη ἡ σκαλωσιά! Φυλακισμένο, ἐλάχιστο τὸ τόξο τῶν σκελῶν μας. Κομμένο πάντα τὸ ἀνέβασμά μας στὰ μισά. Ὑπόσχεση δολερὴ τὸ φτάσιμο σὲ κάποιο θεοβάδιστο Σινᾶ;» Τί θὰ γίνουν οἱ ἄνθρωποι; Θὰ μείνουν αἰώνια καὶ παντοτεινὰ «ἀπάτριδες, ἀνέστιοι, ὀρφανοί;» Θὰ γυρίσουν σὲ κάποια πατρίδα οὐράνια; Ἢ θὰ ἀπολεσθοῦν σὰν μορφὴ στὸ χάος τῆς ὕλης, μὲ τὸν νόμο τῆς μεταστοιχείωσης; Τόσο «μισητῆς καὶ ἀποτρόπαιης» γιὰ τὸν προσωπικὸ ἄνθρωπο...

Χαρακτηριστικὸ τῆς ἀγωνίας τοῦ ἀνήσυχου ἀνθρώπου μὲ τὰ κοσμογονικὰ ἐρωτηματικὰ — καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ δυναμικὰ τῆς Συλλογῆς —τὸ ποίημα «Κύριε», σὰν ἔκφρασι τοῦ δράματος, ποὺ ὁ Κρισναμοῦρτι τὸ ἀποκαλεῖ «διάψευσι»:

Κύριε! Συμπληρωθῆκαν οἱ Καιροί.
Τα βήματα μας πρός Ἐσὲ σωθήκα-
(νε. Λύθηκαν οἱ ἁρμοί.
Οἱ ποταμοί οἱ ιεροί τοῦ πόνου μας
(ξεχείλισαν.
Βογγοῦνε ἀπειλητικοί μπρός στό
(βουβό σου τεῖχος.
Κύριε!
Οἱ οργισμένοι τῶν δακρύων μας πο-
(ταμοί Σὲ κατακλύζουν.
Ἔχουνε παρασύρει τό βουβό σου
(τεῖχος.
Ὁρμοῦνε νὰ καταποντίσουνε τήν κα-
(τοικία..
Την ὑπόστασή Σου..
Κύριε!

Γενικά, μέσ' ἀπὸ τὶς «Χοὲς» μεταδίδεται ἡ ὀδύνη τοῦ ὑπερκόσμιου στοχασμοῦ καὶ τῆς πορείας πρὸς τὸ «ἄγνωστο», ποὺ θὰ μείνη «ἀγνώριστο», πρόβλημα ἄλυτο αἰώνια γιὰ τὴν πεπερασμένη νόησι τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπως λέγει στὸ τελευταῖο ποίημα τῆς Συλλογῆς, κάθε νέα ἡμέρα μᾶς φέρνει ἀντιμέτωπους στὸ αἴνιγμα τῆς Σφίγγας, μὲ μάταιες ἐλπίδες, παντοτεινὰ ναυαγοὺς στὸ πέλαγος τῆς σκέψεως. Ὅλα εἶναι «μιὰ ἔκκληση ἀπελπισίας πουλιοῦ πάνω ἀπ' τῆς νυχτωμένης πεδιάδας τὸ ρῖγος, φτεροκόπημα ὀδυνηρὸ πουλιοῦ μέσα στὸν σιδερένιο τῆς φυλακῆς του ὁρίζοντα». Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος δὲν θ' ἀποσύρη τὸ πρόσωπό του ἀπὸ τὸ πρόβλημα...

Θάρχεται ἡ νύχτα ταιριασμένη συν-
(τροφιά
Μαζύ θά ξαγρυπνᾶμε οἱ δυό μας.
Πάνω ἀπό τἡν καταστρωση θα σκύ-
(βουμε
ἄλυτων προβλημάτων ..
(«Ἀγρυπνία»)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΛΑΝΟΣ: «Κίτρινα Στάχυα».

Μέγα μέρος τῆς Συλλογῆς αὐτῆς — στὸ στὺλ τοῦ Οὐὼλτ Οὐῖτμαν — θὰ μποροῦσε νὰ συνενωθῆ σ' ἕνα δοκίμιο γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀποστολὴ τῆς Τέχνης. Ἰδοὺ μερικὰ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα:

«Ἡ Τεχνη εχει σκοπό. Δέν εἶναι ἄχ καί βάχ, καταγραφή ἀπωθημένων, ξεράσματα τῶν ὑπογαστρίων. Σάν λάβα πρεπει νά ξεπηδαει ὁ στιχος, σάν πύρινος πίδακας άπο τά εγκατα ἡφαιστείου. Δέν εἶναι ἡ ποίηση για ἀργόσχολες δεσποινιδοῦλες. Εἶναι μακρύς δρόμος ολο κακοτοπιες. Δεν εἶναι σταυρολεξο, δέν εἶναι ταχυδακτυλουργικά παιγνίδια, δέν εἶναι σκοινί γιά ἀκροβάτες, στημένο πα τάρι γιά κλόουν, χασομέρι γιά χασομέρηδες, δέν θά τό καταλάβετε, Δέν εἶναι ο ποιητής παρεα μέ βατράχια καί μέ σαλιάγκους να κανη, δέν εἶναι νά σέρνεται μέσα στο βάλτο, ἕνα σκουλήκι νά σέρνεται στή γῆ, ἕνα πρόβατο μέσα στά κοπάδια καί αὐτό νά κουτουλάη. Ε, τι καθόστε μέσα στά καφενεῖα καί χασκάρετε μέ τίς ἀσέλγειες τῆς Κριστίν Κῆλερ καί τίς ἀναθυμιάσεις τῆς ντόλτσε βίτα! Βγῆτε στούς δρόμους, ἀνεβῆτε στά μπαλκόνια, στά τραῖνα, στά καράβια, στά γιαπιά, μέσα στά πλήθη στῆστε τό βῆμα σας, στούς δρόμους, σαλπισετε νέα ὁράματα, τραγουδῆστε νέα τραγοὐδια!»

Ὁ ἴδιος τονίζει:

Εἶμαι πολίτης ἐγω, δέν εἶμαι ποιη-
(τής.
σπαθί στά χέρια μου κρατάω τό στι-
(χο·
στά παληά μου παπουτσια καί ἀν δέν
(εἶναι κομψός,
ἀληθινός νἆναι.

Εἰς ἔμπρακτη ἐφαρμογὴ τοῦ κηρύγματός του ἀσχολεῖται μὲ τὴν τραγωδία τῆς Μπιάφρας (κατ' ἐπανάληψιν), μὲ τὸ Βιετνάμ, τὸ Σουέζ, τοὺς πυραύλους, τὴν Χιροσίμα, τὰ ταξίδια τοῦ Νίξον καὶ ἄλλα θέματα ἐπικαιρότητος «καυτῆς», ὅπως λένε. Ἕνα ἀπὸ τὰ ἐκφραστικώτερα δείγματα:

Η ΕΠΙΤΥΧΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗ

«Δυο εκατομμύρια πεθαίνουν ἀπό πεῖνα στην Μπιάφρα»

«Στο Βιετνάμ οἱ μάχες ολο καὶ γίνονται πιό φρικτές»

«Στίς Ἰνδιες ἡ ξηρασία ἀπειλεῖ πάλι τή χώρα»

Αὐτές οἱ ἐφημερίδες! Ποῦ μείναμε, ἀγάπη μου. Α, ναί! Ἡ ἐπιτυχής ἀπόδοση τοῦ σέϊκ θέλει κλειστά τά γόνατα.

★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἡμερολογίου τῶν Ἡνωμ. Ἐθνῶν (εἶναι διεθνὲς πρόβλημα κι' αὐτὸ) προέκρινε τὸ σχέδιον τῆς μὶς Ἀχέλις γιὰ ἕνα Ἡμερολόγιο παγκόσμιο. Ἰδοὺ τὰ χαρακτηριστικά του:

1. Τὸ ἔτος διαιρεῖται σὲ τέσσαρα τρίμηνα, ἀπὸ 91 ἡμέρες τὸ καθένα. Ἡ 365η ἡμέρα, ἐπονομαζομένη καὶ «λευκή», θὰ μένη ἐκτὸς Ἡμερολογίου καὶ θὰ ἑορτάζεται παγκοσμίως μετὰ τὸ Σάββατο 31 Δεκεμβρίου ἑκάστου ἔτους, παρεμβαλλομένη μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς 1ης Ἰανουαρίου. Σὲ περιπτώσεις δισέκτου ἔτους, ἡ πρόσθετη ἡμέρα θὰ παρεμβάλλεται μεταξὺ 31ης Ἰουνίου καὶ 1ης Ἰουλίου.

2. Ἡ Πρωτοχρονιὰ θὰ συμπίπτη πάντοτε Κυριακή, ὅπως καὶ ἡ πρώτη κάθε τριμηνίας. Οἱ δεύτεροι μῆνες τῆς τριμηνίας (Φεβρουάριος, Μάϊος, Αὔγουστος καὶ Νοέμβριος) θὰ ἀρχίζουν πάντοτε ἡμέρα Τετάρτη καὶ οἱ τρίτοι (Μάρτιος, Ἰούνιος, Σεπτέμβριος καὶ Δεκέμβριος) πάντοτε ἡμέρα Παρασκευή. Κάθε ἡμερομηνία θὰ συμπίπτη σὲ ὁποιοδήποτε ἔτος τὴν ἴδια ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος. Ἑπομένως, θὰ σταθεροποιηθοῦν παγκοσμίως αἱ ἡμέραι ἀργίας. Κινηταὶ ἑορταὶ δὲν θὰ ὑπάρχουν. Τὸ Πάσχα γιὰ τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς θὰ σταθεροποιηθῆ τὴν 8ην Ἀπριλίου (ποὺ συμπίπτει ἀρκετὰ καὶ μὲ τὸν σωστὸ ἀστρονομικὸ ὑπολογισμό, κατὰ τὴν ἀπόφαση τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου). Δηλαδὴ ἐναρμονίζεται καὶ πρὸς τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα περὶ τῆς ἡμερομηνίας τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Τὸ νέο αὐτὸ Παγκόσμιο Ἡμερολόγιο θὰ τεθῆ ἐν ἰσχύϊ κατόπιν ἐπαρκοῦς προπαρασκευῆς τῆς κοινῆς γνώμης καὶ σχετικῶν ἀποφάσεων τῶν Κρατῶν.

Νόμπελ εἰρήνης

Τὸ ἐφετεινὸ Βραβεῖο Εἰρήνης τοῦ Ὀργανισμοῦ Νόμπελ ἀπενεμήθη ἀπὸ τὴν Σουηδικὴ Ἀκαδημία στὸν πρωθυπουργὸ τῆς Δυτ. Γερμανίας κ. Βίλλυ Μπράντ. Κατὰ τὸ σκεπτικὸν τῆς Ἐπιτροπῆς βραβεύσεως:

«Στὴν διάρκεια ὅλης τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου τὸ ἄλυτο ἀπὸ πολιτικὴ ἄποψη γερμανικὸ πρόβλημα ἀποτελοῦσε λανθάνοντα κίνδυνο γιὰ τὴν εἰρήνη. Σὰν

ἡγέτης τῆς κυβερνήσεως τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας καὶ γιὰ λογαριασμὸ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ὁ Βίλλυ Μπράντ ἔτεινε χεῖρα συμφιλιώσεως στὶς χῶρες ἐκεῖνες μὲ τὶς ὁποῖες ἀπὸ πολὺν καιρὸ ἡ Βόννη διατηροῦσε σχέσεις ἐχθρικές. Κάτω ἀπὸ τὸ πνεῦμα καλῆς θελήσεως ἐπέτυχε ἐξαιρετικὰ ἀποτελέ-

Ὁ εἰρηνοποιὸς Καγκελάριος, ὅπως τὸν εἶδε ἐφημερὶς της Δανίας

σματα στὴν δημιουργία προϋποθέσεων γιὰ τὴν εἰρήνη στὴν Εὐρώπη. Ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξη προϋποθέτει πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ὕφεση τῆς ἐντάσεως ἀνάμεσα στὴν Ἀνατ. καὶ τὴν Δυτικὴ Εὐρώπη. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀποδίδει σημασία στὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Βίλλυ Μπράντ, τόσον σὰν ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας τὸ 1966, ὅσον καὶ σὰν ὁμοσπονδιακὸς καγκελλάριος ἀπὸ τὸ 1969, ἔχει ἀναλάβει ἀποτελεσματικὲς πρωτοβουλίες ποὺ ὁδηγοῦν σὲ παρόμοια ὕφεση τῆς ἐντάσεως».

Ὁ κ. Βίλλυ Μπράντ ἐδήλωσε:

«Θ' ἀποδεχθῶ τὸ βραβεῖο αὐτὸ σὲ ἔνδειξη ἀλληλεγγύης γιὰ ὅλους ἐκείνους, ὅποιοι κι ἂν εἶναι, ποὺ μάχονται, μὲ ὁποιεσδήποτε δυνάμεις διαθέτουν, γιὰ νὰ ἀπαλλάξουν τὸν κόσμο ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ νὰ δημιουργήσουν τὴν Εὐρώπη τῆς εἰρήνης».

Δίπτυχον

Κατὰ τὸ ναυάγιο τοῦ ὀχηματαγωγοῦ «Ἑλεάννα», ἔπεσε στὴ θάλασσα καὶ μιὰ Γαλλίδα τουρίστρια, ποὺ ἐταξίδευε μὲ τὸν σκύλο της. Μιὰ βάρκα ἔφθασε κοντά τους. Ἡ τουρίστρια σκαρφάλωσε καὶ τραβοῦσε πάνω καὶ τὸν σκύλο, ὅταν οἱ ἄλλοι ναυαγοὶ ἔβαλαν τὶς φωνές:

— Ὄχι ὁ σκύλος!

Ἦταν ἴσως φίσκα ἡ βάρκα, ἴσως ὑπῆρχαν ἀκόμα ἄνθρωποι στὴ θάλασσα κι ἀναζητοῦσαν ἕνα πλεούμενο γιὰ νὰ σωθοῦν. Ὁπωσδήποτε οἱ ναυαγοὶ τῆς βάρκας ἦταν κατηγορηματικοί.

— Ὄχι ὁ σκύλος!

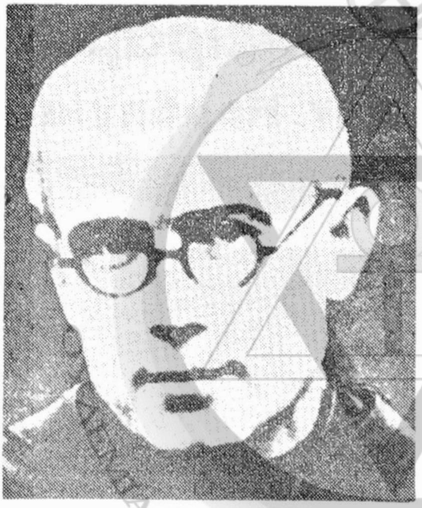
Καὶ τότε ἡ Γαλλίδα πήδηξε στὴ θάλασσα γιὰ νὰ συμμερισθῇ τὴν τύχη τοῦ τετράποδου ναυαγοῦ.

Ἕνα ἄλλο καράβι περιμάζεψε τὴν Γαλλίδα μὲ τὸν σκύλο της. Πάντως, τὸ ἐπεισόδιο ἀπέδειξε ὅτι ἡ τουρίστρια φάνηκε ἀντάξια ἑνὸς σκύλου σὲ ἀφοσίωσι, διότι, βέβαια, ἐὰν τὸ πλοῖο εἶχε ὡς ἐπιβάτες κυρίως σκύλους, συνοδευομένους ἀπὸ ἀνθρώπους, οὐδέποτε ἕνας σκύλος θὰ ἐγκατέλειπε τὸν ἄνθρωπό του, οὐδέποτε θὰ τὸν πρόδιδε. Καὶ ὡς σκύλος

«ἀνήκων» σὲ ἄνθρωπο, οὐδέποτε προδίδει τὴν ἀφοσίωσί του...

Δυστυχῶς, τὴν ἴδια περίοδο ἡ Ἑταιρία Προστασίας τῶν ζώων, στὴν Ἀθήνα, ἀνεκοίνωσε ὅτι σχεδὸν 500 σκυλιὰ ἐγκατελείφθησαν ἀπὸ τοὺς κατόχους των σὲ νησιά, μετὰ τὴν ἀναχώρησί των, χωρὶς τροφὴ καὶ νερό. Τὰ εἶχαν βαρεθῆ... Ἦσαν δὲ τουρίσται Ἕλληνες καὶ ξένοι.

Νέος ἅγιος

Στὶς 17 Ὀκτωβρίου τὸ Βατικανὸν ἀνεκήρυξε ἅγιον τὸν Πολωνὸν καλόγηρον Μαξιμιλιανὸν Κόλμπε, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε στὶς 14 Αὐγούστου 1941 στὸ «κελλὶ τοῦ θανάτου» τοῦ στρατοπέδου Ἄουσβιτς, ἀφοῦ ἐθελοντικὰ πῆρε τὴν θέση ἄλλου μελλοθανάτου, οἰκογενειάρχου.

Ὁ Κόλμπε εἶχε συλληφθῆ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1939 μαζὶ μὲ ἄλλους συμπατριῶτες του καὶ ὡδηγήθηκε στὸ στρατόπεδο τοῦ Λάνζτορφ τῆς Γερμανίας. Ἀπελευθερώθηκε στὶς 8 Δεκεμβρίου, ἀλλὰ φυλακίσθηκε καὶ πάλι μετὰ ἀπὸ καταγγελία ἑνὸς ἄλλου ἱερωμένου ποὺ τὸν μισοῦσε, κάποιου Ρέμπλιτζ.

Ἡ ναζιστικὴ ἀστυνομία, γνωρίζοντας τὴ φήμη του σὰν εὐσυνείδητου ἀνθρώπου σ' ὁλόκληρη τὴν Πολωνία, τοῦ ἔκανε τὴν πρόταση νὰ ζητήση γερμανικὴ ὑπηκοότητα, μιὰ καὶ τὸ ἐπίθετό του ἦταν γερμανικό. Ὁ Κόλμπε ὅμως ἀρνήθηκε, προτιμώντας νὰ μείνη μὲ τοὺς καταπιεσμένους.

Μετὰ ἀπὸ σύντομη παραμονὴ στὶς φυλακὲς Πάβιακ τῆς Βαρσοβίας, κουβαλήθηκε στὸ Ἄουσβιτς μαζὶ μὲ ἄλλους 320 κρατουμένους. Μάταια δέκα ἱερωμένοι, ποὺ ἔμειναν ἐλεύθεροι, ζήτησαν ἀπὸ τὶς Γερμανικὲς Ἀρχὲς νὰ φυλακισθοῦν στὴ θέση τοῦ Κόλμπε.

Στὸ «Μπλὸκ 14» ὁ Κόλμπε τοποθετήθηκε πρῶτα στὶς βαρειὲς δουλειὲς καὶ ἀργότερα στὴ μεταφορὰ τῶν πτωμάτων στὸ κρεματόριο.

Σὲ ἀντίποινα γιὰ τὴ δραπέτευση ἑνὸς κρατουμένου, οἱ Ναζὶ ξεχώρισαν δέκα κρατουμένους, οἱ ὁποῖοι θὰ πέθαιναν, μάλιστα κατὰ ἕνα τρόπο φρικιαστικῆς ἐμπνεύσεως: Θὰ ἐκλείνοντο στὸ «μπλὸκ τοῦ θανάτου», ὅπου διωχετεύετο μεγάλη θερμοκρασία, καὶ ἐκεῖ θὰ ἔμεναν χωρὶς τροφὴ καὶ χωρὶς νερό, ἕως ὅτου νὰ ξεψυχήσουν...

Δέκατος στὴν ὁμάδα τῶν μελλοθανάτων ἦταν ἕνας κρατούμενος μὲ τὸν ἀριθμὸ 16.670 ραμμένον στὸ στῆθος του. Πῆγε κοντὰ στοὺς ἄλλους ἐννέα, ψιθυρί-

ζοντας: «Δυστυχισμένη γυναίκα μου, δυστυχισμένα παιδιά μου».

Ὁ ἱερωμένος Κόλμπε ἄκουσε καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ καμμιὰ γνωριμία μὲ τὸν κρατούμενο προσεφέρθη νὰ πεθάνῃ στὴ θέση του, γιὰ μόνον τὸν λόγο ὅτι ἦταν οἰκογενειάρχης. Οἱ ἁρμόδιοι τοῦ στρατοπέδου δέχθηκαν τὴν ἀντικατάστασι.

Στὸ «μπλὸκ τοῦ θανάτου» ὁ Κόλμπε ἔζησε δύο ἑβδομάδες, ἐμψυχώνοντας τοὺς ἄλλους καὶ ψάλλοντας ὅλοι μαζὶ θρησκευτικοὺς ὕμνους, ποὺ συνεχῶς ἐγίνοντο καὶ πιὸ ἀδύνατοι, διότι οἱ κρατούμενοι πέθαιναν διαδοχικά. Ἐπειδὴ τὸ κελλὶ ἐχρειάζετο γιὰ ἄλλην ὁμάδα κρατουμένων, στὸν Κόλμπε καὶ ἄλλους τρεῖς κρατουμένους ἔκαμαν μιὰ θανατηφόρο ἔνεση.

Στὴν τελετὴ ἁγιοποιήσεως παρίστατο καὶ ὁ ὑπ' ἀρ θ. 16. 670 κρατούμενος τοῦ Ἄουσβιτς, ὁ ὁποῖος ἦταν ὁ Πολωνὸς πρώην λοχίας Φραντσέσκο Γκαγιόβνιτσεκ καὶ ἔφθασε εἰδικῶς ἀπὸ τὸ χωριό του, στὸ ἔπακρον συγκινημένος.

Εἰρήνη Ἐκκλησιῶν

Στὸ Κυότο Ἰαπωνίας συνῆλθε ἀπὸ 16 ἕως 21 Ὀκτωβρίου παγκόσμιος Διάσκεψις «Θρησκείας καὶ Εἰρήνης», μὲ συμμετοχὴ ἐκπροσώπων ὅλων τῶν μεγάλων θρησκειῶν, καθὼς καὶ ἐκπροσώπων τῆς κινήσεως γιὰ τὴν ἀνέγερση «Ναοῦ Κατανοήσεως τῶν Θρησκειῶν» στὴν Οὐάσιγκτων, μὲ ἱερὰ ὅλων τῶν θρησκειῶν στὶς διάφορες πτέρυγες τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ.

Ὁ Βούδδας στὴν Οὐάσιγκτων

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔγιναν στὴν Οὐάσιγκτων τὰ Ἀποκαλυπτήρια ἑνὸς μεγάλου χρυσοῦ Βούδδα στὸν Ἰνδικὸ κῆπο Βιχάρα τῆς ἀμερικανικῆς πρωτευούσης. Στὴν τελετή, ἡ ὁποία ἐσυμβόλισε τὴν τάση κατανοήσεως τῶν θρησκειῶν, ἔλαβαν μέρος ἐκπρόσωποι τῆς κινήσεως αὐτῆς καὶ μίλησε ὁ ἐπίσκοπος Λόουελ Δίτζεν.

Ὁ ἄνθρωπος τοῦ 2000

Ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐξελιχθῇ πρὸς ἕνα ἀνώτερο ἐπίπεδο δημιουργικότητος μέχρι τοῦ ἔτους 2020. Τὴν πρόβλεψι αὐτὴ ἔκανε ὁ γνωστὸς

συγγραφεὺς καὶ καθηγητὴς στὸ ἐλεύθερο Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου, δόκτωρ Ρόμπερτ Γιούνγκ, κατὰ τὴν διάρκεια συνεντεύξεώς του στὴν ἀμερικανικὴ πρωτεύουσα, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς πρώτης γενικῆς συνελεύσεως τῆς Παγκοσμίου Ἑταιρίας Μελλοντολογίας. Ὁ δόκτωρ Γιούνγκ εἶπε ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὴν ἄποψι τοῦ καθηγητοῦ Γ. Πλὰτ (πανεπιστημίου Μίτσιγκαν) ἐπὶ τοῦ ὅτι ἡ τεχνολογικὴ ἐξέλιξις θὰ σταματήσῃ τὴν ἀνοδική της πορεία, ἀφοῦ φθάσῃ σ' ἐκάποιο κορύφωμα μετὰ ἀπὸ 50 ἔτη περίπου. «Μετὰ τὴν περίοδο αὐτή», προσθέτει ὁ συγγραφεύς, «ὁ κύριος ἄξων ἐξελίξεως θὰ στραφῇ πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Νομίζω ὅτι οἱ προσπάθειες πρὸς διερεύνησιν τῆς νοημοσύνης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους θὰ ἐπιτύχουν, πιστεύω δὲ ὅτι τοῦτο θὰ ἀπελευθερώσῃ τεράστιες δυνατότητες δημιουργικῆς δραστηριότητος σ' ὅλο τὰ μέλη τῆς κοινωνίας, κι ὄχι μόνο στὴν ἀφρόκρεμά της».

Τὰ Δελφικὰ ρητά

Ὁ δρ. Θεοφάνης Μανιᾶς, σὲ ὁμιλία του στὸ Εὐγενίδειον Ἵδρυμα, ἀνεφέρθη στὰ Δελφικὰ ρητὰ «Γνῶθι σαυτὸν — εἶ — μηδὲν ἄγαν—ἐγγύα παρὰ δ' ἄτα», περὶ τῶν ὁποίων πολλαὶ εἰκασίαι διετυπώθησαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς. Ὑποστηρίζων ὅτι οἱ ἀριθμοὶ ἀποκαλύπτουν τὰς ρίζας καὶ τὰς βάσεις τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ μας, ἐφήρμοσε τὴν ἄποψίν του καὶ ἐπὶ τῶν Δελφικῶν ρητῶν, ὡς ἀκολούθως:

«Ἐὰν ἀντικατασταθῶν τὰ γράμματα τοῦ «ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ» δι' ἀριθμῶν καὶ προστεθοῦν οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εὑρίσκομεν: 40+8+4+5+50+1+3+1+50=162, ἤτοι τὸν χρυσοῦν ἀριθμὸν εἰς τὸ ἑκατονταπλάσιον καὶ ὅτι τὸ ΑΓΑΝ ἰσοῦται μὲ 55, ὅπερ ἀπετελεῖ μίαν ἀριθμητικὴν συμπεριληπτικὴν συμβολικὴν παράστασιν τοῦ ἁρμονικοῦ Σύμπαντος προσιτὴν εἰς τὴν ἐποπτικὴν ἐνόρασιν. Ἐξ ἄλλου τὸ ὀκταπλάσιον τοῦ 162 δίδει 1296, ἤτοι τὸ χιλιοστὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δευτέρων λεπτῶν περιφερείας κύκλου. Ἐπειδὴ ἡ ἡμετέρα αὕτη ἑρμηνεία ἐχαρακτηρίσθη ὑπό τινων ὡς αὐθαίρετος ἢ ὡς χαριτωμένη σύμπτωσις, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ προσθέσω τὰ ἀκόλουθα πορίσματα τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης πρὸς συναγωγὴν συμπερασμάτων. Ἐὰν καὶ τὰ γράμματα τοῦ ρητοῦ «ΕΓΓΥΑ ΠΑΡΑ Δ' ΑΤΑ» ἀντικατασταθοῦν διὰ τῶν ἀντιστοίχων ἀρχαίων ἀριθμητικῶν συμβόλων εὑρίσκομεν ἄθροισμα 1620, ἤτοι τὸ χιλιαπλάσιον ὁμοίως τοῦ χρυσοῦ ἀριθμοῦ.

Ἐὰν πράξωμεν τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸ σύνολον τῶν γραμμάτων τοῦ «ΓΝΩΘΙ ΕΙ Σ' ΑΥΤΟΝ» εὑρίσκομεν ἄθροισμα 1908, ὅπερ διπλασιαζόμενον, διὰ λόγους συμμετρίας, μᾶς δίδει 3816 καὶ ἐὰν ἐν συνεχείᾳ τὸ 3816 πολλαπλασιασθῇ ἐπὶ 1,62 μᾶς δίδει 6181,92. Οἱ ἀριθμοὶ ὅμως 3816 καὶ 6181,92 ἀντιπροσωπεύουν τὸ μικρότερον καὶ τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς χρυσῆς τομῆς τῆς μυριάδος μὲ μεγίστην προσέγγισιν.

Ἐὰν τὸ «ΕΙ» δὲν ἀντικατασταθῇ δι' ἀριθμῶν ἢ ἐὰν παραληφθῇ ἀπὸ τὸ γνωμικὸν «ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ» τότε δὲν εὑρίσκομεν τὸ μεγαλύτερον καὶ τὸ μικρότερον τμῆμα τῆς χρυσῆς τομῆς. Ἄρα τὸ «ΕΙ» εἶναι «ἐμ-

βόλιμον» καὶ συμπληρώνει ἀριθμητικῶς τὴν βαθυτέραν καὶ ἀπόκρυφον σημασίαν τῶν ρητῶν, ἥτις περιλαμβάνει τὰς μαθηματικὰς βάσεις καὶ ρίζας τῆς Ἀρχαίας Ἐσωτερικῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, ἥτις ἐστηρίζετο εἰς τὸν κύκλον, τὴν χρυσῆν τομήν, μὲ τὸ μεγαλύτερον (0,618) καὶ μικρότερον τμῆμα (0,382) ταύτης, εἰς τὸν χρυσοῦν ἀριθμὸν 1,62 καὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν 55 ὡς ἄθροισμα τῶν ἀριθμῶν συμβόλων τῆς πρώτης δεκάδος καὶ ὡς συμπεριληπτικὸν ἀριθμητικὸν σύμβολον τοῦ Σύμπαντος, προσιτὸν εἰς τὴν ἐποπτικὴν ἐνόρασιν».

Αἱ ἑλκυστικαὶ αὐταὶ ἀπόψεις τοῦ δρος Μανιᾶ ἀποτελοῦν, ἀσφαλῶς, «τροφὴ γιὰ τὴν σκέψι» τῶν ἁρμοδίων, φυσικά.

Ψυχόφωνον

Εἶναι τό... τηλέφωνον τοῦ «ὑπερπέραν». Ἐφευρέτης του κάποιος Φράντς Σάϊντλ, μηχανικὸς τῆς Βιέννης. Μὲ τὸ «ψυχόφωνον» ἐπιτυγχάνεται — ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ «δόκτωρ» — ἡ ἐπικοινωνία ζώντων μετὰ τεθνεώντων.

«Ὅταν ὁ ἄνθρωπος πεθαίνει — ἐξήγησεν ὁ Σέϊντλ — τὸ φθαρτὸ τμῆμα τῆς ὑπάρξεώς του φθείρεται καὶ διαλύεται ἀλλὰ ὅ,τι στὴν ὕπαρξί του δὲν εἶναι ψηλαφητό, παραμένει μετέωρο στὴν ἀτμόσφαιρα. Αὐτὸ τὸ μὴ ψηλαφητὸ τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως εἶναι ἠλεκτρομαγνητικὲς δυνάμεις καὶ ἀέρια. Τὸ «ψυχόφωνον» τὶς συλλαμβάνει, μέσω φωτεινῶν κυμάτων...».

Ἔκαμε καὶ ἐπίδειξι, ἡ ὁποία ὅμως, ὅπως ἦτο ἑπόμενον, δὲν ἱκανοποίησε τοὺς μάρτυρας.

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατσανίου 6, ὄροφος 6ος, (Πλατ. Κλαυθμῶνος), εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε Δευτέρα, Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ 10 - 12 π.μ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολὰς μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως.

ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟΜΟΙ

Τιμὴ τόμων παρελθόντων ἐτῶν δρχ. 60. Τιμὴ τεύχους δρχ. 12.

Δὲν ὑπάρχουν μεμονωμένα τεύχη ὑπ' ἀριθ. 1 - 5, 7 - 9, 11 - 12, 15 - 18, 23, 25 - 26, 28 - 30, 32 - 33, 40, 44, 49 - 50, 55 - 58, 67 - 68, 79 οὔτε τόμοι 1956 - 1959, 1961 - 1963, 1967 - 1968.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητάς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἄγνωστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των.

ΑΘΗΝΩΝ:

Ὅμηρος Ἀμηρᾶς, Φορμιωνος 69, Νικ. Δουμένης, Μπούσγου 14, Μιχ. Κάλτσας, Φραγκων 16, Ἠλέκτρα Μικρούτσικου, Μπουκουβάλα 6 β, Εὐδ. Μοναστηριώτη, Κηφισίας 85, Ἀρσ. Νικολόπουλος, Γεωργιου Β΄ 31, Χαλάνδρι, Β. Φρυδᾶς, Σπετσῶν 90, Ἐμ. Χατζηανδρέου, Ἀχαρνῶν 123, Βασ. Χρυσοχόος, ἰατρός, Πατρ. Ἱερεμίου 26.

ΕΠΑΡΧΙΩΝ:

Κ. Ἀδαμαντίδης, Καρκαβίτσα 12, Λάρισα, Δ. Ζαχαρόπουλος, ἰατρός, Μητρ. Ἰωσὴφ 9, Θεσσαλονίκη, Γ. Πλατάρης, Ἀβδήρων 10, Ξάνθη, Κυρ. Τσαγκούλης, Δευκαλίωνος 16, Λάρισα, Γ. Ἀλμυραντης, Λίνδου 1, Ρόδος.

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΪΝΟΝ ΒΙΟΝ

Δημ. Ξενάκης, Ἀθῆναι. Ἰω. Παπαπαναγιώτου, Ἀθῆναι. Γεώργ. Γεωρβασάκης, Χανιά. Ἰω. Χαλικερᾶς, Κέρκυρα.

ΚΥΠΡΟΣ

Τεύχη «Ἰλισοῦ», τόμοι καὶ βιβλία στὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἀντωνίου Στυλιανοῦ, Λεμεσός.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΕΛΑΒΕ Ο «ΙΛΙΣΟΣ»

(μὲ τὴ σειρὰ προτεραιότητος)

Ἠλίας Σιμόπουλος: Τὸ τετράδιο τῆς Γῆς (ποιήματα), Ἀθήνα.

Εἰρήνη Μάρρα: Μικρὸ Ἀπόδειπνο (ποιήματα), Ἀθήνα 1971.

Χρῆστος Σωκρ. Σολομωνίδης: Ἡ μεγάλη μέρα τῆς Σάμου (6 Αὐγούστου 1824). Ἀθήνα 1971.

Παπα - Πυρουνάκης Γεώργιος: Δεύτερη Ἔκκληση - Πρόταση, Ἀθῆναι 1971.

Ζάχος Σαμολαδᾶς: Πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς Φιλοσοφίας εἰς σύστημα πολιτικῆς Ἀγωγῆς, Θεσσαλονίκη 1971.

Κώστας Ν. Τριανταφύλλου: Τοῦ 1821 ἡ ἀπαρχή, Σπηλιάδα, Πάτρα Ὀκτώβριος 1971.

Παῦλος Μῖχος: Πνοὲς (ποιήματα), Ἐκδόσεις «Ἀλκαῖος».

Ξάνθος Λυσιώτης: Παλίρροιες (ποιήματα), Κύπρος 1971.

Γιάγκος Μ. Καράβης, Ἰατρός· Ὁμοιοπαθητική Ἰατρική, Ἀθῆναι 1970. Κέντρα Ὑγείας τῆς Βαυαρίας καὶ ὁ θεραπευτὴς Father Sebastian Kneipp Ἀθῆναι 1971.

Διονύσης Κ. Μαγκλιβέρας: Ὁ ρόλος τῶν διοικητικῶν στελεχῶν στὴν Διοικητικήν, Ἀθῆναι 1971.

Νανά Π. Κοντοῦ: Θύελλες (ποιήματα), Θεσσαλονίκη 1971.

Γρ. Λευκαδίτης: Τὸ ψυχιατρεῖον ὡς κοιτὶς πνευματικοῦ θησαυρίσματος, Ἀνάτυπον, 1971.

Παῦλος Μῖχος: Οἱ Ἐρετριεῖς καὶ ἡ φιλοσοφική των Σχολή, Ἐκδόσεις «Ἀλκαῖος».

Ὀδ. Λαμψίδης: Ἡ προβληματικὴ τῆς συγγραφῆς τῆς ἱστορίας τοῦ Ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, Ἀνάτυπον 1970. Ἡ Ἐπιτροπὴ Ποντιακῶν Μελετῶν καὶ ἡ συμβολὴ αὐτῆς εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πόντου. Ἀνάτυπον 1971.

Μιχαὴλ Γ. Μπακούλης: Τὰ τραγούδια μου, Πειραιάς 1971.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Λογοτεχνικὰ Χρονικὰ (Φεβρ. - Ἰούλ. 71).

Αἰολικὰ Γράμματα (Ἰουλ. - Αὔγ., Σεπτ. - Ὀκτωβρ. 71).

Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος (Ἰουν. - Αὔγ. 71).

Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς (Αὔγ. - Σεπτ., Ὀκτ. 71).

Νέα Σύνορα (Σεπτ. - Ὀκτ. 71).

Σμύρνα (Σεπτ. 71).

Πνευματικὴ Κύπρος (Ὀκτώβ. 71).

Δελτίον «Πρακτορείου Πνευματικῆς Συνεργασίας» (Σεπτ. - Ὀκτ. 71).

Προβλήματα Ἐκκλησιαστικὰ Κοινωνικὰ (Σεπτ., Ὀκτ. 71).

Κρίκος (Σεπτ., Ὀκτ, 71).

Ἰδιοκτήτης: Ἐκδόσεις «Ἰλισός» Συν. Π. Ε., Δραγατσανίου 6. Ἐκδότης - Διευθυντής: Κωστῆς Ν. Μελισσαρόπουλος, Πλατ. Ἐθνικῆς Τραπέζης 3, Φιλοθέη. Προϊστάμ. Τυπογραφείου: Ἰορδ. Α. Ὀρφανίδης, Ποσειδῶνος 51, Π. Φάληρον. Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπωσις: «Ἑπτάλοφος» Ε.Π.Ε., Ζωοδόχου Πηγῆς 4, τηλ. 631.675. Ἀθῆναι, Νοεμ. - Δεκ 1971
Τιμὴ τεύχους δρχ. 12.

Ἡ χαραυγὴ τῆς Ἀληθείας (Ὀκτ. 71).

Ὁ Φυσιολάτρης (Ὀκτ. - Νοέμ. 71).

Πληροφοριακὸ Δελτίο Συνδέσμου Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν (Ὀκτ. 71).

Ἡ Πρωτότυπη (Σεπτ. - Ὀκτ. 71).

Ἠπειρωτικὴ Ἑστία (Ἰούλ. - Σεπτ. 71).

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ «ΙΛΙΣΟΥ»

Βόλος: Γ. Κουκουβῖνος
Δράμα: Φίλ. Τζόλλας
Ζάκυνθος: Ν. Ταμπαλῆς
Ἡράκλειον: Λ. Κουντῆς
Θεσσαλονίκη: Γ. Βαρᾶνος
Κοζάνη: Στέλλα Τσιομπάνου
Λαμία: Εὐ. Παπαντωνίου
Λάρισα: Ἐσδρᾶς Μωϋσῆς
Μυτιλήνη: Γ. Κακαδέλλης
Ξάνθη: Εὔελπις Ρόνος
Πάτραι: Ἀθ. Κοντοσάκις
Ρόδος: Μ. Φωστιέρης
Σῦρος: Π. Ζαραφωνίτης
Ἀμμόχωστος: Ἀνδ. Τσόκκος
Λεμεσός: Ἀντ. Στυλιανοῦ
Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλῆς
Πάφος: Κ. Καθητζιώτης
Ἰσταμπούλ: Γ. Βακαλόπουλος.

Ο «ΙΛΙΣΟΣ»

Εὔχεται πρὸς ὅλους τοὺς φίλους του:

ΚΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Ὑγείαν — Γαλήνην — Πρόοδον

διὰ τὸ Νέον Ἔτος 1972

✳

ΜΕΡΙΚΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ

1ον	ἔτος:	1956:	Σελίδες 288
11ον	» :	1966:	» 342
14ον	» :	1969:	» 424
15ον	» :	1970:	» 480
16ον	» :	1971:	» 496

✳

ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ Ο «ΙΛΙΣΟΣ»
θὰ κάμη νέα βήματα προόδου
ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥ

Ἀνανεώσατε ἐγκαίρως τὴν συνδρομή σας
Δραχ. 60 μέχρις 29ης Φεβρουαρίου 1972
Ἀπὸ 1ης Μαρτίου Δραχ. 70

Γνωρίσατε τὸν «ΙΛΙΣΟ» καὶ σὲ ἄλλους
Παραγγείλατε Ἐπιλογὰς Τριετιῶν
1956—1958 καὶ 1959—1961

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΤΟΥΣ 1971

Ἀποκόμματα:

ΟΥΔΕΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΥΠΕΡΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

(Ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν)

Τύποις: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Ε.Π.Ε. ☎ 631.675—926.963

ΑΙΟΛΟΥ 70 · ΤΗΛ. 312.322 · ΑΘΗΝΑΙ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ 25 · ΤΗΛ. 831.768 · ΑΘΗΝΑΙ
ΑΝΔΡΟΜΑΧΗΣ 289 · ΤΗΛ. 968.467 · ΚΑΛΛΙΘΕΑ